ავტორი
ნიკოლოზ გურგენიძე

საავტორო ჯგუფი
გიორგი უგულავა
ირაკლი ფერაძე
პაპუნა კაციტაძე

საქართველოს ისტორია

10

ნაწილი I

მასწავლებლის წიგნი

გრიფმინიჭებულია საქართველოს განათლებისა
და მეცნიერების სამინისტროს მიერ 2022 წელს.

სულაკაურის
გამომცემლობა

საქართველოს ისტორია 10
მასწავლებლის წიგნი - ნაწილი I

ავტორი **ნიკოლოზ გურგენიძე**
საავტორო ჯგუფი: **გიორგი უგულავა, ირაკლი ფერაძე, პაპუნა კაციტაძე**

რედაქტორი **ნინო გოგალაძე**
დიზაინერი **ია მახათაძე**
ტექნიკური დიზაინერი **გიორგი ლომსაძე**

პირველი გამოცემა, 2022
© სულაკაურის გამომცემლობა, 2022
ყველა უფლება დაცულია.

შპს „სულაკაურის გამომცემლობა“
მისამართი: დავით აღმაშენებლის 150, თბილისი 0112
ტელ.: 291 09 54, 291 11 65
ელფოსტა: info@sulakauri.ge

ISBN 978-9941-37-056-4

History of Georgia 10
Teacher’s Book - Part I

© Sulakauri Publishing, 2022
All rights reserved.

Tbilisi, Georgia
www.sulakauri.ge

სარჩევი

სტრუქტურა 5

საშუალო საფეხურის სტანდარტი 13

თემის მკვიდრი წარმოდგენები 33

ცნებები 38

მოსწავლის შეფასების სისტემები 41

სწავლა – სწავლების სტრატეგიები 52

თემატური მატრიცები 65

ავტორის კომენტარები 97

სტრუქტურა

სახელმძღვანელოს მთავარი ფუნქციაა, სრულად მოერგოს მესამე თაობის ეროვნული სასწავლო გეგმის მიზნებს და ხელი შეუწყოს სასკოლო საზოგადოებას ამ მიზნების დანერგვაში. თავისი არსით იგი უფრო მეტად წარმოადგენს რესურსს, რომელიც მასწავლებელმა თავისი შეხედულების, მიზნების, გამოწვევებისა და პროფესიული კომპეტენციების შესაბამისად შეიძლება მრავალგვარად გამოიყენოს, ვიდრე მყარ დოკუმენტს, რომელიც მასწავლებელს სამუშაო პროცესში ლავირების საშუალებას არ აძლევს. ამ მხრივ, სახელმძღვანელო პასუხობს ორ ძირითად გამოწვევას, რომლის წინაშეც სასკოლო მუშაობის პროცესში სასკოლო საზოგადოება დგას: ერთი მხრივ, ის სიღრმისეულად ამუშავებს შესასწავლ საკითხს, წარმოადგენს მას სხვადასხვა პერსპექტივიდან; აქცენტს აკეთებს მიზეზშედეგობრივ საკითხებზე, რათა მოსწავლეს თითოეულ ისტორიულ მოვლენაზე, პროცესსა და თემაზე მსჯელობის დროს ჰქონდეს პასუხი კითხვებზე, თუ რატომ და როგორ მოხდა ეს მოვლენა; შემოაქვს საშუალო საფეხურისთვის შესაფერისი კვლევითი, მსჯელობითი და ანალიტიკური დისკურსი და ქრონოლოგიურ ისტორიულ პერსპექტივასთან ერთად, მოვლენებს თემატური ისტორიული პერსპექტივიდანაც ამუშავებს.

მისი მიზანია, რომ მუშაობის პროცესში სრულად და სიღრმისეულად მოიცვას დასამუშავებელი საკითხები ისე, რომ მინიმალურად გაჩნდეს დამატებითი რესურსების გამოყენების საჭიროება. ამ მხრივ, ის ამომწურავი რესურსია არამხოლოდ მოსწავლისთვის, არამედ მასწავლებლისთვისაც, რადგან მიზნად ისახავს, რომ მან სრული, მულტიწახნაგოვანი, ამომწურავი და სიღრმისეული დამუშავება შესთავაზოს მასწავლებელს გაკვეთილის მომზადების პროცესში ისე, რომ მინიმალურად შექმნას სხვა, დამატებითი რესურსის გამოყენების აუცილებლობა.

მეორე მხრივ, მისი სტრუქტურული მოქნილობა, რასაც დეტალურად ქვემოთ განვიხილავთ, სასკოლო საზოგადოებას დაეხმარება, რომ კარგად მოარგოს იგი თითოეული სკოლის, მასწავლებლის თუ კლასის რეალობასა და გამოწვევებს, რათა თავიდან აცილებულ იქნეს დროითი დეფიციტის ფონზე მასალის ვერ – ან სიღრმისეულად ვერდამუშავების რისკები. იგი დასამუშავებელი საკითხის შესახებ სთავაზობს რამდენიმეშრიან ინფორმაციას, რომელიც საკითხს ამუშავებს აუცილებელ-საბაზისო, ჩაღრმავებულ და კვლევით-სამეცნიერო დონეზე, რაც მასწავლებელს საშუალებას მისცემს სასკოლო კურიკულუმის მიზნებისა და პრიორიტეტების, მისი პირადი პროფესიული კომპეტენციებისა და ხედვების და კლასის საჭიროებებისა და გამოწვევების მიხედვით, განსაზღვროს თითოეული შესასწავლი საკითხის შესაბამის დონესა და სიღრმეზე დამუშავება. სახელმძღვანელო ქმნის შესაძლებლობას (და არა აუცილებლობას), ხოლო მასწავლებელი მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით ზემოთ აღნიშნული ფაქტორების მიხედვით ირჩევს, თუ რა მასშტაბით და რა სიღრმეზე შეიძლება დამუშავდეს თითოეული საკითხი.

ჯამში, სახელმძღვანელოს დამუშავების შედეგი უნდა იყოს სიღრმისეული, საშუალო საფეხურის საჭიროებებზე მორგებული, თვისობრივად ახალი ტიპის ცოდნის მიღება, რომელიც მოსწავლეს ხელს შეუწყობს კარგად, სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაიაზროს ისტორიული პროცესი და აღიქვას იგი ცოცხალ, დინამიკურ და აქტუალურ პროცესად, რომელიც არ კარგავს კავშირს თანამედროვეობასთან და ისტორიულ პროცესს წარმოადგენს უწყვეტ, განვითარებად ჯაჭვად, რომელიც ორგანულად აკავშირებს სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქას, მათ შორის თანამედროვეობას. ამ კუთხით, მისი შედეგი უნდა იყოს საბაზო საფეხურზე უკვე მიღებული ცოდნის ახალი პერსპექტივიდან გააქტიურება, მისი გამჭოლი, ცნებების

თვალთახედვით დამუშავება და მათ მიმართ კვლევითი, ანალიტიკური და შემოქმედებითი დამოკიდებულების ჩამოყალიბება.

ცალკე უნდა გამოიყოს ის ფაქტორი, რომ, ერთი მხრივ, სახელმძღვანელოს მეთოდოლოგიური და სტრუქტურული ნაწილი სრულად შეესაბამება და ითვალისწინებს უახლესი ევროპული და ამერიკული სახელმძღვანელოების გამოცდილებას, ხოლო, მეორე მხრივ, მასში გათვალისწინებულია ქართული და დასავლური უახლესი კვლევების შედეგები. განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება სამეცნიერო და კვლევითი დისკურსის შემოტანაზე სწავლების პროცესში.

განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება სხვადასხვა ისტორიული პრობლემატიკის თანამედროვე კონტექსტში განხილვაზე, რათა მოსწავლემ სამყაროს ისტორიული განვითარების უწყვეტობა და ამ დარგის აქტუალურობა აღიქვას, ამავე დროს მივიდეს იმ წარმოდგენამდე, რომ თანამედროვეობისთვის აქტუალური პრობლემები, როგორებიცაა, მაგალითად, შეუზღუდავი ძალაუფლების რისკები, ბუნებრივი კატაკლიზმების მიერ გამოწვეული კრიზისები და ტექნოლოგიების გავლენა საზოგადოების პროგრესზე უპირველეს ყოვლისა სწორედ ისტორიულ კონტექსტში უნდა იქნას აღქმული და შესწავლილი.

სახელმძღვანელო შედგება სამი დამოუკიდებელი სტრუქტურული ერთეულისგან – **მოსწავლის წიგნი, მასწავლებლის წიგნი და მოსწავლის რვეული**.

თავის მხრივ, მოსწავლის წიგნი გაყოფილია ორ ძირითად თემად, ორ ძირითად ნაწილად – 1. ქვის და ბრინჯაოს ხანა 2. ანტიკური ეპოქა. თითოეული თემა დაყოფილია თავებად. თავებად დაყოფის პრინციპი ითვალისწინებს ერთი თავის ფარგლებში ერთი, მთლიანი ისტორიული პერიოდისა და ქვეპერიოდის მოქცევას, რათა მასში დამუშავებული მასალა დამოუკიდებელ, სტრუქტურულ და შინაარსობრივ ერთეულს ქმნიდეს. პირველ თემაში გამოყოფილია ორი თავი: პრეისტორიული საქართველო და ენეოლითისა და ბრინჯაოს ხანის საქართველო.

ხოლო მეორე თემაში გამოყოფილია სამი თავი: ანტიკური საქართველო ბერძნულ სამყაროსა და აქემენიდურ სპარსეთს შორის, ქართლის სამეფოს შექმნა და განვითარება და ქართლის სამეფო კავკასიის ლიდერის როლში – ახ. წ. I-II საუკუნეები.

თავის მხრივ, თითოეული თავი შედგება პარაგრაფებისგან. ერთ თავში სულ მცირე ოთხი, ყველაზე მეტი – ხუთი პარაგრაფი შეიძლება იყოს.

თითოეული თავი ცალკე, დამოუკიდებელი სტრუქტურული და შინაარსობრივი ერთეულია. თავს ყოველთვის ხსნის კომპლექსური დავალება, რათა მოსწავლე პირველ ეტაპზევე გაეცნოს შესასრულებელ დავალებას და შემდგომში სასწავლო პროცესი ამ დავალებაზე ორიენტირებულად, მისი მოთხოვნებისა თუ სპეციფიკის გათვალისწინებით წარიმართოს (ამაში მას მოსწავლის რვეულში მოცემული მრავალფეროვანი მასალა და აქტივობებიც დაეხმარება).

საერთო ჯამში ხუთი თავის ფარგლებში ხუთი კომპლექსური დავალებაა მოცემული, რაც მასწავლებელს, ერთი მხრივ, საშუალებას აძლევს, რომ მთელი სწავლება კომპლექსური დავალებების შესრულება-განხორციელების პროცესში წარმართოს და თითოეული დასამუშავებელი საკითხი თუ პარაგრაფი ამ პროცესს მოარგოს. მეორე მხრივ კი, მას საშუალება აქვს, აირჩიოს მისთვის სასურველი ერთი ან რამდენიმე დავალება, ხოლო სასკოლო მასალის დანარჩენი ნაწილი დამოუკიდებლად დაამუშაოს. სახელმძღვანელოს სტრუქტურა მას ორივენაირად მოქმედების საშუალებას აძლევს.

თითოეული თავი იხსნება შესავალი ნაწილით, რომელიც ზემოხსენებული კომპლექსური დავალების გარდა მოკლე ანოტაციის სტილში დაწერილი ეპოქის მცირე მიმოხილვით, ე.წ. თავის წარდგენითა და ყველაზე მნიშვნელოვანი და საკვანძო თარიღების ჩამონათვალით იწყე-

ბა. იქვეა განსაზღვრული ცნებები, რომლებიც კომპლექსური დავალების მეშვეობით მუშავდება. ჩვეულებრივ, თითოეულ თავში ორი ცნებაა გამოყოფილი.

ცალკე აღსანიშნავია, რომ თითოეულ თავს დამატებით თან ახლავს ვიდეოკონტენტი, როგორც რესურსი, რომელიც მოსწავლეს საშუალებას აძლევს, შტრიხკოდის გააქტიურებით, „სმარტფონის" მეშვეობით დამატებითი ინფორმაცია მიიღოს თავის ფარგლებში დამუშავებული ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ცალკეა გამოყოფილი ე.წ. თავის დახურვა – მისი შემაჯამებელი ნაწილი, რომელიც თითოეული თავის ბოლოს არის განთავსებული. იგი თავში განხილულ მასალას ანალიტიკური აქტივობების მეშვეობით კიდევ ერთხელ ახსენებს და ამუშავებინებს და იქვე, თემატურ სექციებში, მოსწავლეს სთავაზობს დამატებით საკითხავ მხატვრულ, თუ არამხატვრულ ლიტერატურას, დოკუმენტურ და მხატვრულ ფილმებს, სერიალებს ა.შ. ამ გზით მოსწავლეს ვთავაზობთ, ლიტერატურისა და პოპკულტურის მეშვეობით მისთვის საინტერესო საკითხების შესახებ თავისივე ინიციატივით დამატებითი ინფორმაცია მიიღოს და, ამავე დროს, ხაზს ვუსვამთ ისტორიის აქტუალურობას და მის ბმას თანამედროვე სამყაროსთან.

თითოეული პარაგრაფი სამი ძირითადი კომპონენტის – ცნების, ქრონოლოგიური ისტორიული საკითხისა და თემატური ისტორიული საკითხის ერთობლიობას წარმოადგენს. სამივე (ცნება, ქრონოლოგიური საკითხი და თემატური საკითხი) იმგვარად არის შერჩეული, რომ ერთმანეთთან ორგანული დაკავშირების გზით ერთი შინაარსობრივი და ინფორმაციული მთლიანობა შექმნას და მოსწავლეს დაეხმაროს, საკითხი მრავალი სხვადასხვა პერსპექტივიდან დაამუშაოს. სახელმძღვანელოს მიხედვით საკითხის კარგად დამუშავება ნიშნავს მისი ცნებების, ასევე ჩამაღრმავებელი თემატური (მაგ. სოციალური ისტორიის საკითხები) პერსპექტივიდან შესწავლას, რათა მოსწავლემ საშუალო საფეხურზე ამომწურავი, მრავალპროფილური ცოდნა მიიღოს და ჩამოუყალიბდეს საკითხის ანალიტიკური აღქმა, დაფუძნებული ცოდნის აგების კონსტრუქტივისტულ პრინციპებზე.

უშუალოდ პარაგრაფი იწყება საკვანძო შეკითხვით (რომლის დამუშავებაც საგაკვეთილო პროცესის მთავარი ლაიტმოტივი უნდა იყოს) და ცნებებით. გამოყოფილია ორი ცნება, რომელსაც პარაგრაფი ამუშავებს. ცნებები იმგვარად არის დაჯგუფებული, რომ მოსწავლეს თითოეული ისტორიული ეპოქის ფარგლებში შეეძლოს, ეს ეპოქა ექვსივე ძირითადი ცნების (დრო, სივრცე, წყარო, ძალაუფლება, საზოგადოება, ისტორიული მოვლენა/პროცესი) პერსპექტივიდან დაამუშაოს. ის ცნებები, რომლებიც კომპლექსურ დავალებაშია გამოტანილი, აქცენტირებულად და სიღრმისეულად მუშავდება. თუკი, მაგალითად, კომპლექსური დავალების ფარგლებში მუშავდება ძალაუფლება და საზოგადოება, მოსწავლე კონკრეტული თემის ფარგლებში ექვსივე ცნებას დაამუშავებს, თუმცა ძალაუფლებას და საზოგადოებას პარაგრაფებში უფრო ხშირად შეხვდება.

პარაგრაფს დასაწყისშივე ახლავს ცალკე გამოყოფილი მოკლე ანოტაცია, რომელიც მოსწავლეს დაეხმარება, ნათლად წარმოიდგინოს დასამუშავებელი საკითხი, გაიგოს მისი მნიშვნელობა და წინარე ცოდნის გააქტიურებაგახსენების გზით ჩამოუყალიბდეს თანმიმდევრული ცოდნა. ანოტაციის ნაწილი წინაპირობას ქმნის ახალი მასალის დასამუშავებლად.

პარაგრაფს იქვე, შესავალ ნაწილშივე მოჰყვება შესაბამისი ეპოქის მნიშვნელოვანი ფიგურის მიერ ან კონკრეტული პერიოდის აღმწერი გამონათქვამი, ციტატა რომელიც, ერთი მხრივ, ამრავალფეროვნებს მასალას, ახდენს მის აქტუალიზაციას და აცნობს მოსწავლეებს სხვადასხვა მნიშვნელოვან ისტორიულ პერსონას, მეორე მხრივ, კი ის მოკლე, კომპაქტური გზავნი-

ლის სახით განასახიერებს მთელი პარაგრაფის ძირითად იდეას და ორგანულად უკავშირდება დასამუშავებელ მასალას.

თითოეულ პარაგრაფში გამოყოფილია ძირითადი და დამხმარე ტექსტი (ცალკე სტრუქტურული ერთეულების ე.წ. ჩანართი, „ეს საინტერესოა“-ს სახით) და მასალა დიფერენცირებული სახით არის მიწოდებული. ძირითადი ტექსტი დამხმარე ტექსტის გარეშეც ქმნის ერთიან, მთლიან და ლოგიკურად გამართულ ნარატივს, თუმცა ჩანართების მეშვეობით მასალა სიღრმისეულად მუშავდება და მოსწავლეს დამატებითი ინფორმაცია მიეწოდება ძირითად ტექსტში გააქტიურებული საკითხების შესახებ. ამგვარი ჩანართებით თავიდან არიდებულია ტექსტის გადატვირთვა, მათ შორის, ტერმინებით, თარიღებითა და სხვა სპეციფიკური მასალით, ამავე დროს, მოსწავლეს საშუალება აქვს, ამომწურავი და უფრო სიღრმისეული ცოდნა მიიღოს.

რუბრიკას – „ეს საინტერესოა“ – უფრო მეტად დამატებითი ინფორმაციის ხასიათი აქვს, რომელიც, სხვადასხვა საინტერესო და დასამახსოვრებელი დეტალების შეთავაზებით, მოსწავლისთვის დასამუშავებელი ინფორმაციის გაცოცხლებას და აქტუალიზაციას ისახავს მიზნად.

თითოეულ პარაგრაფს დამატებით, დანართის სახით მიჰყვება სოციალური ისტორიის თემები, რომლებიც ორგანულად უკავშირდება ძირითად დასამუშავებელ საკითხებს და ეხმარება მოსწავლეს, ერთი მხრივ, სიღრმისეულად გაიგოს პარაგრაფის მასალა, განსხვავებული პერსპექტივით აღიქვას საკითხი და, ამავე დროს, ისტორია დაინახოს არამხოლოდ სამხედრო და პოლიტიკური ისტორიის პერსპექტივიდან, არამედ გაეცნოს ყოველდღიურ ყოფას და მრავალფეროვან, ყოფაცხოვრებისეულ დეტალებს. აქვე აღსანიშნავია, რომ ამ ტიპის ისტორიულ ნარატივზე საბაზო საფეხურზე აქცენტი ნაკლებად კეთდება და ეს საშუალებს გვაძლევს, საშუალო საფეხურზე სწავლება ახალ სიმაღლეზე ავიყვანოთ და ახლებური პერსპექტივით მივაწოდოთ მოსწავლეებს.

აქტივობები ჩაშლილია ტექსტის ძირითად ნაწილში, რაც გვეხმარება, რომ საკითხები უშუალოდ საგაკვეთილო პროცესში დამუშავდეს.

ბუნებრივია, აქტივობები შედგენილია საკითხის შინაარსიდან გამომდინარე. მაგრამ თითოეული აქტივობა, იქნება ეს დისკუსია, მსჯელობა, რუკაზე მუშაობა, კოგნიტური დიაგრამის შევსება თუ წყაროს დამუშავება, რამდენიმე მიზანს ემსახურება: მოსწავლემ გაიაზროს სახელმძღვანელოში მოცემული ინფორმაცია და გაუადვილდეს მიღებული ცოდნის დეკლარაციულიდან პირობისეულ ცოდნად ქცევა. ბუნებრივია, ამგვარი შედეგი ნაბიჯ-ნაბიჯ, ნაცნობიდან უცნობისაკენ სვლის პრინციპით მიიღწევა და სახელმძღვანელოს აქტივობებიც, ისევე როგორც მთლიანი ტექსტები, ამ პრინციპებს ემყარება.

რაც შეეხება მოსწავლის რვეულსა და მასწავლებლის წიგნს, ისინი დამოუკიდებელ ერთეულებს წარმოადგენენ, თუმცა არა – სახელმძღვანელოს უბრალო დანამატს. პირიქით, ჩვენი კონცეფციის მიხედვით, თითოეული მათგანი მთელის ნაწილია და ყველას თავისი შესაბამისი ფუნქცია და დატვირთვა აქვს.

მოსწავლის რვეულში ორი ტიპის აქტივობებია თავმოყრილი: ერთია მოსწავლის წიგნში გაბნეული წერითი დავალებები, რომელზეც მოსწავლემ პარაგრაფის განმავლობაში უნდა იმუშაოს. ამ დავალებებზე კლასში მუშაობა საგაკვეთილო პროცესს უფრო დატვირთულსა და საინტერესოდ აქცევს, ხოლო საშინაო დავალებებად მათი შესრულების შემთხვევაში დამატებით დამხმარე ინსტრუმენტად გადაიქცევა მოსწავლეებისათვის ახალი მასალის ათვისების პროცესში. რვეულის მეორე ნაწილი მიჰყვება მასწავლებლის წიგნში განთავსებულ კომპლექსურ დავალებებს და მის აქტივობებს. წერითი დავალებები, დიაგრამები, წყაროს ანალიზი და დამატებითი ბმულები მოსწავლეს ეხმარება, იოლად შეასრულოს

კომპლექსური დავალება სხვადასხვა აქტივობის დამუშავების გზით. რვეულის ბოლოს სხვა სასარგებლო ბმულებიცაა მოცემული, რომლებიც მოსწავლეებს სახელმძღვანელოში შესასწავლი ეპოქის შესაბამის დამატებით ინტერნეტრესურსებს მიაწვდის.

მასწავლებლის წიგნი გამიზნულია, როგორც დამხმარე რესურსი პედაგოგებისათვის, რათა მათ უკეთ შეძლონ მესამე თაობის ეროვნული სასწავლო გეგმისა და წლიური პროგრამების მიხედვით სწავლა-სწავლების პრინციპების დანერგვა. მასწავლებლის წიგნში ჩადებულია ამ მიზნების გასაცნობად საჭირო აუცილებელი დოკუმენტები: საშუალო საფეხურის სტანდარტში შინაარსობრივად დალაგებული საკითხების ჩამონათვალთან ერთად მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული თითოეული თემის შედეგების მიღწევის ინდიკატორები. ისინი განსაზღვრავს, თუ რა უნდა შეფასდეს სწავლა-სწავლების პროცესში. ინდიკატორები დაჯგუფებულია სამიზნე ცნებების მიხედვით. მას მოსდევს თემატური მკვიდრი წარმოდგენები. თემასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენების ფუნქციაა, მოსწავლეს წარმოდგენა შეუქმნას შესასწავლი თემის კონტურებზე. შესაბამისად, მასწავლებლისთვისაც იოლი იქნება მისაღწევი ორიენტირების გამოკვეთა ამა თუ იმ საკითხთან მიმართებით. მას მოსდევს საგნობრივი სამიზნე ცნებები და მოსწავლის შეფასების სისტემები. როგორც განმსაზღვრელი, ასევე SOLO ტაქსონომიაზე დამყარებული განმავითარებელი შეფასება. კონკრეტულ ისტორიულ საკითხზე დაფუძნებული ყველა დონის შეფასების ნიმუშით წარმოდგენილი განმავითარებელი შეფასების ინსტრუმენტი, ვფიქრობთ, პედაგოგთათვის უფრო გასაგებსა და აღქმადს გახდის SOLO ტაქსონომიის პრინციპებსა და დანიშნულებას.

საგაკვეთილო პროცესის ეფექტურად ჩატარებისათვის პედაგოგებს ვთავაზობთ სწავლა-სწავლების სტრატეგიებსა და გარკვეული აქტივობების შეფასების რუბრიკებს, რაც მათ გაუადვილებთ სასწავლო პროცესსაც და სწავლა-სწავლების პრინციპების საკლასო ოთახში დანერგვასა და გატარებას.

წარმოდგენილი მატრიცები სწავლების პროცესში მასწავლებლის ეფექტურ დამხმარე რესურსად წარმოგვიდგება და ის ერთი მთლიანობის (მოსწავლის წიგნი, მოსწავლის რვეული, მასწავლებლის წიგნი) ორგანული ნაწილია. ჩვენ მიერ ყველა თავისათვის შედგენილი კომპლექსური დავალებებით სურვილის შემთხვევაში მასწავლებელი შეძლებს, მათი მეშვეობით დაფაროს სახელმძღვანელოში მოცემული მასალა. ჩვენი კონცეფციის თანახმად, კომპლექსური დავალებების განხორციელების დროს ძირითად რესურსს წარმოადგენს სახელმძღვანელო და სხვა დანარჩენი რესურსები, სახელმძღვანელოში მოცემული საკითხებით დაინტერესების შემთხვევაში, უფრო მეტის გასაგებად მოტანილი რესურსია, ვიდრე წიგნის ალტერნატიული ვერსია. შესაბამისად, მასწავლებლისათვის ამ რესურსების ამა თუ იმ მიზეზთა გამო ვერგამოყენება კომპლექსურის ვერგანხორციელებისა და საკითხის ვერგადაცემის მიზეზი არ გახდება. უფრო მეტიც, მკაფიოდაა ცნების მკვიდრი წარმოდგენების მიხედვით დასამუშავებელი ნაბიჯების თანმიმდევრულობა და ის კითხვებიც, რომლებიც ამ ნაბიჯების განხორციელების დროს უნდა დაისვას და ეს სახელმძღვანელოში არსებული კითხვებისა და აქტივობების ორგანულ გაგრძელებას წარმოადგენს; რაც ამ სამი კომპონენტის მთლიანობის კიდევ ერთი დადასტურებაა.

მასწავლებლის წიგნის მომდევნო ნაწილში შეხვდებით ავტორის რეკომენდაციებს პედაგოგებისადმი. ეს თავი პედაგოგებს სახელმძღვანელოს კონცეფციის აღქმასა და გააზრებაში დაეხმარება და უფრო ეფექტურს გახდის მათ მიერ ჩატარებულ გაკვეთილებს.

X კლასის „საქართველოს ისტორიის“ მოსწავლის წიგნი 2 თემისა და 23 საკითხისგან შედგება და 2 ნაწილადაა გაყოფილი. სახელმძღვანელოში წარმოდგენილია რუბრიკები:

შეაბიჯე ისტორიაში:

უყურე ვიდეოს დმანისელი ადამიანის შესახებ

ვიდეომასალა, რომელიც სმარტფონის საშუალებით **QR კოდით** აქტიურდება ან შესაძლებელია მისი ღია წყაროში ნახვა მითითებულ ბმულზე.

„ქვის ხანაში ადამიანი ითვისებს თითქმის მთელ კავკასიას.“

ოთარ ჯაფარიძე, ისტორიკოსი და არქეოლოგი, 1921-2020

ციტატა – ცნობილი ისტორიული პიროვნების ან ისტორიკოსის გამონათქვამი ეპოქის ან კონკრეტული ისტორიული მოვლენის შესახებ

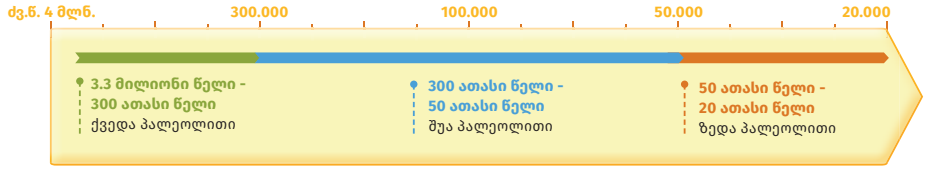

დროის ხაზი – ეპოქისა და კონკრეტული პერიოდის საკვანძო მოვლენებისა და თარიღების ჩამონათვალი, რომელიც დროით ხაზზე ვიზუალურად იოლად აღქმადი სახითაა წარმოდგენილი.

არაქსი
მდინარე არაქსი მტკვრის უგრძესი, მარჯვენა შენაკადია. ის სათავეს თურქეთში იღებს და სომხეთისა და აზერბაიჯანის გავლით კასპიის ზღვაში ჩაედინება.

ტექსტის პარალელურად არეზე წარმოდგენილია **ლექსიკონი**, რომელიც მოსწავლისთვის უცნობ სიტყვებსა თუ ცნებებს განმარტავს.

სტრაბონი
დ. ძვ.წ. 64/63
ახ.წ.- 23/24

ძველი ბერძენი ისტორიკოსი და გეოგრაფი. ცნობილია ორი ნაშრომით: „საისტორიო ნარკვევები“ და „გეოგრაფია“.

მოკლე ბიოგრაფია – ტექსტის პარალელურად წარმოდგენილი მოკლე ცნობები შესაბამისი ეპოქის მოღვაწეზე.

ეს საინტერესოა

საიდან იყო სტრაბონი

სტრაბონი ამისოსიდან იყო, შავი ზღვის პირას მდებარე ბერძნული ქალაქიდან. იგი კარგად იცნობდა მთელი შავი ზღვის აუზს, მათ შორის კავკასიას. სტრაბონი დეტალურად აღწერს კოლხეთს, ქართლის სამეფოს, არმენიას, ალბანიას და სხვადასხვა ქართველურ ტომებს. ის მრავალ ძველ წყაროს იცნობს და ეყრდნობა. მიუხედავად იმისა, რომ ძვ.წ. I საუკუნის ბოლოს ან ახ.წ. I საუკუნის დასაწყისში წერს, მთელი რეგიონის ისტორიას კარგად იცნობს.

ეს საინტერესოა – დამატებითი ინფორმაცია ტექსტში წარმოდგენილ საინტერესო საკითხზე

დავალება

7 იმსჯელე

შენი აზრით, რატომ ცხოვრობდნენ ნეოლითის ეპოქის ადამიანები ბუნებრივ ბორცვებზე?

8 კითხვა

თავისი საქმიანობის რა სფეროებში შეიძლება გამოეყენებინა ადამიანს თიხა?

დავალება – ეხმარება მასალის გაგებას, მის ანალიტიკურ აღქმას და დამუშავებას, ხელს უწყობს კრიტიკული, ანალიტიკური და შემეცნებითი უნარების ჩამოყალიბებას. აქვს მასალის შეჯერების ფუნქცია.

წყარო 1

სტრაბონი, „გეოგრაფია“, ამონარიდი

„ასევე ადამიანთა ოთხი გვარი ცხოვრობს ამ ქვეყანაში. ერთი და პირველი გვარია, რომლისგანაც გამოარჩევენ მეფეებს, წინამორბედთან ნათესაურად ყველაზე ახლომდგომს და ასაკით უხუცესს, ხოლო მეორე პირი ამ გვარიდან, მოსამართლეობს და მხედართმთავრობს. მეორე გვარი არის ქურუმთა, რომლებიც ზრუნავენ აგრეთვე მეზობლებთან სამართალზე. მესამე გვარი არის მხედართა და მიწათმოქმედთა. მეოთხე გვარი არის ხალხისა, რომლებიც სამეფო მონები არიან და აკეთებენ ყველაფერს, რაც ცხოვრებისთვის არის საჭირო. ქონება საზოგადო აქვთ ნათესაობის მიხედვით. თითოეულ ნათესაობას მართავს და განაგებს უხუცესი. ასეთები არიან იბერები და მათი ქვეყანა“.

წყარო – მოსწავლეს აწვდის დაუმუშავებელ ინფორმაციას პირველწყაროს სახით. ეხმარება მასალის მიმართ მისი პირადი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებაში. მისი მიზანია, მოსწავლეს ხელი შეუწყოს კრიტიკული და ანალიტიკური აზროვნების ჩამოყალიბებასა და ისტორიული მოვლენების განსხვავებულ ინტერპრეტაციაში.

ჩანართი ნეოლითური ქვის დამუშავების ტექნიკა

ნეოლითში ქვის დამუშავების ტექნიკა საგრძნობლად უმჯობესდება. ქვის დამუშავების ძველ ტექნიკას ემატება მისი გახეხვა, გაპრიალება, გახვრეტა. ნეოლითურ ნამოსახლარებში აღმოჩენილია თავისი დროისთვის საკმაოდ დახვეწილი ტექნიკით შესრულებული მიწათმოქმედებისთვის აუცილებელი იარაღები – თოხის პირი, წერაქვები, ხელსაფქვავის ქვები. ასევე საჭრისები, საფხეკები, ისრის პირები, ხელჩაქუჩები და სხვა.

ჩანართი – დამატებითი ინფორმაციის სახით მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც ეხმარება ტექსტის სიღრმისეულად გაგებას. ძირითად ტექსტში მოცემული ამბავი სწორედ ჩანართშია ჩაღრმავებული.

დანართი

- **თრიალეთის პეტროგლიფები**

  თრიალეთის პეტროგლიფები მეზოლითისა და ნეოლითის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი არქეოლოგიური ძეგლია. ის ქვემო ქართლში, თრიალეთის რეგიონში მდინარე ავდრისხევის მარჯვენა ნაპირზე მდებარეობს.

დანართის სახით პარაგრაფის ბოლოს მოცემულია სოციალური ისტორიის სხვადასხვა ასპექტები (ყოველდღიური ცხოვრება, კვება, არქიტექტურა და ა.შ.) რომლებიც, ერთი მხრივ, ძირითად ტექსტში მოცემული ინფორმაციის სიღრმისეულად გაგებას უწყობს ხელს, მეორე მხრივ, კი აღწერს თავისი ეპოქის ყოფა-ცხოვრებას აღწერს.

რა იქნებოდა, რომ

- ისტორიას ბევრი გარდამტეხი მოვლენა თუ ეპიზოდი ახსოვს, რომელთაც სამყაროს განვითარება დიამეტრულად შეუცვლიათ.
- გაიხსენე განვლილი თავი, მიღებული ცოდნით შეაფასე ისტორიული მოვლენები და მიღებული ცოდნისა და შენი ანალიზის მიხედვით შექმენი მცირე თხზულება: **რა იქნებოდა, რომ პრეისტორიული საქართველოს ტერიტორიაზე განსხვავებული (უფრო ცივი) კლიმატური პირობები ყოფილიყო.**
- თხზულების შექმნის დროს გაითვალისწინე შემდეგი ფაქტორები:

ა. როგორი იყო პალეოლითის ადამიანის ცხოვრების წესი და მისთვის ხელსაყრელი კლიმატური პირობები

ბ. რა კლიმატური და გეოგრაფიული პირობები დახვდა ჰომინინებს დმანისში

გ. რა კლიმატური და გეოგრაფიული პირობები დახვდა პალეოლითის ადამიანს საქართველოს ტერიტორიაზე

დ. რა გავლენას ახდენდა კლიმატური პირობები ადგილობრივ ფლორაზე, ფაუნასა და საცხოვრებელ პირობებზე

სავარჯიშო, რომელიც აჯერებს მთელ თავს, ეხმიანება მის თითოეულ პარაგრაფს, ხელს უწყობს შემეცნებითი და ანალიტიკური უნარების განვითარებას, ხელს უწყობს აბსტრაქტულ აზროვნებას.

საშუალო საფეხურის სტანდარტი

შესავალი

სტანდარტი განკუთვნილია საშუალო საფეხურის მოსწავლეებისთვის. მის საფუძველზე უნდა მომზადდეს ორი კურსი: (1) პირველი მათგანი – **„ისტორია“** გულისხმობს მსოფლიო ისტორიული მნიშვნელობის მქონე მოვლენების/პროცესების შესწავლას და მათთან საქართველოს ისტორიის საკითხების დაკავშირებას; (2) მეორე კურსის – **„საქართველოს ისტორია“** ფარგლებში კი აქცენტი კეთდება ქართული ისტორიოგრაფიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევაზე/სიღრმისეულ გააზრებაზე.

სტანდარტში შედეგებისა და სამიზნე ცნებების სახით განსაზღვრულია გრძელვადიანი მიზნები.

შინაარსი აღიწერება თემების (ქვეთემების), საკითხების და ქვეცნებების სახით. ეროვნულ სასწავლო გეგმა განსაზღვრავს სავალდებულო თემებს. თემების შესაბამის საკითხებს კი სკოლები თავად ირჩევენ.

თითოეულ თემას ახლავს შედეგების მიღწევის ინდიკატორები. ისინი განსაზღვრავს, თუ რა უნდა შეფასდეს სწავლა-სწავლების პროცესში. ინდიკატორები დაჯგუფებულია სამიზნე ცნებების მიხედვით.

საფეხურის შედეგები

საბაზო საფეხურზე სტანდარტში გაწერილ თითოეულ შედეგს წინ უძღვის ინდექსი, რომელიც მიუთითებს საგანს, სწავლების ეტაპსა და სტანდარტის შედეგის ნომერს; მაგ., **ისტ. საშ.1:**

„ისტ.“ – მიუთითებს საგანს ისტორია;

„საშ.“ – მიუთითებს საშუალო საფეხურს;

„1“ – მიუთითებს სტანდარტის შედეგის ნომერს.

ისტორიის სტანდარტის შედეგები საშუალო საფეხურზე		
შედეგების ინდექსი	**შედეგები**	**სამიზნე ცნებები**
ისტ.საშ.1.	**მოსწავლემ უნდა შეძლოს:** ისტორიული წყაროს გამოყენება საკუთარი მოსაზრების/პოზიციის დასაბუთებისთვის; ისტორიოგრაფიის განვითარების კანონზომიერებების დაკავშირება იმის გაცნობიერებასთან, რომ ახალი წყაროების/მტკიცებულებების აღმოჩენის შემთხვევაში შესაძლებელია ნებისმიერი მოვლენის ახლებურად გააზრება/გადაფასება;	**ისტორიული წყარო** (ისტ.საშ.1,2,4,5) **დრო (ისტორიული პერიოდი)** (ისტ. საშ. 1,2,3,4,5,6) **სივრცე (გარემო, ტერიტორია)** (ისტ. საშ.1,2,3,4,5,6) **საზოგადოება** (ისტ. საშ.1,2,3,4,5,6) **ძალაუფლება** (ისტ. საშ.3,4,5,6,7,8) **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** (ისტ.საშ.3,4,5,6)
ისტ.საშ.2	ისტორიული მოვლენების ანალიზისას ქრონოლოგიური ერთეულებისა და ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების ადეკვატური გამოყენება; ისტორიულ პროცესებზე სივრცე-დროითი ასპექტების კვლევა ცვალებადობის ფენომენის გასააზრებლად;	
ისტ.საშ.3	ისტორიული მოვლენის/პროცესების კლასიფიცირება და ტიპოლოგიური დაჯგუფება (პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური, კულტურული და ა.შ. ნიშნით) სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქასა და თანამედროვეობაში არსებული ტიპურად მსგავსი მოვლენებისა და პროცესების ურთიერთდაკავშირებულად განსახილველად;	
ისტ.საშ.4	ერთი და იმავე ისტორიული მოვლენის/პროცესის/პიროვნების მოღვაწეობის განსხვავებულად ინტერპრეტირება, გაანალიზება და შეფასება მულტიპერსპექტიული მიდგომების უპირატესობის გასააზრებლად.	
ისტ.საშ.5	ისტორიული მოვლენების და პროცესების დანახვა/შეფასება როგორც კონკრეტულ ეპოქაში მცხოვრები ადამიანების თვალით, ასევე ეპოქისგან დისტანცირებით ერთი მხრივ ეპოქის უნიკალობის, მეორე მხრივ კი უნივერსალურ იდეათა განვითარების კანონზომიერებების გასააზრებლად.	
ისტ.საშ.6	ქვეყნის წარსულის, აწმყოსა და მომავლის ერთიან კონტექსტში გააზრება; ისტორიულ მაგალითებზე დაყრდნობით დემოკრატიის პრინციპების (კულტურული, ეთნიკური და რელიგიური მრავალფეროვნების მიმართ პოზიტიური დამოკიდებულება, თანასწორობა, სამშვიდობო პროცესები) დაკავშირება სახელმწიფოებრიობასთან და პატრიოტიზმთან.	

სავალდებულო თემები:

„ისტორიისა“ და „საქართველოს ისტორიის“ კურსის სწავლა-სწავლება წარიმართება პარალელურად. ქვემოთ მოცემული ცხრილი აჩვენებს, თუ რომელი სავალდებულო თემები უნდა ისწავლებოდეს ურთიერთდაკავშირებულად.

ისტორია	საქართველოს ისტორია
X კლასი	**X კლასი**
1. პრეისტორია და ძველი აღმოსავლეთი	საქართველო ქვის და ბრინჯაოს ხანაში
2. ანტიკური ხანა	საქართველო ანტიკურ ხანაში (ახ.წ. III საუკუნემდე)
3. გვიანანტიკური ხანა და ადრეული შუა საუკუნეები	საქართველო გვიანანტიკურ და ადრეული შუა საუკუნეების ეპოქაში (1014 წლამდე)
XI კლასი	**XI კლასი**
4. შუა საუკუნეები	განვითარებული შუა საუკუნეები საქართველოში
5. გვიანი შუა საუკუნეები და ადრეული ახალი დრო	საქართველო XV-XVIII საუკუნეებში
6. „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“	საქართველო რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში
XII კლასი	**XII კლასი**
7. „ხანმოკლე XX საუკუნე“	საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა საქართველო საბჭოთა კავშირში
8. მსოფლიო ათასწლეულების მიჯნაზე	საქართველო და თანამედროვე მსოფლიო

სწავლა-სწავლების პროცესში სკოლებმა უნდა დაიცვან თემების ზემოთ შემოთავაზებული თანმიმდევრობა.

ეროვნული სასწავლო გეგმა თემების გასაშლელად საჭირო საკითხებს სავალდებულო სახით არ განსაზღვრავს. ამდენად, მასწავლებლის წიგნში წარმოგიდგენთ სავალდებულო თემებისა და შეფასების ინდიკატორების დამაკავშირებელ ცხრილებს საშუალო საფეხურისათვის.

თითოეულ ცხრილში მოცემულია შეფასების ინდიკატორები, რომლებიც წარმოაჩენს, თუ როგორ რეალიზდება შედეგები კონკრეტულ თემაში.

X კლასი

თემა: პრეისტორია და ძველი აღმოსავლეთი
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო –** მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა*) დაყრდნობით პრეისტორიული და ძველაღმოსავლური პერიოდის ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● პრეისტორიასთან და ძველაღმოსავლურ პერიოდთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან (მაგალითად, არქეოლოგიური პერიოდიზაციასთან; ისტორიულ პერიოდიზაციასთან); ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც პრეისტორიულ და ძველაღმოსავლურ პერიოდში ცვალებადობის/დროის ფენომენის სპეციფიკურად აღქმას განაპირობებდა; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● პრეისტორიასთან/ბრინჯაოს ხანასთან დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● ქვის და ბრინჯაოს ხანისთვის საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● ძველაღმოსავლურ პერიოდში გეოგრაფიული ცოდნის განვითარებაზე მსჯელობა; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● პრეისტორიული/ბრინჯაოს ხანის საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება ძველაღმოსავლური პერიოდის საქართველოსა და მახლობელი აღმოსავლეთის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● პრეისტორიასთან/ბრინჯაოს ხანასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენებისა და პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

X კლასი

თემა: საქართველო ქვის და ბრინჯაოს ხანაში
თემა გულისხმობს ქვის და ბრინჯაოს ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო / ინტერპრეტაცია** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა*) დაყრდნობით ქვის და ბრინჯაოს ხანის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ქვის და ბრინჯაოს ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან (არქეოლოგიური პერიოდიზაცია; ისტორიული პერიოდიზაცია); მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ქვის და ბრინჯაოს ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მაგალითად, „ნაყოფიერი ნახევარმთვარე“, შუამდინარეთი, მახლობელი აღმოსავლეთი და სხვა) მნიშვნელობის დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ქვისა და ბრინჯაოს ხანაში საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურულ სხვას“ – თან დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული ეპოქის/არქეოლოგიური პერიოდის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება) კვლევა ქვის და ბრინჯაოს ხანის მაგალითების გამოყენებით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ქვის და ბრინჯაოს ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული მოვლენების/პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, როდიდან ჩნდება საქართველოს ტერიტორიაზე „კომპლექსური საზოგადოება“</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით).

თემა: ანტიკური ხანა (ახ.წ. III საუკუნემდე)
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა, ნუმიზმატიკური მასალა*) დაყრდნობით ანტიკური ხანის ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკურ პერიოდთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან (მაგალითად, არქეოლოგიურ პერიოდიზაციასთან; ისტორიულ პერიოდიზაციასთან); ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც ანტიკურ პერიოდში ცვალებადობის/დროის ფენომენის სპეციფიკურად აღქმას განაპირობებდა; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკურ ხანასთან დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● ანტიკური ხანისთვის საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● ანტიკურ პერიოდში გეოგრაფიული ცოდნის განვითარებაზე მსჯელობა; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკური ხანის საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება ანტიკურ ხანის საქართველოს, მახლობელი აღმოსავლეთისა და ხმელთაშუაზღვისპირეთის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკურ ხანასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

თემა: საქართველო ანტიკურ ხანაში
თემა გულისხმობს ანტიკური ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო / ინტერპრეტაცია** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა*) დაყრდნობით ანტიკური ხანის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკური ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის ისტორიულ მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკური ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (*მაგალითად, კოლხეთი, იბერია, პონტო, არმენია*) დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკური ხანის საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურულ სხვა“-სთან დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული ეპოქის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება) კვლევა ანტიკური ხანის მაგალითზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ანტიკური ხანის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რატომ დააარსეს ბერძნებმა ახალშენები საქართველოს ტერიტორიაზე</u>?); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

თემა: გვიანანტიკური ხანა და ადრეული შუა საუკუნეები (1014 წლამდე)
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები

წყარო – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა, ნუმიზმატიკური მასალა*) დაყრდნობით გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეების ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება;

დრო – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკურ ხანასა და ადრეულ შუა საუკუნეებთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან (მაგალითად, ისტორიულ პერიოდიზაციასთან, რელიგიურ პერიოდიზაციასთან);
- მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან;
- ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც გვიანანტიკურ ხანასა და ადრეულ შუა საუკუნეებში ცვალებადობის/დროის ფენომენის სპეციფიკურად აღქმას განაპირობებდა;

სივრცე – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკურ ხანასთან და ადრეულ შუა საუკუნეებთან დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება;
- გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეებისთვის საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება;
- გვიანანტიკურ ხანასა და ადრეულ შუა საუკუნეებში გეოგრაფიული ცოდნის განვითარებაზე მსჯელობა;

საზოგადოება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება;

ძალაუფლება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკურ ხანასა და ადრეულ შუა საუკუნეებში ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება საქართველოს, მახლობელი აღმოსავლეთისა და ევროპის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით;

ისტორიული მოვლენა / პროცესი – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკურ ხანასთან და ადრეულ შუა საუკუნეებთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

თემა: საქართველო გვიანანტიკურ და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდში (1014 წლამდე)
თემა გულისხმობს გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.

თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები

წყარო / ინტერპრეტაცია – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა*) დაყრდნობით გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*);

დრო – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; ისტორიული პერიოდიზაცია); მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში;

სივრცე – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკური ხანისა და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების (მაგალითად, დარიალის კარი, დარუბანდის კარი) გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება;

საზოგადოება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკურ და ადრეული შუა საუკუნეების საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვისადმი“ დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული ეპოქის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით;

ძალაუფლება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება) კვლევა გვიანანტიკური და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის მაგალითებზე დაყრდნობით;

ისტორიული მოვლენა / პროცესი – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გვიანანტიკური და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/ პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რომელი სოციალურ-პოლიტიკური სივრცეების ნაწილს წარმოადგენდა საქართველო გვიანანტიკურ ხანასა და ადრეული შუა საუკუნეების პერიოდში</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

XI კლასი

თემა: შუა საუკუნეები
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა, ნუმიზმატიკური მასალა*) დაყრდნობით შუა საუკუნეების ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● შუა საუკუნეებთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან (მაგალითად, ისტორიულ პერიოდიზაციასთან, რელიგიურ პერიოდიზაციასთან); ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც შუა საუკუნეებში ცვალებადობის/დროის ფენომენის სპეციფიკურად აღქმას განაპირობებდა; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● შუა საუკუნეებთან დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● შუა საუკუნეებისთვის საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● შუა საუკუნეებში გეოგრაფიული ცოდნის განვითარებაზე მსჯელობა; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● შუა საუკუნეების პერიოდის საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება შუა საუკუნეების საქართველოს, მახლობელი აღმოსავლეთისა და ევროპის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● შუა საუკუნეებთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გაგება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

XI კლასი

თემა: განვითარებული შუა საუკუნეები საქართველოში
თემა გულისხმობს განვითარებული შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.

თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები

წყარო / ინტერპრეტაცია – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა*) დაყრდნობით შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*);

დრო – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში;

სივრცე – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების (მაგალითად, სამცხე-საათაბაგო, კლდეკარის საერისთავო) გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება;

საზოგადოება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- შუა საუკუნეების პერიოდის საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვისადმი“ დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული ეპოქის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით;

ძალაუფლება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) კვლევა შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიის მაგალითებზე დაყრდნობით;

ისტორიული მოვლენა / პროცესი – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- შუა საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/ პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, როდიდან ყალიბდება ფეოდალური ურთიერთობები საქართველოში; რა თავისებურებები ჰქონდა მას?</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

თემა: გვიანი შუა საუკუნეები და ადრეული ახალი დრო
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები
წყარო – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*მაგალითად, წერილობითი წყაროები*) დაყრდნობით გვიან შუა საუკუნეებთან და ადრეულ ახალ დროსთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● გვიან შუა საუკუნეებთან და ადრეულ ახალ დროსთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან (მაგალითად, ისტორიულ პერიოდიზაციასთან, რელიგიურ პერიოდიზაციასთან); ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც გვიან შუა საუკუნეებსა და ადრეულ ახალ დროში ცვალებადობის/დროის ფენომენის ახლებურად გააზრებას განაპირობებდა; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● გვიან შუა საუკუნეებთან და ადრეულ ახალ დროსთან დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● გვიან შუა საუკუნეებისა და ადრეულ ახალი დროისთვის საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● გვიან შუა საუკუნეებსა და ადრეულ ახალ დროში გეოგრაფიული ცოდნის განვითარებაზე მსჯელობა; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● გვიანი შუა საუკუნეებისა და ადრეული ახალი დროის საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება გვიანი შუა საუკუნეებისა და ადრეული ახალი დროის საქართველოს, მახლობელი აღმოსავლეთისა და ევროპის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● გვიან შუა საუკუნეებთან და ადრეულ ახალ დროსთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

თემა: საქართველო XV-XVIII საუკუნეებში
თემა გულისხმობს „ხანგრძლივი შუა საუკუნეების“ პერიოდის (XIV-XVIII საუკუნეები) საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო / ინტერპრეტაცია** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*არქეოლოგიური მონაცემები, წერილობითი წყაროები, ეპიგრაფიკული მასალა*) დაყრდნობით XV-VIII საუკუნეების საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XV-VIII საუკუნეების საქართველოს ისტორიისთვის საკვანძო პრობლემების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; პრობლემების გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XV-VIII საუკუნეების საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების (მაგალითად, საბარათიანო, სამოქალაქო) გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XV-VIII საუკუნეების საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვისადმი“ დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული ეპოქის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) კვლევა XV-VIII საუკუნეების საქართველოს ისტორიის მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XV-VIII საუკუნეების პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/ პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რატომ გაჩნდა საქართველოში სათავადოები? რატომ დაიშალა საქართველო სამეფო-სამეფოებად?</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

თემა: „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე დაყრდნობით XIX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XIX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც XIX საუკუნეში (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) ცვალებადობის/დროის ფენომენის გააზრებაზე ახდენდა გავლენას; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XIX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● XIX საუკუნისთვის (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● XIX საუკუნეში (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) გეოგრაფიული ცოდნის განვითარებაზე მსჯელობა; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XIX საუკუნის (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება XIX საუკუნის (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) საქართველოსა და ევროპის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XIX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანგრძლივი XIX საუკუნე“) დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

თემა: საქართველო რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში
თემა გულისხმობს 1801-1917 წლების საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/ თავისებურებების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო / ინტერპრეტაცია** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე დაყრდნობით 1801-1917 წლების საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1801-1917 პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1801-1917 პერიოდის საქართველოს ისტორიის პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების (მაგალითად, თბილისის გუბერნია, გორის მაზრა) გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1801-1917 პერიოდის საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვისადმი“ დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ეპოქის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) კვლევა 1801-1917 პერიოდის საქართველოს ისტორიის მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1801-1917 პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/ პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რა შედეგები მოუტანა საქართველოს მიხეილ ვორონცოვის რეფორმებმა</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

XII კლასი

თემა: „ხანმოკლე XX საუკუნე“
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*მაგალითად, წერილობითი წყაროები, აუდიო-ფოტო-ფონო მასალა*) დაყრდნობით XX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც XX საუკუნეში (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) ცვალებადობის/დროის ფენომენის ახლებურად გააზრებაზე ახდენდა გავლენას; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● XIX საუკუნისთვის (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც XX საუკუნეში (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) სივრცის ფენომენის ახლებურად გააზრებაზე ახდენდა გავლენას; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XX საუკუნის (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება XX საუკუნის (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) საქართველოსა და ევროპის ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● XX საუკუნესთან (იგულისხმება „ხანმოკლე XX საუკუნე“) დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

XII კლასი

თემა: საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა
თემა გულისხმობს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/ სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები
წყარო / ინტერპრეტაცია – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე დაყრდნობით 1918-1921 წლების პერიოდის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1918-1921 წლების პერიოდის საქართველოს ისტორიის პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1918-1921 წლების საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1918-1921 წლების საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვისადმი“ დამოკიდებულება*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ეპოქის დანახვა მისი თანამედროვეების თვალით; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) კვლევა 1918-1921 წლების საქართველოს ისტორიის მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1918-1921 წლების საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/ პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რატომ არ მიიღეს საქართველო ერთა ლიგაში?</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

თემა: მსოფლიო ათასწლეულების მიჯნაზე
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები
წყარო – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე (*მაგალითად, წერილობითი წყაროები, აუდიო-ფოტო-ფონო-მასალები*) დაყრდნობით „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების გაანალიზება; **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდთან დაკავშირებული ისტორიული მოვლენების/პროცესების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; ● მსოფლიო ისტორიის პერიოდიზაციის სქემების დაკავშირება საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაციის სისტემასთან; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდში ცვალებადობის/დროის ფენომენის გააზრებაზე ახდენს გავლენას; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდთან დაკავშირებულ მოვლენებზე/პროცესებზე მსჯელობისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; ● „ცივი ომის“ შემდგომი პერიოდისთვის საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების (მათ შორის კავკასიის) მნიშვნელობის დახასიათება; ● ფაქტორების გაანალიზება, რომლებიც „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდში სივრცის ფენომენის გააზრებაზე ახდენს გავლენას; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● „ცივი ომის“ შემდგომი პერიოდის საზოგადოების თავისებურებების (*იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“-ს ფენომენი, სოციალური ფენები, ყოველდღიურობა*) გამოკვეთა და სხვა ისტორიული პერიოდების საზოგადოებებთან შედარება; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (*სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება*) გაანალიზება „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდის საქართველოსა და მსოფლიოს სხვა ქვეყნების მაგალითებზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების გაანალიზება (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*); მათი დაკავშირება/შედარება შესაბამისი პერიოდის საქართველოს ისტორიის საკითხებთან.

თემა: საქართველო საბჭოთა კავშირში
თემა გულისხმობს საბჭოთა პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების/სულისკვეთების/თავისებურებების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო / ინტერპრეტაცია** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე დაყრდნობით საბჭოთა პერიოდის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● საბჭოთა პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● საბჭოთა პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერმინების გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● საბჭოთა პერიოდის საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული პერიოდის დანახვა მისი თანამედროვის თვალით'; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება) კვლევა საბჭოთა პერიოდის საქართველოს ისტორიის მაგალითზე; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● საბჭოთა პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/ პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი საბჭოთა კავშირის დაშლას?</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

თემა: საქართველო და თანამედროვე მსოფლიო
თემა გულისხმობს 1990 – იანი წლების და შემდგომ პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული საკვანძო მოვლენებისა და პროცესების კვლევას. საკვლევ საკითხებზე დაყრდნობით ეპოქის მახასიათებლების წარმოჩენას.
თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები **წყარო / ინტერპრეტაცია** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● სხვადასხვა ტიპის წყაროებზე დაყრდნობით 1990 – იანი წლების შემდგომი პერიოდის საქართველოს ისტორიისთვის აქტუალური პრობლემების კვლევა (*კომპლექსური ამოცანის დასახვა, ცოდნათა ორგანიზება და ურთიერთდაკავშირება საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად, საკუთარი კვლევის შედეგების დაკავშირება ისტორიოგრაფიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან*); **დრო** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1990 – იანი წლების შემდგომი პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების დაკავშირება პერიოდიზაციის სხვადასხვა სისტემასთან; მათი გაანალიზება წინარე და შემდგომი პერიოდის მოვლენებთან კავშირში; **სივრცე** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1990 – იანი წლების შემდგომი პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების კვლევისას მართებული გეოგრაფიული ცნებების გამოყენება; საკვანძო მნიშვნელობის ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცეების დახასიათება; **საზოგადოება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1990 – იანი წლების შემდგომი პერიოდის საზოგადოების მახასიათებლებისა (*მსოფლმხედველობა, იდენტობის საშუალებები, „კულტურული სხვა“*) და ყოველდღიური ცხოვრების (*მეურნეობის ფორმები, კომუნიკაციის საშუალებები, დასახლების ტიპები, ტრადიციები და სხვა*) კვლევა; ისტორიული პერიოდის დანახვა მისი თანამედროვის თვალით'; **ძალაუფლება** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● ძალაუფლების ფენომენთან დაკავშირებული საკითხების (სიმბოლოები, სახელისუფლებო სტრუქტურები, ძალაუფლების დანაწილება, ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფორმები, ძალაუფლების ფენომენისადმი დამოკიდებულება) კვლევა 1990 – იანი წლების შემდგომი პერიოდის მაგალითზე დაყრდნობით; **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1990 – იანი წლების შემდგომი პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული მოვლენებისა და პროცესების კვლევა (*საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით*). **ისტორიული მოვლენა / პროცესი** – მოსწავლემ უნდა შეძლოს: ● 1990-იანი წლების შემდგომი პერიოდის საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების/პროცესების კვლევა (<u>მაგალითად, რა გამოწვევების წინაშე აყენებს საქართველოს გლობალიზაცია?</u>); საკვლევ თემასთან დაკავშირებული ფაქტებისა და მოვლენების ტიპოლოგიურად დაჯგუფება; სხვადასხვა პერსპექტივიდან გაანალიზება; მათ შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა; საკვლევი თემის ისტორიული მნიშვნელობის გააზრება; მისი ინტერპრეტირება მოვლენის თანამედროვის თვალით.

თემის მკვიდრი წარმოდგენები

თემატური მკვიდრი წარმოდგენები თვისობრივად განსხვავდება სამიზნე ცნებებთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენებისგან.

თემასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენების ფუნქციაა, მოსწავლეს წარმოდგენა შეუქმნას შესასწავლი თემის კონტურებზე.

გთავაზობთ X კლასში შესასწავლი თემების მკვიდრ წარმოდგენებს:

საშუალო საფეხური

თემა 1. ქვისა და ბრინჯაოს ხანა

სამიზნე ცნება:	მოსწავლემ უნდა გააცნობიეროს რომ:
დრო	● პრეისტორიას/ქვის ხანას ისტორიკოსები ადამიანის გაჩენიდან დამწერლობისა და სახელმწიფოს შექმნამდე პერიოდს უწოდებენ. ● ქვის ხანაში საზოგადოების განვითარებაზე დიდ გავლენას ახდენდა კლიმატური პირობები, ამიტომ არქეოლოგიური პერიოდიზაცია ითვალისწინებს გეოლოგიურ პერიოდების მონაცვლეობას. ● მეცნიერებს შორის განსხვავებული მოსაზრება არსებობს იმასთან დაკავშირებით, თუ როდის გაჩნდა პირველი ცივილიზაცია/კომპლექსური საზოგადოება და რა არსობრივი მახასიათებლები ჰქონდა მას; ● ქვის და ბრინჯაოს ხანაში საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებ ადამიანებს ინტენსიური კავშირები ჰქონდა მახლობელ აღმოსავლეთთან, შესაბამისად, საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაცია ახლოს მიუყვება მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიის/არქეოლოგიური პერიოდიზაციის სქემებს; ● ძველი აღმოსავლეთის ხალხებთან ვხვდებით ისტორიის პერიოდიზაციის პირველ მცდელობებს (შეიქმნა დროის აღრიცხვის პირველი სისტემები (კალენდარი, წელთაღრიცხვა).
სივრცე	● ქვის ხანაში ყველაზე მეტად დაწინაურებული იყო მახლობელი აღმოსავლეთის, ე.წ. „ნაყოფიერი ნახევარმთვარის“ ტერიტორია. „ნეოლითური რევოლუციის“ მიღწევები ევრაზიის სხვა მხარეებში სწორედ აქედან ვრცელდებოდა; ● საქართველოსა და ამიერკავკასიის ტერიტორია ემეზობლებოდა უშუალოდ ემიჯნებოდა არქეოლოგების მიერ „ნაყოფიერ ნახევარმთვარედ“ სახელდებულ სივრცეს; ● ძველაღმოსავლურ პერიოდში “კომპლექსური საზოგადოება“ რამდენიმე ადგილას განვითარდა (შუამდინარეთი, ეგვიპტე, ხმელთაშუაზღვისპირეთი, სირია-პალესტინა, აღმოსავლეთ ევროპა, ჩრდილოეთ ირანი, პენჯაბი, ხუანხეს ხეობა) ● ძვ.წ. IV-I ათასწლეულებში შუამდინარეთისა, ანატოლიის და ეგვიპტისა და ირანის ტერიტორიაზე არსებული ცივილიზაციებს ჰქონდათ კომუნიკაცია, ინდოეთისა და ჩინეთის ტერიტორიაზე არსებულ ცივილიზაციებთან მათ ამ ეტაპზე ურთიერთობები არ ჰქონდათ; ● საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებ ეთნიკურ ჯგუფებს ძველი აღმოსავლეთის სახელმწიფოებს შორის ყველაზე ინტენსიური ურთიერთობა ხეთებთან, მითანელებთან, ასურელებთან და ურარტელებთან ჰქონდათ; ● ძველაღმოსავლური პერიოდიდან არ შემორჩა რუკები, თუმცა სხვადასხვა ტიპის ტექსტების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ძველი აღმოსავლეთის სახელმწიფოები კარგად იყვნენ ინფორმირებული როგორც მეზობელ, ისე შორეულ სივრცეებზე. ● ძველაღმოსავლურ პერიოდიდან არ შემორჩა რუკები და მოგზაურების ჩანაწერები, რაც გვაფიქრებინებს, რომ გეოგრაფიული ცოდნა ფართო საზოგადოებისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი, თუმცა, ტექსტების ანალიზიდან ჩანს, რომ სხვადასხვა სოციალური ფენების წარმომადგენლები (მაგალითად, ვაჭრები, დიპლომატები) კარგად იყვნენ ინფორმირებული არა მხოლოდ მეზობელი, არამედ ძალიან შორეული სივრცეების შესახებ;

სივრცე	● ძველი აღმოსავლეთის მეომარი სახელმწიფოების გეოგრაფიული ცოდნა რეგიონზე და მის მიღმა, ივსებოდა როგორც სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობებით, ასევე მეზობელსა და შორეულ, ნაკლებად ცნობილი ქვეყნების/ხალხების წინააღმდეგ მოწყობილი სამხედრო კამპანიებით; ● ქვის და ბრინჯაოს ხანაში ამიერკავკასიაში მცხოვრებ ხალხებს ყველაზე მეტად ინტენსიური კავშირები ჰქონდათ მცირე აზიასა და ჩრდილოეთ შუამდინარეთში მცხოვრებ ხალხებთან. კავკასიის მოსახლეობის განვითარებაზე გარკვეულ გავლენას ახდენდა, ასევე, ხმელთაშუაზღვისპირეთისა და ევრაზიის სტეპებში მიმდინარე პროცესები.
წყარო	● ქვის ხანაში საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ადამიანების შესახებ ინფორმაცია არქეოლოგიური მონაცემების საშუალებით მოგვეპოვება. გვიანბრინჯაოს ხანის პერიოდიდან კი არქეოლოგიურ მონაცემებთან საინტერესო ცნობებს ვიღებთ ლურსმული ფირფიტებიდან და ეპიგრაფიკული ძეგლებიდან; ● ქვის, ბრინჯაოს და რკინის ხანის საზოგადოების კომპლექსურად აღსაწერად არქეოლოგები გამოყოფენ არქეოლოგიური კულტურებს; ● მეცნიერები ხშირად დავობენ იმასთან დაკავშირებით, თუ რის საფუძველზე უნდა გამოიყოს არქეოლოგიური კულტურა და რა ისტორიულ პროცესებს უკავშირდება მისი წარმოქმნა, განვითარება, დაკნინება/დაცემა; ● ლურსმული ფირფიტები და ეპიგრაფიკული ძეგლები სხვადასხვა ტიპის ტექსტებს გადმოგვცემენ (საკანონმდებლო ძეგლები, რელიგიური ტექსტები, სამეფო მატიანეები, ლიტერატურული ძეგლები, წერილები და სხვა), მათ მეცნიერები სხვადასხვა ინტენსივობით იყენებენ ძველაღმოსავლური საზოგადოების შესასწავლად.
საზოგადოება	● ქვის ხანაში გვაროვნული თემი საზოგადოებრივი ორგანიზების ერთადერთი ფორმა იყო; ● მაგია პირველყოფილი ადამიანის უმთავრეს მსოფლმხედველობრივ საფუძველს წარმოადგენდა, თუმცა მეცნიერებს შორის არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა პირველყოფილი რელიგიების არსსა და კლასიფიკაციის პრინციპებთან დაკავშირებით; ● ძველაღმოსავლურ პერიოდში საზოგადოების მთავარ უჯრედს თემი წარმოადგენდა, ხოლო მეურნეობის წარმოების ფორმა -უმთავრესად კოლექტიურია; ● ძველაღმოსავლური საზოგადოება თავისუფალთა და არათავისუფალთა სოციალურ ჯგუფებს შეიცავდა, სადაც თავისუფლების ყველა ტიპის შეზღუდვა მონობად აღიქმებოდა; ● ძველაღმოსავლური კომპლექსური საზოგადოება კანონებით იმართებოდა, რომლის პირველი კოდიფიკაციაც სწორედ ამ პერიოდს უკავშირდება. ● ძველაღმოსავლური საზოგადოების რელიგია მრავალფეროვანია – წარმოდგენილი უმთავრესად პოლითეისტური (ანთროპომორფული/არაანთროპოფორფული) პანთეონით, ან დუალისტური რწმენით და თვით მონოთეიზმის ფორმითაც.
ძალაუფლება	● პირველყოფილ საზოგადოებაში ძალაუფლებისთვის ბრძოლა არ ატარებდა ინსტიტუციურ ხასიათს; ● ძველ აღმოსავლეთში დინასტიების, ქალაქების, ტერიტორიული იმპერიების ბრძოლა ძალაუფლებისთვის მჭიდროდ უკავშირდებოდა რელიგიასა და კულტმსახურებას; აქ საერო და სასულიერო ხელისუფლება ერთმანეთისგან არ იყო გამიჯნული; ● სამეფო ძალაუფლების სიმბოლოებს მონუმენტური ძეგლები და ტაძრები წარმოადგენდა, რომელიც ტიპურია ძველაღმოსავლური სამყაროსთვის; ● ძველაღმოსავლური პერიოდისთვის დამახასიათებელია მკვეთრად ცენტრალიზებული ხელისუფლება და ძალაუფლების ერთი პირის ხელში კონცენტრაცია იმის მიუხედავად, რომ სახელმწიფო მმართველობა წარმოდგენილია როგორც ქალაქ-სახელმწიფოების, ასევე ცენტრალიზებული სახელმწიფოსა და ტერიტორიული იმპერიების სახით.

ისტორიული მოვლენა/ პროცესი	● კაცობრიობის ისტორიაში პირველი სახელმწიფოები დიდი მდინარეების გასწვრივ ჩამოყალიბდა. ● ძველაღმოსავლურ პერიოდში არსებობდა დიპლომატიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების გამართული სისტემა, რომელიც ძვ.წ. IV-III-II-I ათასწლეულებში სხვადასხვა ინტენსივობით ფუნქციონირებდა; ● ძველ აღმოსავლეთში სოციალურ-პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრა გადაჯაჭვული იყო მფარველ ღვთაებებთან და კულტმსახურებასთან; ● ძველაღმოსავლურ პერიოდი სახელმწიფოს რამდენიმე ტიპს იცნობს – ქალაქ- სახელმწიფოებს, ცენტრალიზებულ მონარქიასა და სახმელეთო იმპერიას, რომელმაც შუა და ახლო აღმოსავლეთის ცივილიზაციური სივრცის ერთი ხელისუფლების ქვეშ გაერთიანება შეძლო; ● ძველაღმოსავლურ ცივილიზაციებს მომთაბარე ხალხების შემოსევები დიდ საფრთხეს უქმნიდა. ● საქართველოს ტერიტორია ძველაღმოსავლური სამყაროს ჩრდილოეთ პერიფერიას წარმოადგენდა, ამიტომ ქართულენოვანი გაერთიანებების საერთაშორისო სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებში ჩართულობის შესახებ მინიმალური ინფორმაცია შემორჩა.

საშუალო საფეხური
თემა 2. ქვისა და ბრინჯაოს ხანა

სამიზნე ცნება:	მოსწავლემ უნდა გააცნობიეროს რომ:
დრო	● ანტიკური ეპოქა ასოცირდება ხმელთაშუაზღვისპირა ხალხების, განსაკუთრებით ბერძნული ელემენტის მიერ ჰეგემონობის მოპოვებასთან; ● ანტიკური ეპოქა ელინურ, ელინისტურ და რომაულ პერიოდებს მოიცავს. ეს დაყოფა გვიანდელია და სამეცნიერო ინტერპრეტაციის შედეგია. ● მეცნიერთა შორის ხშირია დისკუსია, თუ რომელი მახასიათებლებით უნდა განისაზღვრებოდეს ანტიკური ეპოქის დაწყება ან დასრულება; ● ელინური(ბერძნული) ისტორიის პერიოდიზაცია დაკავშირებულია ბერძენთა სამოსახლო სივრცეების, ცხოვრების წესის, კულტურული აღქმების და ძალაუფლების დომინანტური ფორმის ცვლილებასთან. ● რომის ისტორიის პერიოდიზაციას ძალაუფლების ფორმის ცვლილებით ვახდენთ და მეფეთა მმართველობის, რესპუბლიკის და იმპერიული მმართველობის პერიოდები გამოიყოფა. ● ანტიკურ ხანაში ბერძნულ-რომაული სამყაროსთან მჭიდრო კავშირის გამო ტიპური პერიოდიზაციის პრინციპები აქტუალურია ამ ეპოქის საქართველოსთვისაც. ● ბერძნებს და რომაელებს დროის აღრიცხვის განსხვავებული სისტემები ჰქონდათ, ამ მხრივ რომმა მეტად გაითვალისწინა წინამორბედი ცივილიზაციის (ეგვიპტე) გამოცდილება.
სივრცე	● ანტიკური სივრცის ცენტრს ხმელთაშუა და შავი ზღვის აუზები წარმოადგენდა. ● ბერძნულმა კოლონიზაციამ, ალექსანდრეს ლაშქრობამ და რომაულმა დაპყრობებმა გადამწყვეტი გავლენა მოახდინა ანტიკური გეოგრაფიულ-პოლიტიკური სივრცის ჩამოყალიბებაზე. ● გეოგრაფიულ-კლიმატურმა ფაქტორებმა დიდწილად განსაზღვრა ბერძენთა და რომაელთა ცხოვრების წესი და პოლიტიკურ-ეკონომიკური მოწყობის ტიპი. ● კავკასია ანტიკური სივრცის განაპირას მდებარეობდა და ამ სივრცის ინტეგრალურ ნაწილს წარმოადგენდა. ეს დასტურდება, როგორც პოლიტიკურ-ეკონომიკური კონტაქტებით, ასევე ისტორიოგრაფიული, არქეოლოგიური და ეპიგრაფიკული წყაროებით და მითოლოგიური ამბებით. ● რომაულ-პართიული და რომაულ-სასანიანური დაპირისპირების პერიოდში კავკასია ორი უდიდესი იმპერიის ინტერესების კონფლიქტის სფეროს წარმოადგენს. ● ანტიკური პერიოდის სხვადასხვა მონაკვეთში ბერძენ-რომაელთა დომინანტურობით აღნიშნული სივრცის პოლიტიკური და კულტურული ცენტრები იცვლება. ● ანტიკურობაში ჩამოყალიბდა გეოგრაფია, როგორც მეცნიერება. ანტიკური გეოგრაფები თავისი ეპოქის სამყაროს საკმაოდ კარგად იცნობდნენ. მათი ინტერესების სფეროში კავკასიაც ხვდებოდა.

წყარო	● ისტორიოგრაფია, როგორც წარსულის ანალიტიკურად შემსწავლელი მეცნიერება ძველ საბერძნეთში შეიქმნა და განვითარდა. ეს განპირობებული იყო ბერძნულ-რომაული სამყაროსთვის დამახასიათებელი სამყაროს ანალიტიკურად შეცნობის სურვილით. ● ანტიკურობის შესახებ ძირითადად ისტორიოგრაფიული, ეპიგრაფიკული, არქეოლოგიური წყაროები მოგვითხრობენ. ასევე მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს მითოლოგია, ლინგვისტიკა და მხატვრული ლიტერატურა. ანტიკური წყაროების ანალიზის და ინტერპრეტაციის საკითხი მეცნიერთა შორის დისკუსიის საგანია. ● ანტიკური ეპოქის საქართველოს ისტორიის რეკონსტრუქცია დიდწილად სწორედ ბერძნულ-რომაული წყაროების დახმარებით ხდება. ● ანტიკური წყაროების სანდოობის ხარისხი განსხვავებულია. სანდოობის ხარისხს განაპირობებს წყაროს ტიპი, წერილობითი წყაროს შემთხვევაში ავტორის ინფორმირებულობა, მისი წვდომა პირველ წყაროსთან, მისი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი პოზიცია და ჟანრული თავისებურებები. ● ისტორიული მოვლენების, ეთნოსების თუ მსოფლმხედველობის შეფასებაში ანტიკურ პერიოდში შექმნილი ბერძნულ-რომაული კონსტრუქტები (მაგ.: ბარბაროსი, ვანდალიზმი...) თანამედროვეობაშიც გამოიყენება.
საზოგადოება	● მთელი ანტიკური პერიოდის განმავლობაში დომინანტური ზღვის და ქალაქის კულტურაა. ● პოლიტიკური მოწყობის ფორმების მრავალფეროვნების, გეოგრაფიული განფენილობის და პოლისური ურთიერთდაპირისპირებულების მიუხედავად, ბერძნულ სამყაროს მკვეთრად გამოხატული იდენტობის საშუალებები ჰქონდა, რომლებიც ელინურ კულტურულ თვითმყოფადობას ქმნიდა. ● ანტიკური ეპოქისთვის სახასიათოა დასავლურ-აღმოსავლური კულტურულ-ღირებულებითი დაპირისპირების კონტექსტში განვითარება. აღმოსავლეთი, რომელიც ერთიანდებოდა სპარსეთის იმპერიაში, ელინთათვის კულტურულ „სხვად“ მიიჩნეოდა. ● ანტიკურ პერიოდში მოხერხდა ძველაღმოსავლური სივრცის უმეტესობის ელინური გავლენის ქვეშ მოქცევა; ● ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქრობამ დიამეტრულად შეცვალა როგორც საზოგადოებრივი ცხოვრების ფორმები, ასევე დასაბამი მისცა ელინიზმს თავისი მკვეთრად გამოხატული იდენტობის საშუალებებით, რომელიც გლობალისტურ პრინციპებს ეფუძნებოდა. ● ანტიკური საზოგადოება მონათმფლობელური საზოგადოებაა, რომლის ეკონომიკური და საზოგადოებრივი საჭიროებებისთვის მონურ შრომას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. ● რესპუბლიკის პერიოდის რომაული საზოგადოება სოციალური და საზოგადოებრივი კლასების დაპირისპირების პირობებში ვითარდებოდა. ● რესპუბლიკური პერიოდის რომაული საზოგადოება ნაკლებად გახსნილი იყო კულტურული მრავალფეროვნებისადმი. იმპერიული მმართველობის პერიოდში რომაული საზოგადოება გახსნილი, მულტიკულტურული და მულტი-ეთნიკური ხდება. ● ანტიკური პერიოდის ხმელთაშუაზღვისპირეთისთვის ბერძნულ-რომაული პანთეონია დომინანტური, თუმცა ამ პერიოდშივე ხდება დუალისტური და მონოთეისტური რელიგიების აღზევება. ● ანტიკური პერიოდის კოლხეთი და იბერიის საზოგადოება აღმოსავლური და დასავლური, ირანული და ბერძნულ-რომაული სამყაროების პოლიტიკურ-კულტურული გადაკვეთის მიჯნაზე ვითარდება.

ძალაუფლება	● ანტიკური სამყაროსთვის დამახასიათებელია ძალაუფლების ძირითადი ფორმების კონცეპ-ტუალური გააზრება და სახელმწიფოს პოლიტიკური განვითარების ფორმებზე ღია და ფართო დისკუსია. ● პოლიტიკური ფორმების მრავალფეროვნება და განსხვავებული პოლიტიკური იდეებისა და სტრუქტურების დაპირისპირება ბერძნული პოლიტიკური კულტურის განუყოფელი ნაწილია; ● კლასიკური ეპოქის ბერძნული და რესპუბლიკური პერიოდის რომაული სახელმწიფოს მოწყობის იდეალი ძალაუფლების დანაწილების პრინციპზე იდგა, აღმოსავლური იმპერიები კი ერთპიროვნული ძალაუფლების კონტექსტში ვითარდებოდნენ. ● დემოკრატია, როგორც მმართველობის ფორმა, ანტიკურობის პროდუქტია. ● თანამედროვე სამყარო ძალაუფლების ფორმებისა და პოლიტიკური მოწყობის კუთხით დიდწილად ანტიკურ საფუძველზე დგას. ● როგორც ბერძნული, ისევე რომაული პოლიტიკური კულტურა თავისი განვითარების გვიანდელ ეტაპზე ბევრ რამეს იღებს ძალაუფლების აღმოსავლური ფორმებიდან.
ისტორიული მოვლენა/ პროცესი	● ანტიკურ პერიოდში ბერძნულმა კოლონიზაციამ მოიცვა როგორც ხმელთაშუაზღვისპირეთს, ისე შავი ზღვის აუზი. ● ანტიკურ ხანაში აღმოსავლური და დასავლური/ხმელთაშუაზღვისპირული სახელმწიფოები უპირისპირდებოდა ერთმანეთს; ● ალექსანდრე მაკედონელის მოღვაწეობამ ელინური და აღმოსავლური კულტურების შერწყმას (ელინიზმს) დაუდო საფუძველი; ● ანტიკურ ხანაში რომმა სამხედრო უპირატესობის ხარჯზე ევროპის, აზიის და აფრიკის ტერიტორიებზე განფენა მოახერხა, თუმცა აღმოსავლეთით მის გაფართოებას სასანიანური სპარსეთი შეეცადა. ● ანტიკურ ისტორიაში გარდამტეხი ისტორიული მოვლენა-პროცესების მიხედვით იცვლება ძველი სამყაროს პოლიტიკური და კულტურული ცენტრები, გეოგრაფიული სივრცე და სოციალურ-ეკონომიკური გარემო, იქმნება ახალი სახელმწიფოები და იმპერიები. ● ანტიკური ისტორიის მნიშვნელოვანი მოვლენების გამომწვევ მიზეზებზე, მათ შედეგებსა და ინტერპრეტაციაზე დისკუსია თანამედროვე სამეცნიერო კვლევებისა და დისკუსიების ორგანული ნაწილია. ● ანტიკური ეპოქის საქართველოში მიმდინარე ისტორიული პროცესები მჭიდრო კავშირშია გლობალურ ისტორიულ მოვლენა-პროცესებთან. შეუძლებელია ანტიკური ეპოქის საქართველოს ისტორიის გლობალური კონტექსტის გარეშე აღქმა.

ცნებები

ამონარიდი გზამკვლევიდან

ა) საგნობრივი სამიზნე ცნებები – ეროვნული სასწავლო გეგმის თითოეული შედეგი უკავშირდება საგნობრივ სამიზნე ცნებას. ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ყველა საგნისთვის განსაზღვრულია რამდენიმე სამიზნე ცნება. საფეხურის დონეზე მათი (შედეგები/სამიზნე ცნებები) დაუფლება, შედეგებთან ერთად, საგნის სწავლა-სწავლების გრძელვადიან მიზანს წარმოადგენს. ქვემოთ ჩამოთვლილია სამიზნე ცნებები ისტორიისთვის თითოეული ცნების გვერდით ფრჩხილებში წერია, თუ რომელ შედეგებს უკავშირდება:

ისტორიული წყარო (ისტ.საშ.1,2,4,5)
დრო (ისტორიული პერიოდი) (ისტ.საშ.1,2,3,4,5,6)
სივრცე (გარემო, ტერიტორია) (ისტ.საშ.1,2,3,4,5,6)
საზოგადოება (ისტ.საშ.1,2,3,4,5,6)
ძალაუფლება (ისტ.საშ.3,4,5,6,7,8)
ისტორიული მოვლენა / პროცესი (ისტ.საშ.3,4,5,6)

გრძელვადიან მიზნებს (შედეგებსა და სამიზნე ცნებებს) აზუსტებს და უფრო მკაფიოს ხდის ცნებასთან დაკავშირებული (ა) ქვეცნებები, (ბ) მკვიდრი წარმოდგენები, და (გ) საფეხურის საკვანძო შეკითხვები. ა) ქვეცნებები გამომდინარეობს სამიზნე ცნებიდან. მათი საშუალებით სასკოლო კურიკულუმში განისაზღვრება კონკრეტული საკითხები და ქვესაკითხები.

სამიზნე ცნება	**ქვეცნება**	**საკითხი**
ისტორიული წყარო	არქეოლოგიური ძეგლები და არტეფაქტი	*კონკრეტული არქეოლოგიური ძეგლი/არტეფაქტი*
	ეპიგრაფიკული მასალა	*კონკრეტული ეპიგრაფიკული ძეგლი*
	ნარატიული წყაროები	*კონკრეტული ნარატიული წყარო (ქართული, უცხოური)*
	დოკუმენტები	*კონკრეტული სამართლებრივი დოკუმენტი*
	ლიტერატურული ნაწარმოებები	*კონკრეტული ლიტერატურული ნაწარმოები როგორც ისტორიული წყარო)*
	მემუარები და ეპისტოლარული მემკვიდრეობა	*კონკრეტული პიროვნების მემუარები და წერილები*
	აუდიო-ფოტო-ფონო მასალები	*აუდიო-ფოტო-ფონო მასალები კონკრეტულ ისტორიულ მოვლენასთან დაკავშირებით*
დრო (ისტორიული პერიოდი)	დროის აღრიცხვის სისტემა	*დროის აღრიცხვის კონკრეტული სისტემა* (კალენდარი, პერიოდიზაციისა და წელთაღრიცხვის სისტემა)
	ისტორიული ეპოქა, არქეოლოგიური პერიოდი	*კონკრეტული ეპოქა/ ისტორიული პერიოდი*
	რომელიმე პიროვნების სახელთან გაიგივებული ეპოქა	*(მაგალითად, თამარ მეფის ეპოქა, დედოფალ ვიქტორიას ეპოქა)*
	რომელიმე მასშტაბურ ისტორიულ მოვლენასთან გაიგივებული ეპოქა	*(მაგალითად, ჯვაროსნული ლაშქრობების ეპოქა, დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენების ეპოქა).*

სივრცე (გარემო, ტერიტორია)	ისტორიულ-კულტურული სივრცე	*კონკრეტული ისტორიულ-გეოგრაფიული სივრცე (მაგალითად, მეზოამერიკა, ხმელთაშუაზღვისპირეთი).*
	ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერიტორია	კონკრეტული ისტორიულ-გეოგრაფიული ერთეული *(მაგალითად, სამხრეთ შუამდინარეთი, ატიკა, ლაკონია)*
	ძველად არსებული სახელმწიფოს/ იმპერიის ადმინისტრაციული ერთეული/ერთეულები *(მაგალითად, ქართლის სამეფოს საერისთავოები, აქემენიანთა ირანის სატრაპიები)*	ძველად არსებული სახელმწიფოს/იმპერიის კონკრეტული ადმინისტრაციული ერთეული/ ერთეულები *(მაგალითად, ქართლის სამეფოს საერისთავოები, აქემენიანთა ირანის სატრაპიები)*
	საკულტო ქალაქები/ადგილები	კონკრეტული საკულტო ქალაქები/ადგილები *(მაგალითად, ძველი მცხეთა, დელფოსი, „წმინდა მიწა“).*
საზოგადოება	ყოველდღიურობა (ყოველდღიური ყოფა-ცხოვრება)	*ამა თუ იმ ისტორიული ეპოქისთვის დამახასიათებელი ეთნოგრაფიული ყოფა.*
	რელიგია	*კონკრეტული რელიგია (როგორც მსოფლმხედველობა)*
	იდეა/იდეოლოგია	*კონკრეტული იდეა/ იდეოლოგია*
ძალაუფლება	მმართველობის ფორმა	*კონკრეტული მმართველობითი სტრუქტურა*
	საზოგადოებრივი ორგანიზაცია	*კონკრეტული საზოგადოებრივი ორგანიზაციის ჩამოყალიბების ისტორია*
	მმართველობის სისტემასთან დაკავშირებული რეფორმა	*მმართველობის სისტემის შეცვლასთან დაკავშირებული კონკრეტული რეფორმა*
ისტორიული მოვლენა/პროცესი	ისტორიული პიროვნება	*კონკრეტული ისტორიული პიროვნების მოღვაწეობა*
	რეფორმა	*კონკრეტული რეფორმა*
	აჯანყება	*კონკრეტული აჯანყება*
	რევოლუცია	*კონკრეტული რევოლუცია*
	დიპლომატიური მოლაპარაკება/ ზავი/ხელშეკრულება	*კონკრეტული ზავი/დიპლომატიური მოლაპარაკება/ხელშეკრულება*
	ბრძოლა/ომი	*კონკრეტული ბრძოლა/ომი*

სამიზნე ცნება	სამიზნე ცნების მკვიდრი წარმოდგენები
ისტორიული წყარო	• ინფორმაციას წარსულის შესახებ ისტორიკოსები წყაროებიდან იღებენ; • წარსულის შესწავლისას ისტორიკოსები სხვადასხვა ტიპის წყაროებს (ნივთიერი, ეთნოგრაფიული, წერილობითი, ლინგვისტური, კინო-ფოტო-ფონოდოკუმენტები) ეყრდნობიან; • ყველა წყარო ერთნაირად სანდო არ არის. • წყაროებიდან მოპოვებული ინფორმაცია არაერთმნიშვნელოვანია, ამიტომ მათი ინტერპრეტაცია ისტორიკოსებს შორის დისკუსიის საგანია.
დრო (ისტორიული პერიოდი)	• ისტორია დროში მიმდინარე ცვალებადობის შემსწავლელი დარგია; • კაცობრიობის მიერ განვლილი გზა სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქებად და პერიოდებად იყოფა; • სხვადასხვა ხალხებს დროის აღრიცხვის განსხვავებული სისტემები ჰქონდათ.
სივრცე (გარემო, ტერიტორია)	• გეოგრაფიული გარემო და გეოგრაფიული ცოდნა გავლენას ახდენს ადამიანთა საზოგადოების განვითარებაზე; • კომუნიკაციის სიხშირე დიდი/მცირე ზომის სოციალურ-კულტურული სივრცეების ჩამოყალიბებას განაპირობებს; • კონკრეტულ ისტორიულ-გეოგრაფიულ არეალებს გარკვეული ეკონომიკური, სტრატეგიული და კულტურული მნიშვნელობა აქვთ.
საზოგადოება	• ისტორიულად მრავალი საზოგადოება არსებობდა, მაგრამ თითოეულ მათგანს ახასიათებდა საერთო ნიშნები: მათ წევრებს ჰქონდათ საერთო იდენტობა, ინტერესი, საზრუნავი და თანხმდებოდნენ ქცევის წესებსა და ღირებულებებზე; • საზოგადოება იყოფა უფრო მცირე საზოგადოებრივ ჯგუფებად; • პატარა საზოგადოებები უმეტესად უფრო დიდი საზოგადოების ნაწილს წარმოადგენენ; • საზოგადოების წევრებს აქვთ არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება მრავალფეროვნების მიმართ.
ძალაუფლება	• ძალაუფლებისთვის ბრძოლა ისტორიის განუყოფელი ნაწილია; • ძალაუფლებისთვის ბრძოლა მიმდინარეობს როგორც პიროვნებებს, ისე საზოგადოებრივ ჯგუფებს შორის. ბრძოლისას ისინი იყენებენ ქვეყანაში არსებულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სტრუქტურებს; • ძალაუფლების მოპოვებისა და შენარჩუნებისთვის აუცილებელი საშუალებებია რესურსების (ფინანსები, ადამიანური რესურსები) ფლობა, სიმბოლოები იდეოლოგია; • ზოგიერთ საზოგადოებაში ძალაუფლებას ერთპიროვნულად ფლობენ, ზოგან კი იგი დანაწილებულია ადამიანებს/საზოგადოებრივ ჯგუფებს შორის; • დემოკრატიულ სახელმწიფოში ძალაუფლების წყაროა ხალხი.
ისტორიული მოვლენა/ პროცესი	• ყველა ისტორიულ მოვლენას აქვს საკუთარი მიზეზი / მიზეზები და შედეგი / შედეგები; • ისტორიკოსები ხშირად კამათობენ ისტორიული მოვლენების მიზეზებისა და შედეგების შესახებ; • ზოგიერთ ისტორიულ მოვლენას ლოკალური, ზოგს კი გლობალური მნიშვნელობა აქვს; • ისტორიული ფაქტები და მოვლენები ტიპოლოგიურად შეიძლება დაჯგუფდეს პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური, კულტურული ნიშნით.

მოსწავლის შეფასების სისტემები

სწავლა-სწავლების პროცესის გრძელვადიან მიზნებზე ორიენტირებასთან უშუალოდ არის დაკავშირებული მოსწავლის შეფასება. სწავლება და შეფასება ერთი მედლის ორი მხარეა და არ წარმოადგენს ერთმანეთისგან იზოლირებულ ორ კომპონენტს. მოსწავლე შეიძლება შეფასდეს უშუალოდ სასწავლო პროცესში, სპეციალურად დანიშნული გამოკითხვებისა და საკონტროლო წერების გარეშე.

ეროვნულ სასწავლო გეგმაში გამოიყენება ორი ტიპის შეფასება: განმავითარებელი და განმსაზღვრელი.

	განმავითარებელი	**განმსაზღვრელი**
მიზნები	სწავლის ხარისხის გაუმჯობესება; მოსწავლის წინსვლისა და განვითარების ხელშეწყობა.	მოსწავლის აკადემიური მიღწევის დონის დადგენა საგნობრივი სასწავლო გეგმის შედეგებთან მიმართებაში.
ამოცანები	ცოდნის კონსტრუირებისა და ცოდნათა ურთიერთდაკავშირების პროცესის შეფასება; წინარე ცოდნის/წარმოდგენების დადგენა; მოსწავლის მიერ თავისივე ძლიერი და სუსტი მხარეების დადგენის უნარის შეფასება; მოსწავლის მიერ საკუთარი წინსვლის ხელშესაწყობად გააზრებული ნაბიჯების გადადგმის უნარის შეფასება; ცოდნის სამივე კატეგორიის ათვისების პროცესის შეფასება; ცოდნის ერთობლიობათა ფუნქციურად გამოყენების უნარის შეფასება.	ცოდნათა ურთიერთდაკავშირების უნარის შეფასება; ცოდნის სამივე კატეგორიის გამოყენების უნარის შეფასება; ცოდნის ერთობლიობათა ფუნქციურად გამოყენების უნარის შეფასება.
წარმატების კრიტერიუმი	განხორციელებული წინსვლა წინარე შედეგებთან/ წინარე დონესთან შედარებით.	მიღწევის დონე საგნობრივი სასწავლო გეგმის მოთხოვნებთან შედარებით
შემფასებელი და შეფასების ფორმები	**მასწავლებელი**: ზეპირსიტყვიერი ან წერილობითი უკუკავშირი, წამახალისებელი მითითებები, სიმბოლური ნიშნები და ა.შ. **მოსწავლეები**: თვითშეფასებით; ურთიერთშეფასებით.	მასწავლებელი: ქულა (შეიძლება ახლდეს კომენტარი ძლიერი და სუსტი მხარეების აღწერით, ხარვეზების გამოსასწორებელი მითითებებით).

განმსაზღვრელი შეფასებისთვის ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით ორი მოდელი გამოიყენება.

მოდელი 1 – ნიშანი იწერება მიმდინარე საკლასო, საშინაო და შემაჯამებელი დავალების კომპონენტებში, ხოლო სემესტრული ქულა გამოითვლება ამ სამი კომპონენტის საშუალო არითმეტიკულის საფუძველზე.

მოდელი 2 – ნიშანი იწერება მხოლოდ შემაჯამებელ დავალებებში. მათ რაოდენობას თავად სკოლა განსაზღვრავს სასკოლო სასწავლო გეგმის პრიორიტეტებიდან გამომდინარე. სკოლას უფლება აქვს სხვადასხვა კლასში, სხვადასხვა საგანში განმსაზღვრელი შეფასების სხვადასხვა მოდელი გამოიყენოს. ქვემოთ წარმოდგენილია შეფასების რუბრიკა, რომელიც წარმოაჩენს, თუ რა ნიუანსები უნდა შეფასდეს ნიშნით სწავლა-სწავლების პროცესში.

ზოგადი კრიტერიუმი (ზოგადი)	**შეფასების კრიტერიუმები (კონკრეტული)**	**ქულა**	**კომენტარი**
მოსწავლე აქტიურადაა ჩართული სასწავლო პროცესში	მოსწავლემ მართებულად გაიგო კომპლექსური დავალების პირობა.		
მოსწავლე ამჟღავნებს ფაქტობრივი მასალის ცოდნას; პროცედურული ცოდნის გამოყენებით განაზოგადებს სამიზნე ცნებასთან დაკავშირებულ მოსაზრებებს.	საგნობრივი საკითხი/საკითხები :		
მოსწავლეს შეუძლია განაზოგადოს კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმის სახით ჩამოყალიბებული მოსაზრებები.	კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმი 1.		
	კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმი 2.		

შემაჯამებელი (განმავითარებელი და განმსაზღვრელი) შეფასება

შემაჯამებელი შეფასება უნდა ზომავდეს, რამდენად ფლობს ან/და რამდენად ფუნქციურად იყენებს მოსწავლე სამიზნე ცნებებს. ცნებების დაუფლების ხარისხის შესაფასებლად გამოიყენება ე.წ. *სოლო ტაქსონომია* (დაკვირვებადი სასწავლო შედეგების სტრუქტურის ტაქსონომია – ინგლ. SOLO – Structure of Observed Learning Outcomes), რომელიც წარმოადგენს პლატფორმას შეფასების კრიტერიუმების შესამუშავებლად. სოლო ტაქსონომია ზომავს მოსწავლეთა მიღწევებს 5 დონის მიხედვით. ეს დონეებია:

SOLO 1: პრესტრუქტურული დონე მოსწავლეს საერთოდ ვერ გაუაზრებია საკითხი, იყენებს შეუსაბამო, არარელევანტურ ინფორმაციას ან/და საერთოდ აცდენილია საკითხს.
SOLO 2: უნისტრუქტურული დონე მოსწავლეს შეუძლია მხოლოდ ერთი ასპექტის განხილვა და მარტივი, აშკარა/ცხადი კავშირების დამყარება. მოსწავლეს შეუძლია ტერმინოლოგიის გამოყენება, ზეპირად გადმოცემა (გახსენება), მარტივი ინსტრუქციების/ალგორითმების შესრულება; პარაფრაზირება, ამოცნობა, დასახელება ან დათვლა.
SOLO 3: მულტისტრუქტურული დონე მოსწავლეს შეუძლია რამდენიმე ასპექტის განხილვა განცალკევებულად, ერთმანეთთან კავშირის გარეშე. მას შეუძლია ჩამოთვლა, აღწერა, კლასიფიცირება, კომბინირება; მეთოდების, სტრუქტურის გამოყენება; პროცედურების შესრულება, სხვ.
SOLO 4: მიმართებითი დონე მოსწავლეს შეუძლია გაიაზროს კავშირი რამდენიმე ასპექტს შორის, აგრეთვე ისიც, თუ როგორ ერგება/შეეხამება ეს ასპექტები ერთმანეთს და ქმნის მთელს, მთლიანობას. მისი ნააზრევი დასტრუქტურებულია და ამგვარად, მოსწავლეს აქვს იმის უნარი, რომ შეადაროს, დააკავშიროს, გააანალიზოს, გამოიყენოს თეორია, ახსნას საკითხი მიზეზებისა და შედეგების კუთხით.
SOLO 5: გაფართოებული აბსტრაქტული დონე მოსწავლეს შეუძლია სტრუქტურის განზოგადება მოცემულის/შეთავაზებულის მიღმა, სტრუქტურის აღქმა მრავალი სხვადასხვა კუთხიდან/თვალთახედვით და იდეების გადატანა ახალ სფეროში. მას შეუძლია განზოგადება, ჰიპოთეზის წამოყენება, კრიტიკა ან თეორიის ჩამოყალიბება.

შემაჯამებელი შეფასებისთვის გამოიყენება კომპლექსური დავალებები, რომლებიც მოითხოვს სამიზნე ცნებებით განსაზღვრული ცოდნის ინტეგრირებულად გამოყენებას ფუნქციურ კონტექსტებში.

წარმოგიდგენთ კომპლექსური დავალების კონკრეტული ნიმუშის მიხედვით შექმნილ განმავითარებელი შეფასების რუბრიკას.

ქვემოთ მოცემული შეფასების რუბრიკა შეგვიძლია გამოვიყენოთ როგორც მოსწავლის მიღწევების აღსაწერად სამიზნე ცნებებთან მიმართებით, ისე განმავითარებელი კომენტარისთვის.

ეს არის მასწავლებლის სამუშაო ფურცელი, რომლის საფუძველზეც ის ჩამოაყალიბებს კომენ-

ტარს სამიზნე ცნებებთან მიმართებით კონკრეტული საკითხების ფარგლებში. ეს კომენტარები მასწავლებელმა სხვადასხვა სამიზნე ცნებასთან მიმართებით სწავლა-სწავლების პროცესში პერმანენტულად უნდა აკეთოს.

განმავითარებელი შეფასების რუბრიკის აღწერილობა:

ცხრილის პირველ ჰორიზონტალურ, სატიტულო უჯრაში მოცემული ინფორმაცია ხაზს უსვამს იმას, რომ:

- ამ ფორმით ფასდება **ყველა მოსწავლე ინდივიდუალურად**;
- მოსწავლეები ფასდებიან **გრძელვადიან მიზნებთან** ანუ **საგნობრივ სამიზნე ცნებებთან** მიმართებით;
- საგნობრივ ცნებაზე მუშაობა ხდება **კონკრეტულ (და არა ზოგად) საგნობრივ საკითხზე** დაყრდნობით;
- საგნობრივ საკითხთან დაკავშირებით მოსწავლის ცოდნის შემოწმება ხდება **კომპლექსური დავალების საშუალებით**.

ცისფერ(რუხ) ჰორიზონტალურ სვეტში მოცემულია სამიზნე ცნებები (აქ მოიაზრება იმდენი ვერტიკალური სვეტი, რამდენი სამიზნე ცნებაცაა კონკრეტულ საგანში), ხოლო ცისფერ (რუხ) ვერტიკალურ სვეტში მოცემულია ამ სამიზნე ცნებების გააზრების დონეები (SOLO ტაქსონომიის მიხედვით). ცისფერ სვეტში მოცემულია ზოგადი აღწერილობა, ხოლო ცნებისა და დონის კვეთაზე ეს აღწერილობები დაკონკრეტდება ქვემოთ მოცემული მაგალითების შესაბამისად.

მოსწავლის სახელი, გვარი _____ საგანი და სამიზნე ცნება _____ საკითხი _____						
სამიზნე ცნება კრიტერიუმი	**სამიზნე ცნება 1**		**სამიზნე ცნება 2**		**სამიზნე ცნება 3**	
აბსტრაქტული დონე მოსწავლეს სიღრმისეულად აქვს გააზრებული საკითხის არსი / არსობრივი მახასიათებლები, რაც მას ამ ცოდნის განზოგადებისა და მისი დეკონტექსტუალიზების/ სხვა მსგავს მაგალითებთან შედარების საშუალებას აძლევს. უკავშირებს განსახილველ საკითხს საკუთარ პირად გამოცდილებას.	აღწერილობა				კომენტარი	
მიმართებითი დონე მოსწავლეს ესმის განსახილველი საკითხის არსი; ხედავს ურთიერთმიმართებებს საკითხთან დაკავშირებულ არსებით სტრუქტურულ ერთეულებს შორის.	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი
მულტისტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/წარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი
უნისტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ ერთი არასტრუქტურირებული ასოციაცია/წარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი
პრე-სტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი	აღწერილობა	კომენტარი

როგორ უნდა გაკეთდეს კომენტარი განმავითარებელი შეფასებისთვის?

მაგალითად, წარმოვიდგინოთ, რომ მოსწავლეს ვასწავლით თამარ მეფის მოღვაწეობის შესახებ და ამ საკითხთან დაკავშირებით მივეცით შემდეგი კომპლექსური დავალება:

გაეცანით ყუთლუ-არსლანის დასის გამოსვლის შესახებ უცნობი ავტორის ცნობებს „ქართლის ცხოვრებიდან“, სადაც მოვლენები თამარ მეფის სასარგებლოდაა აღწერილი. წარმოიდგინეთ, რომ ხართ თამარის ეპოქაში მცხოვრები მემატიანე, რომელიც კეთილგანწყობილია მეფის მოწინააღმდეგე ყუთლუ არსლანის მიმართ და მხარს უჭერს „ისნის კარვის“ დაარსებას. შექმენით მოკლე „მატიანე“, სადაც ყუთლუ არსლანის დასის გამოსვლას თამარ მეფის უცნობი მემატიანისგან განსხვავებული ინტერპრეტაციით წარმოაჩენთ.

ნაშრომში/ნაშრომის პრეზენტაციისას ხაზგასმით წარმოაჩინეთ:

1. რა ფაქტორები განაპირობებს ეპოქის თანამედროვე ისტორიკოსის ტენდენციურობას?
2. რა ნიუანსებში განსხვავდება ყუთლუ-არსლანის დასის გამოსვლის შესახებ თქვენი და თქვენი მოწინააღმდეგე ისტორიკოსის – მაგ. ბასილი ეზოსმოძღვრის მოსაზრებები ერთმანეთისგან; რა არის განსხვავებული ინტერპრეტაციის არსებობის მიზეზი;
3. კიდევ რა წყაროები არსებობს თამარ მეფის ეპოქის შესახებ; რამდენად სანდოა ისინი.

კომპლექსური დავალება მიმართულია სამიზნე ცნება „წყაროს“ გააზრებაზე და შესაბამისად, მისი კრიტერიუმები (ქუდის ქვეშ „ნაშრომში/ნაშრომის პრეზენტაციისას ხაზგასმით წარმოაჩინე“) უკავშირდება სამიზნე ცნება „წყაროს“ მკვიდრ წარმოდგენებს:

- ინფორმაციას წარსულის შესახებ ისტორიკოსები წყაროებიდან იღებენ;
- წარსულის შესწავლისას ისტორიკოსები სხვადასხვა ტიპის წყაროებს (ნივთიერი, ეთნოგრაფიული, წერილობითი, ლინგვისტური, კინო-ფოტო-ფონოდოკუმენტები) ეყრდნობიან;
- ყველა წყარო ერთნაირად სანდო არ არის;
- წყაროებიდან მოპოვებული ინფორმაცია არაერთმნიშვნელოვანია, ამიტომ მათი ინტერპრეტაცია ისტორიკოსებს შორის დისკუსიის საგანია.

რა თქმა უნდა, ამ დავალებას სხვადასხვა მოსწავლე სხვადასხვა ხარისხით შეასრულებს. შესაბამისად, ჩვენი მხრიდანაც მათი მიღწევების შეფასება და განმავითარებელი კომენტარი განსხვავებული უნდა იყოს. ქვემოთ შეფასებულია 5 მოსწავლის კომპლექსური დავალება თამარ მეფის შესახებ, რომელთაგან პირველი პრესტრუქტურულ დონეს მიემართება, მეორე – უნისტრუქტურულს, მესამე – მულტისტრუქტურულს, მეოთხე – მიმართებითს, მეხუთე – აბსტრაქტულს. თითოეული მოსწავლის შემთხვევაში შევსებულია ორი გრაფა: ერთი ასახავს, რა გააკეთა მოსწავლემ და რა დასკვნა გავაკეთე ამის საფუძველზე (აღწერილობა) და მეორე ასახავს, თუ რა რჩევა მივეცი მოსწავლეს (კომენტარი).

პირველი მოსწავლის ნაშრომი – პრესტრუქტურული დონე

მოსწავლემ ვერ გაიგო დავალების არსი და მასთან დაკავშირებული შეკითხვები, შესაბამისად, მასწავლებლის კომენტარი პრესტრუქტურული დონის გრაფაში აღმოჩნდება სამიზნე ცნება „წყაროს“ სვეტში.

სამიზნე ცნება	**წყარო**	
კრიტერიუმი	აღწერილობა **რა გააკეთა მოსწავლემ და რა დასკვნა გავაკეთე ამის საფუძველზე**	კომენტარი **რა რჩევა მივეცი მოსწავლეს (განმავითარებელი შეფასება)**
პრე-სტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.	მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება, ვერ მიხვდა თამარ მეფესთან დაკავშირებით დავალების პირობას (შეექმნა ოპოზიციური მატიანე)	გაიხსენე, რა გსმენია თამარ მეფის შესახებ. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია, ან დაფიქრდი, საიდან შეიძლება გაიგო უფრო მეტი. გაიხსენე შემთხვევა, როდესაც ერთსა და იმავე ამბავს ორი ადამიანი სხვადასხვაგვარად ჰყვება და განსხვავებულ პოზიციებს გამოხატავს. შეეცადე, დავალება ამ ორი ფაქტორის გათვალისწინებით შეასრულო.

მეორე მოსწავლის ნაშრომი – უნისტრუქტურული დონე

მოსწავლემ დავალების არსი გაიგო, მაგრამ მასთან დაკავშირებულ შეკითხვებზე მხოლოდ საკვანძო სიტყვებთან მიმართებით რეაგირებს, შესაბამისად, მასწავლებლის კომენტარი უნისტრუქტურული დონის გრაფაში აღმოჩნდება სამიზნე ცნება „წყაროს“ სვეტში.

სამიზნე ცნება	**წყარო**	
კრიტერიუმი	აღწერილობა **რა გააკეთა მოსწავლემ და რა დასკვნა გავაკეთე ამის საფუძველზე**	კომენტარი რა რჩევა მივეცი მოსწავლეს (განმავითარებელი შეფასება)
უნისტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.	მოსწავლემ გაიგო დავალების არსი, შექმნა „მატიანეს“ მსგავსი ერთაბზაციანი თხზულება, თუმცა, ეს ტექსტი შეიცავს მხოლოდ ზედაპირულ შეფასებით სიტყვებს (კერძოდ, აღნიშნავს, რომ „თამარი არც ისე კეთილია, როგორც სხვებს ჰგონია იმიტომ, რომ ის მოწინააღმდეგეებს სასტიკად მოექცა; ან თამარის მომხრე ისტორიკოსები იტყუებიან და მისი ცუდი საქმეების შესახებ არ წერენ). ჩანს, რომ მოსწავლემ არაფერი იცის თამარის ეპოქასთან დაკავშირებული ფაქტების შესახებ.	შენ სწორად გაიგე დავალების პირობა, მაგრამ ჩანს, რომ არ გაქვს წაკითხული სასწავლო მასალა. გთხოვ, ყურადღებით წაიკითხო და დააკონკრეტო, რაში არ ეთანხმები თამარის მემატიანეს.

მესამე მოსწავლის ნაშრომი – მულტისტრუქტურული დონე

მოსწავლეს აქვს არაერთი ასოციაცია შესასწავლ საკითხთან მიმართებით, თუმცა, იმავე საკითხთან/მთავარ იდეასთან დაკავშირებით მის მიერ გადმოცემულ ამბებს არ აქვს მწყობრი, თანმიმდევრული სახე. შესაბამისად, მასწავლებლის კომენტარი მულტისტრუქტურული დონის გრაფაში აღმოჩნდება სამიზნე ცნება „წყაროს“ სვეტში.

სამიზნე ცნება	**წყარო**	
კრიტერიუმი	აღწერილობა **რა გააკეთა მოსწავლემ და რა დასკვნა გავაკეთე ამის საფუძველზე**	კომენტარი **რა რჩევა მივეცი მოსწავლეს (განმავითარებელი შეფასება)**
მულტისტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.	მოსწავლემ ზუსტად გაიგო დავალების არსი და დაუკავშირა მას პარაგრაფში წარმოდგენილი მასალა (კერძოდ, აღნიშნა, რომ თამარი ცუდად მოიქცა იმიტომ, რომ დაიკავა დემნა ბატონიშვილის კუთვნილი ტახტი, უსამართლოდ შეიპყრო ყუთლუ არსლანი). თუმცა, ის ყურადღებას არ ამახვილებს დავალების მთავარ იდეაზე, არ ამხელს თამარის მომხრე ისტორიკოსის ტენდენციურობას. დავალების ფორმაც დასახვეწია, კერძოდ, მოსწავლე გადმოგვცემს არა ამბავს, როგორც ეს „მატიანეს“ შეშვენის, არამედ ცალკეულ წინადადებებს საკითხთან მიმართებით.	შენ სწორად გაიგე დავალების პირობა. პარაგრაფში მოცემული მასალაც წაგიკითხავს და დავალებასთან დაგიკავშირებია, თუმცა, გთხოვ დავალებაში ხაზგასმით გამოკვეთო, რაში არ ეთანხმები თამარის ისტორიკოსს და ხაზგასმით აღნიშნო, რატომ ფიქრობ, რომ ხალხმა მისი მონათხრობი არ უნდა დაიჯეროს. გაითვალისწინე ისიც, რომ „მატიანეში“ ისტორია საინტერესო ამბის სახით უნდა გადმოიცეს, რათა ის მსმენელებისთვის უფრო გასაგები იყოს.

მეოთხე მოსწავლის ნაშრომი – მიმართებითი დონე

მოსწავლე მწყობრად და თანმიმდევრულად გადმოსცემს სამიზნე ცნებასთან დაკავშირებულ ისტორიებს. ურთიერთდაკავშირებულად მსჯელობს სამიზნე ცნების არსობრივ მახასიათებლებზე. გამოკვეთს კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმების საშუალებით განსაზღვრულ ნიუანსებს. შესაბამისად, მასწავლებლის კომენტარი მიმართებითი დონის გრაფაში აღმოჩნდება სამიზნე ცნება „წყაროს“ სვეტში.

სამიზნე ცნება	**წყარო**	
კრიტერიუმი	აღწერილობა **რა გააკეთა მოსწავლემ და რა დასკვნა გავაკეთე ამის საფუძველზე**	კომენტარი **რა რჩევა მივეცი მოსწავლეს (განმავითარებელი შეფასება)**
მიმართებითი დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.	მოსწავლე საინტერესოდ და შემოქმედებითად გადმოსცემს თამარ მეფის შესახებ ინფორმაციას. მის თხზულებაში გამოკვეთილია ფაქტორები, რომლებიც თამარის ისტორიკოსის ტენდენციურობას განაპირობებს (კერძოდ, ამბობს, რომ ისტორიკოსი მეფესთანაა დაახლოებული, ის მალავს რიგ ფაქტებს, მაგალითად, გიორგი მესამის რეპრესიებს, რომლებიც წინ უძღოდა თამარის გამეფებას). თუმცა, დავალებაში დაშვებულია შეცდომები, რომლებიც გვაფიქრებინებს, რომ მოსწავლეს ბოლომდე კარგად არ აქვს გააზრებული ეპოქა, რომელშიც თამარ მეფე ცხოვრობდა (მაგალითად, ახსენებს თავადებს, ამბობს რომ თამარი XI საუკუნეში გამეფდა).	შენ არაჩვეულებრივად გაართვი თავი დავალებას. შენს თხზულებაში გამოკვეთილია კრიტერიუმები: რა ფაქტორები განაპირობებს ეპოქის თანამედროვე ისტორიკოსის ტენდენციურობას? რა ნიუანსებში განსხვავდება ყუთლუარსლანის დასის გამოსვლის შესახებ თქვენი და თქვენი მოწინააღმდეგე ისტორიკოსის მოსაზრებები ერთმანეთისგან; რა არის განსხვავებული ინტერპრეტაციის არსებობის მიზეზი? თუმცა, ნაკლებად ჩანს აქცენტი კრიტერიუმზე – კიდევ რა წყაროები არსებობს თამარ მეფის ეპოქის შესახებ; რამდენად სანდოა ისინი. იქნებ გეცადა, დაგესახელებინა თამარის ეპოქის ამსახველი სხვა წყაროები, რომლებიც უფრო შენი ნაამბობის სასარგებლოდ მეტყველებენ. ყურადღება გაამახვილე, ასევე ფაქტობრივ შეცდომებზე (მაგ. თავადები და სათავადოები ჯერ კიდევ არ არსებობდა იმ ეპოქაში). გაიხსენე ასევე, რომელი მეფეების მმართველობა უძღოდა წინ თამარის მეფობას.

მეხუთე მოსწავლის ნაშრომი – აბსტრაქტული დონე

მოსწავლე კომპლექსური დავალების საშუალებით გამოკვეთილ მაგალითებზე დაყრდნობით ურთიერთდაკავშირებულად მსჯელობს საგნის ფარგლებში გამოკვეთილ რამდენიმე/ყველა სამიზნე ცნებაზე. უკავშირებს კომპლექსური დავალების საშუალებით გამოკვეთილ მოცემულობას პირად გამოცდილებას და სხვა ცხოვრებისეულ სიტუაციებს. შესაბამისად, მასწავლებლის კომენტარი აბსტრაქტული დონის გრაფაში აღმოჩნდება სამიზნე ცნება „წყაროს“ სვეტში.

სამიზნე ცნება	**წყარო**	
კრიტერიუმი	აღწერილობა **რა გააკეთა მოსწავლემ და რა დასკვნა გავაკეთე ამის საფუძველზე**	კომენტარი **რა რჩევა მივეცი მოსწავლეს (განმავითარებელი შეფასება)**
აბსტრაქტული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.	მოსწავლემ გაიგო დავალების არსი, შექმნა „მატიანე“, რომელშიც თამარის მეფობის ამსახველი ისტორია გადმოსცა განსხვავებული ინტერპრეტაციით (მაგ.: ყუთლუ-არსლანის დასის წევრების გამოსვლის მოტივად დაასახელა ის, რომ აღარ სურდათ გამეორებულიყო მეფის მხრიდან ის სისასტიკე, რასაც გიორგი მესამის მეფობის დროს ჰქონდა ადგილი). თამარ მეფის ისტორიკოსის ტენდენციურობა ახსნა მისი სიახლოვით სამეფო კართან (მაგ. გამოიგონა ის ფაქტი, რომ თამარის მემატიანეა მწიგნობართუხუცეს-ჭყონდიდელი). თხზულებიდან ჩანს, რომ მოსწავლე ფლობს მასალას თამარის ეპოქასთან დაკავშირებით და გააზრებული აქვს ისინი სამიზნე ცნების კონტექსტში; კერძოდ: ამჟღავნებს მე-12 საუკუნის საქართველოსა და მსოფლიოს პოლიტიკური რუკის ცოდნას (სამიზნე ცნება „სივრცე“), ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკური მოწყობის ცოდნას, მაგ,: ადეკვატურად ახსენებს ტერმინებს: „მწიგნობართუხუცეს-ჭყონდიდელი“, „უგვაროთა აღზევება“, „საერისთავოები“ (სამიზნე ცნება „ძალაუფლება“), ამყარებს მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებს თამარის მეფობისა და მისი წინარე პერიოდის ისტორიულ მოვლენებს შორის (სამიზნე ცნება „ისტორიული მოვლენა/პროცესი“). მოსწავლემ ეპოქის სულისკვეთების უკეთ წარმოსაჩენად გამოიყენა არქაული სიტყვები.	შენ მშვენივრად გაართვი დავალებას. შენი ნაშრომიდან ჩანს, რომ სიღრმისეულად გაიაზრე: „ქართლის ცხოვრების“, როგორც საისტორიო წყაროს, მნიშვნელობა; ძალაუფლებისთვის ბრძოლის თავისებურებები თამარის ეპოქაში; შესაბამისი ეპოქის საქართველოს საგარეო და საშინაო პოლიტიკისთვის აქტუალური საკითხები; ყუთლუ-არსლანის დასის გამოსვლის მიზეზები და შედეგები. გთხოვ გაიხსენო ისტორიიდან, შენი პირადი ცხოვრებიდან მაგალითები, რომლებიც „მატიანეში“ გამოკვეთილ ნიუანსებს უკავშირდება: ვინმეს, ან რაიმეს ხომ არ გაგონებს თამარის ისტორიკოსის ტენდენციურობა; რომელ ისტორიულ მოვლენას გაგონებს ყუთლუ-არსლანის დასის გამოსვლა; რით განსხვავდება თამარის ეპოქა და მისთვის დამახასიათებელი ისტორიული მოვლენები სხვა ისტორიული ეპოქებისგან.

ტიპობრივი დავალებები შემაჯამებელი შეფასებისათვის

გთავაზობთ სტანდარტით გათვალისწინებულ ტიპობრივ შემაჯამებელ დავალებათა ნუსხ-ას. მოსწავლეზე და/ან მასწავლებელზეა დამოკიდებული, თუ რომელ დავალებას/დავალებებს შეარჩევს.

- წყაროს გარჩევა;
- ვიდეომასალისა და ფილმების გარჩევა;
- მუზეუმში სტუმრობა;
- ექსკურსია;
- გამოკითხვა/კვლევის ჩატარება;
- როლური თამაში – პიესის დადგმა, რაიმეს ინსცენირება;
- ლიტერატურული შინაარსის შემოქმედებითი პროდუქტის შექმნა (პირველ პირში დღიურის, ჩანახატის დაწერა);

სწავლა – სწავლების სტრატეგიები

საგანმანათლებლო ლიტერატურაში სწავლების მეთოდების სხვადასხვა კლასიფიკაციაა მიღებული. ძირითადად, გამოიყოფა მეთოდების ორი ჯგუფი:

- მეთოდები, რომლებიც ხელს უწყობს კონკრეტული მასალის ათვისებას;
- მეთოდები, რომლებიც ორიენტირებულია ზოგადი/ტრანსფერული უნარების განვითარებაზე.
- აღნიშნული დაყოფა ერთგვარად პირობით ხასიათს ატარებს, რამდენადაც მეთოდთა უმრავლესობა საგნობრივთან ერთად მოსწავლეებს ზოგადი კომპეტენციის განვითარებაშიც ეხმარება.

კვლევებით გამოიკვეთა, რომ არც ერთი მეთოდი არ არის უნივერსალური. მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა გააანალიზოს და გააცნობიეროს თითოეული მეთოდის გამოყენების შესაძლებლობები კონკრეტულ საგანთან, ასაკობრივ ჯგუფთან, გარკვეული ინდივიდუალური მახასიათებლების მქონე მოსწავლეებთან მიმართებაში და მხოლოდ შემდეგ გააკეთოს სათანადო არჩევანი. ცნება „მეთოდი“ გულისხმობს მიზნის მისაღწევ გზას, ხერხს. სწავლების მეთოდი წარმოადგენს მასწავლებლის მიზანმიმართულ ქმედებას მოსწავლეებში სათანადო კომპეტენციის განსავითარებლად. სწავლების მეთოდის შერჩევისათვის მნიშვნელოვანია მასწავლებლის მიერ გაკვეთილის სასწავლო მიზნებისა და სავარაუდო შედეგების განსაზღვრა, რამდენადაც სწორედ შედეგზეა დამოკიდებული სწავლების მეთოდები. ამდენად, კონკრეტული მეთოდის შერჩევისას გასათვალისწინებელია შერჩეული მეთოდის შესაბამისობა აქტივობასთან, მოსწავლეთა შესაძლებლობებსა და გამოცდილებასთან, აგრეთვე მნიშვნელოვანია აქტივობისათვის საჭირო რესურსის ხელმისაწვდომობა, აქტივობისათვის განსაზღვრული დროის შესაბამისობა და სხვ.

საყურადღებოა, რომ ხშირ შემთხვევაში სასწავლო პრაქტიკაში ხდება აქტივობისა და მეთოდის გაიგივება. აქტივობას დაესმის კითხვა: „რას აკეთებს მასწავლებელი?“ მაგალითად, მასწავლებელი კლასთან ერთად შეიმუშავებს ჯგუფური მუშაობის წესებს, ხოლო ის, რასაც დაესმის კითხვა: „როგორ აკეთებს მასწავლებელი?“ (ე.ი. რა დიდაქტიკური ხერხით ახორციელებს ამ აქტივობას?) – მეთოდია.

იმისათვის, რომ მოსწავლემ ეფექტიანად გამოიყენოს სწავლების მეთოდები, იგი უნდა ფლობდეს სწავლის ეფექტურ სტრატეგიებს, რომელთა შორისაც გამოყოფენ: **1. კოგნიტურ სტრატეგიებს.** მათი საშუალებით მოსწავლე იძენს/მოიპოვებს ცოდნას, გადაამუშავებს, აანალიზებს, კრიტიკულად შეაფასებს, გამოიყენებს სხვა სიტუაციაში; **2. მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებს** (მეტაკოგნიცია – აზროვნება საკუთარი აზროვნების შესახებ). ხელს უწყობს მოსწავლის აქტიურ ჩართვას საკუთარი სწავლების პროცესში, მართვაში, მონიტორინგსა და შეფასებაში, უვითარებს მოსწავლეს გააანალიზოს და გამოიტანოს დასკვნა, თუ რა და როგორ ისწავლა და დაგეგმოს საკუთარი თვითგანვითარება; **3. სოციალური სტრატეგია**, რომელიც სოციალურ ინტერაქციას ეფუძნება და სასწავლო გარემოში ცოდნის კონსტრუირებისათვის უპირატესობას თანამშრომლობით სწავლებას ანიჭებს (მაგალითად, ჯგუფური მუშაობა, დისკუსია, ურთიერთსწავლება და სხვ.); **4. რესურსებზე დაფუძნებული სტრატეგია** (მულტიმედიური, ქსელური სასწავლო საშუალებები, მაგალითად, ინტერნეტი, ბიბლიოთეკა და სხვ.).

1. კოგნიტური დიაგრამები

გრაფიკული სქემების გამოყენება წარმოდგენის არალინგვისტურ ფორმებს შორის ყველაზე ფართოდ გავრცელებული მეთოდია. გრაფიკული სქემა, როგორც წესი, წარმოსახვის ორივე ფორმას გულისხმობს – ლინგვისტურს და არალინგვისტურს. ლინგვისტურია სიტყვები და ფრაზები. არალინგვისტურია სხვადასხვა ტიპის სიმბოლოები და ისრები, რომლებიც სიმბოლოებს შორის ურთიერთობებს გამოხატავენ.

კოგნიტური დიაგრამებით, ანუ გრაფიკული ორგანიზატორებით მუშაობა მოსწავლეებს მნიშვნელოვანი ინფორმაციის აღქმაში ეხმარება. მოსწავლეებს ხელთ ეძლევათ ტექსტის, იდეის, საკითხის კონტროლის მექანიზმი, რომელიც ნაწილისა და მთელის, ცნებისა და დეტალების ურთიერთმიმართების დადგენასა და ვიზუალურად დანახვაში დაეხმარებათ.

კოგნიტური დიაგრამების საშუალებით მოსწავლე:

- ანაწევრებს მოცემულ ინფორმაციას;
- ორგანიზებას უკეთებს ინფორმაციას;
- შეიცნობს მთელისა და დეტალების ურთიერთმიმართებას;
- ეჩვევა კრიტიკულ აზროვნებას;
- სწავლობს დამოუკიდებლად მუშაობას.

როდის და როგორ გამოიყენება კოგნიტური დიაგრამები:

- გამოიყენება როგორც ახალი მასალის გაცნობა-წარმოდგენისას, ასევე მასალის ათვისების შემდეგ შემაჯამებელი სამუშაოს ჩატარების დროს;
- გამოიყენება როგორც ტექსტის კითხვისა და დამუშავების, ასევე წერითი სამუშაოს დაწყების დროს;
- გამოიყენება როგორც საშინაო დავალების, ასევე საკლასო სამუშაოს ჩატარების დროს;
- გამოიყენება როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფებში მუშაობის დროს.

მეთოდები, რომლებიც მსგავსებასა და განსხვავებას უკავშირდება, შეიძლება სწავლის ქვაკუთხედად იქნეს მიჩნეული. კვლევებში, რომლებშიც ამ მეთოდის ეფექტურობაა დასაბუთებული ექსპერიმენტული მუშაობის ანალიზის საფუძველზე, ყურადღება გამახვილებულია იმ ფაქტზე, რომ ფაქტების, მოვლენების და ა.შ. შედარებისას საერთო და განმასხვავებელი ნიშნების გამოვლენაზე ორიენტირება ხელს უწყობს კითხვების წარმოშობას, ვერსიების გაჩენას სათანადო არგუმენტებით, დისკუსიის სიტუაციის შექმნას. გარდა ამისა, ამ სახის დავალებებზე მუშაობისას მოსწავლეები ავლენენ მათ მიერ შეძენილი ცოდნის გააზრებისა და განსხვავებულ კონტექსტში გამოყენების უნარ-ჩვევებს. განსაკუთრებით ეფექტურია მსგავსებისა და განსხვავების მეთოდის გამოყენება, როდესაც მოსწავლეები მასწავლებლის მინიშნებების გარეშე, ერთობლივი მუშაობის (ჯგუფური) პირობებში აკეთებენ სათანადო დასკვნებს, ეს კი ხელს უწყობს ახალი, ზოგჯერ ურთიერთგანსხვავებული იდეების სტიმულირებას. ცოდნის გააზრებისა და გამოყენების ეფექტურობას საგრძნობლად ზრდის მოსწავლეთა მიერ გრაფიკული სქემებისა და დიაგრამების გამოყენება, რაც ხელს უწყობს საერთო და განმასხვავებელი ნიშნების აღმოჩენის სტიმულაციას. ეფექტური შედარებისათვის საყურადღებოა მოსწავლეთა მიერ შესადარებელი ობიექტების, ფაქტების, მოვლენების მნიშვნელოვანი მახასიათებლების მკაფიოდ განსაზღვრა, რაც შემდეგ უკვე მსგავსებისა

და განსხვავების იდენტიფიკაციის საფუძვლად იქცევა. მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა შედარებისათვის გამოიყენოს ნათლად სტრუქტურირებული სავარჯიშოები (რას და რომელი მახასიათებლების მიხედვით ადარებენ), რაც საყურადღებოა მოსწავლეთა მხრიდან ძალისხმევის გარკვეული ტიპის დასკვნებზე მიმართვის თვალსაზრისით. ამ ტიპის დავალებები მიმართულია მოსწავლეთა მიერ ერთსა და იმავე მახასიათებლებს შორის არსებული მსგავსება-განსხვავებების ამოცნობაზე. შედარებისა და მსგავსება-განსხვავების მიზნით გამოიყენება:

ვენის დიაგრამა

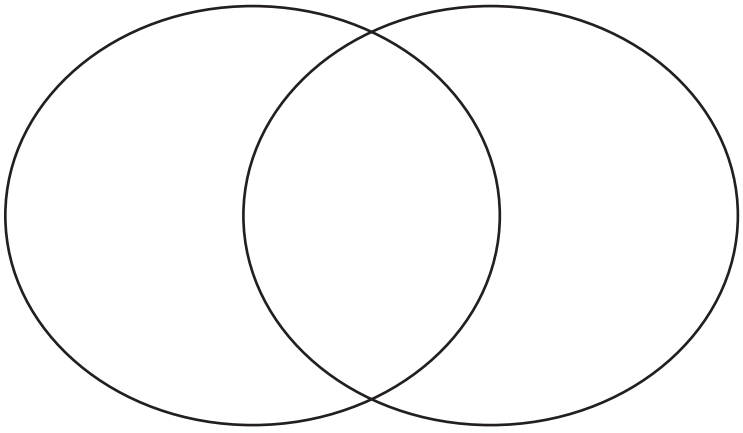

ვენის დიაგრამა გამოიყენება ორი საგნის ან მოვლენის, განსახილველი საკითხების, ფაქტების, სხვადასხვა ხელოვანის შემოქმედების, ხელოვნების ერთი დარგის, ჟანრისა თუ სხვ. ნიმუშების და ა.შ. როგორც საერთო, ისე განმასხვავებელი ნიშნების დასაფიქსირებლად: წრეების გადაკვეთის მონაკვეთში ჩაიწერება საერთო, მარჯვენა და მარცხენა მონაკვეთებში კი – განსხვავებული ნიშნები.

ვენის დიაგრამაზე მუშაობა მოსწავლეს უადვილებს განსახილველი საკითხის უკეთ გააზრებასა და აღქმას, განუვითარებს დაკვირვებულობის, კრიტიკული და ანალიტიკური აზროვნებისა და დამოუკიდებელი მუშაობის უნარ-ჩვევებს.

ვენის დიაგრამაზე მუშაობა შესაძლებელია როგორც ინდივიდუალურად, ისე წყვილში და ჯგუფების სავარჯიშოში.

შედარების მატრიცა

ეს გრაფიკული სქემა გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც შესადარებელია ორზე მეტი საგანი ან მოვლენა, ნაწარმოები და ა.შ., რაც ითვალისწინებს უფრო დეტალურ მიდგომას შესადარებელი ობიექტებისადმი და გარდა შედარება-განსხვავებისა, აღინიშნება თითოეული ობიექტის მახასიათებლებიც.

დიაგრამა 2 **შედარების მატრიცა** **მატრიცა**				
მახასიათებლები	შესადარებელი თემები			
	# 1	2	3	
1				მსგავსებები
				განსხვავებები
2				მსგავსებები
				განსხვავებები
3				მსგავსებები
				განსხვავებები
4				მსგავსებები
				განსხვავებები

T-დიაგრამა

ინტერესები	**საფრთხეები**

სქემა გამოიყენება განსახილველი საკითხების (ფაქტების, მოვლენების, მხატვრული მიმართულებების, ეპოქების, ხელოვანთა შემოქმედების, ხელოვნების ნიმუშების და ა.შ.) შესადარებლად, დასაპირისპირებლად, ანუ მხოლოდ განმასხვავებელი ნიშნების აღსანიშნად. შესაბამისად, სქემის თითოეულ გრაფაში ჩაიწერება ფაქტების, მოვლენების და ა.შ. განსხვავებული ნიშნები. სქემაზე მუშაობა მოსწავლეს გაუადვილებს განსახილველი საკითხის უკეთ გააზრებას, მის არსში წვდომას, განუვითარებს დაკვირვების, დასკვნების გაკეთების, კრიტიკული აზროვნებისა და დამოუკიდებელი მუშაობის უნარებს. სქემაზე მუშაობა შესაძლებელია როგორც ინდივიდუალურად, ისე წყვილში და ჯგუფურად.

ორმხრივ ჩანაწერთა დღიური

ამ სქემაზე მუშაობა გამოიყენება მოსწავლის კრიტიკული აზროვნებისა და არგუმენტირებული მსჯელობის, დამოუკიდებელი მუშაობის უნარების განვითარებისათვის. მოცემული სქემის პირველ გრაფაში („ციტატა“) მოსწავლეებს შევთავაზებთ, ჩაწეროს ციტატა სახელმძღვანელოდან (შესაძლებელია ამ მიზნით სხვა სახის ინფორმაციის გამოყენებაც), რომელთან დაკავშირებითაც საკუთარ მოსაზრებებს ჩაწერს სქემის მეორე ნაწილში („კომენტარი“)

ციტატა	კომენტარი

„ვიცი, ვისწავლე, მინდა ვიცოდე“

ახალი თემის დაწყებისას მოსწავლეები აკეთებენ ჩანაწერებს მოცემული სქემის პირველ გრაფაში. თემის დასრულებისას კი, ძირითადად, შემაჯამებელ გაკვეთილზე, ავსებენ მეორე და მესამე გრაფებს. მასწავლებლისათვის მნიშვნელოვანია ჩანაწერების ანალიზი, რაც ნათლად მეტყველებს მოსწავლეთა მიერ შეძენილი ცოდნის ათვისების ხარისხზე, აგრეთვე შემეცნებით ინტერესებზე, რომელიც მესამე გრაფაში შესრულებულ ჩანაწერში.

რა ვიცი	რა ვისწავლე	რა მინდა ვიცოდე

„3, 2, 1“

მოცემულ სქემაზე მუშაობა მნიშვნელოვანია როგორც შეძენილი ცოდნის გამოვლენის, საკუთარი დამოკიდებულების გადმოცემის, ისე თვითშეფასების უნარების გამოვლენისათვის.

მოცემულ სქემაზე მუშაობა თემატური ციკლის დასკვნითი გაკვეთილისათვის არის მიზანშეწონილი. სასურველია, მოსწავლეები წინასწარ იყვნენ ინფორმირებული, რომ თითოეულ გრაფაში მხოლოდ თემებისა თუ საკითხების ჩამოთვლა არ არის საკმარისი. მათ უნდა დაასაბუთონ საკუთარი მოსაზრებები, რაც ხელს შეუწყობს სასწავლო მასალაზე კონცენტრირების, კრიტიკული აზროვნებისა და არგუმენტირებული მსჯელობის უნარ-ჩვევების განვითარებას.

ჩაწერე 3 თემა/საკითხი, რომლებითაც განსაკუთრებით დაინტერესდი.	
2 თემა/საკითხი, რომლებთან დაკავშირებითაც გაგიჩნდა მეტი ინფორმაციის მიღების ინტერესი.	
1 თემა/საკითხი, რომელზეც იმსჯელებდი ამხანაგებთან ერთად	

ასოციაციური რუკა (ე.წ. „აბლაბუდა“)

ასოციაციური რუკა გამოიყენება მოსწავლეთა ყურადღების მაქსიმალური მობილიზებისა და კონცენტრაციის, აზროვნების გააქტიურების, შეძენილი ცოდნის გამოვლენა-განმტკიცების, შეჯამების მიზნით. დაფის ან ფურცლის ცენტრში იწერება საკვანძო სიტყვა/ ფრაზა, რომელიც შეიძლება აღნიშნავდეს კონკრეტულ ტერმინს, ეპოქას, მოვლენას, პიროვნებას და ა.შ. აღნიშნული საკვანძო სიტყვის ირგვლივ მოსწავლეები წერენ სიტყვებს, ფრაზებს, რომლებსაც ამ სიტყვასთან/ ფრაზასთან დაკავშირებით გაიხსენებენ. ამის შემდეგ აზრობრივად აკავშირებენ ამ სიტყვებს, ფრაზებს როგორც ერთმანეთთან, ისე საყრდენ სიტყვასთან და გამოსახავენ ხაზებით. ამ მეთოდის გამოყენება შესაძლებელია როგორც ინდივიდუალური, ისე წყვილში და ჯგუფური მუშაობისას.

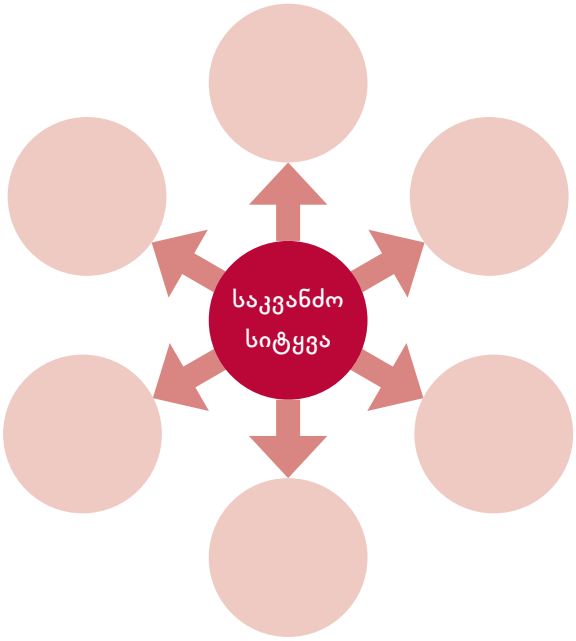

გარდა ამ კოგნიტური სქემებისა გთავაზობთ კიდევ რამდენიმე გრაფიკულ სქემას, რომელიც შეესაბამება ინფორმაციის დალაგების კონკრეტულ პარადიგმებს.

- **აღწერითი პარადიგმები**. აღწერითი პარადიგმა შეიძლება გამოვიყენოთ კონკრეტული ადამიანების, ადგილების, საგნებისა და მოვლენების შესახებ ფაქტების წარმოსადგენად. არ არის აუცილებელი, რომ აღწერით პარადიგმაში მოქცეული ინფორმაცია რამე თანმიმდევრობის მიხედვით იყოს დალაგებული.

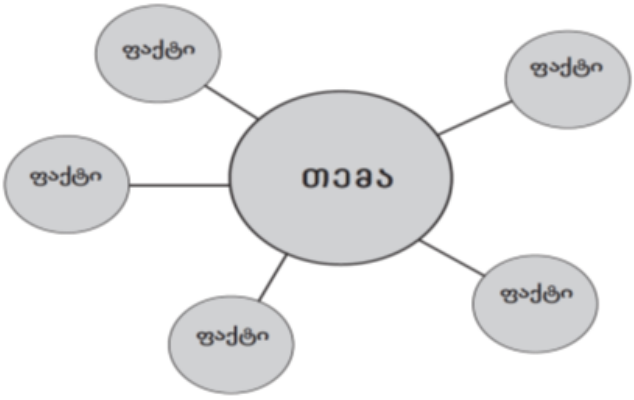

- **დროითი თანმიმდევრობის პარადიგმები.** დროითი თანმიმდევრობის პარადიგმა მოვლენების ქრონოლოგიური პრინციპით დალაგებას გულისხმობს. ასეთი სქემების შევსება დაეხმარება მოსწავლეებს ქრონოლოგიის დადგენასა და დანახვაში.

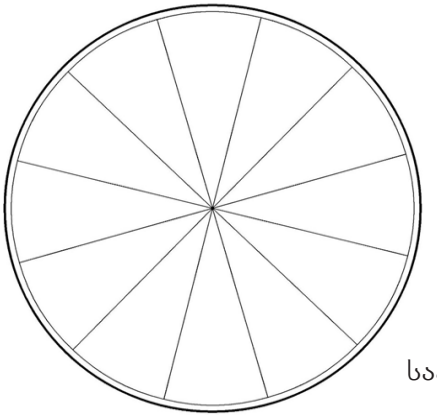

საათი – მოვლენათა თანმიმდევრობა

პროცესის/მიზეზშედეგობრიობის პარადიგმები. პროცესის/მიზეზშედეგობრიობის პარადიგმა გულისხმობს ინფორმაციის დალაგებას ა. კაუზატიურ ქსელში, რომელსაც კონკრეტულ შედეგამდე მივყავართ. ან ბ. მოქმედებების ერთობლიობაში, რომელიც ლოგიკურად სრულდება კონკრეტული პროდუქტით.

ა.

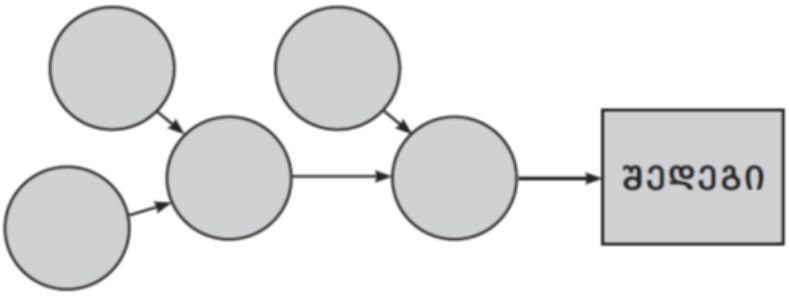

ბ.

მოვლენა 1 ეს მოხდა იმიტომ, რომ:

შედეგი

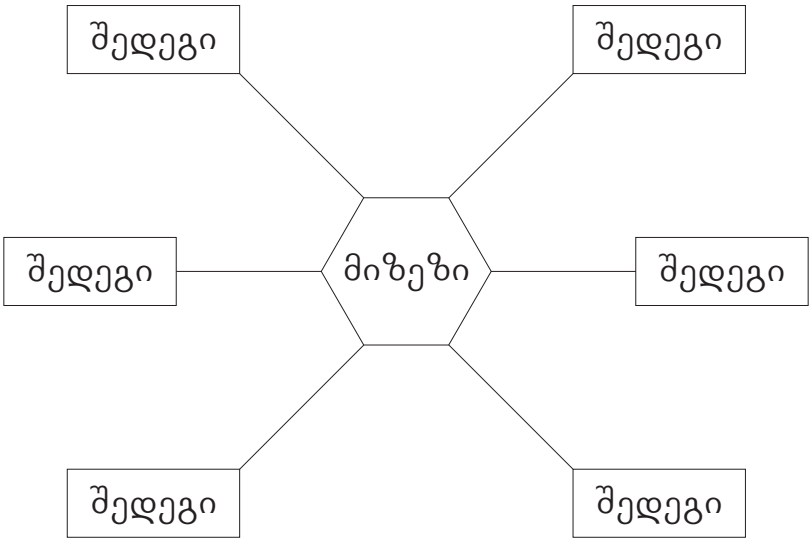

ეპიზოდის პარადიგმები. ეპიზოდის პარადიგმა საშუალებას იძლევა, გარკვეულ სისტემაში მოვიყვანოთ ისეთი კონკრეტული ინფორმაცია, როგორებიცაა: ა. მოვლენის დრო და ადგილი, ბ. კონკრეტული ადამიანები, გ. მოვლენის ხანგრძლივობა, დ. მოვლენათა კონკრეტული თანმიმდევრობა, ე. კონკრეტული მიზეზი და შედეგი.

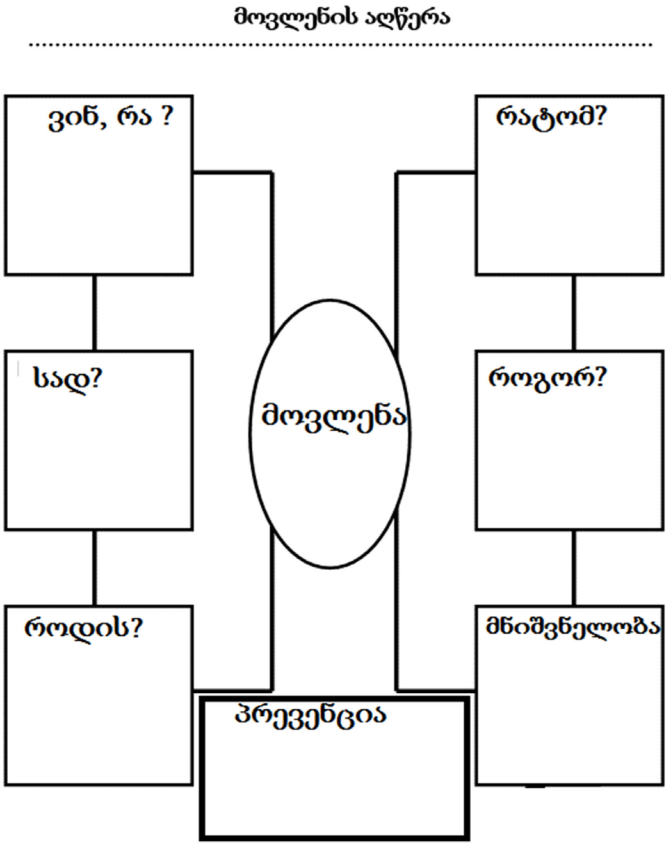

2. მეტაკოგნიტური სტრატეგიები

მეტაკოგნიცია სიტყვასიტყვით ნიშნავს კოგნიციას (ცოდნა, შემეცნება) კოგნიციის შესახებ – ან ცოდნას ცოდნისა და სწავლის შესახებ. ეს მეტაკოგნიტური ცოდნა უმაღლესი რიგის კოგნიციაა, რომელიც გამოიყენება კოგნიტური პროცესების მონიტორინგისა და რეგულირებისათვის ისეთებისა, როგორებიცაა ლოგიკური აზროვნება, გაგება-გაანალიზება პრობლემის გადაჭრა, სწავლა და ა.შ. ვინაიდან ადამიანები განსხვავდებიან თავიანთი მეტაკოგნიტური ცოდნისა და უნარის მიხედვით, ისინი განსხვავდებიან სწავლის ხარისხისა და სისწრაფის მიხედვითაც.

მეტაკოგნიცია მოიცავს სამი სახის ცოდნას:

(1) დეკლარაციულ ცოდნას საკუთარი თავის, როგორც მსწავლელის შესახებ, იმფაქტორების შესახებ, რომლებიც გავლენას ახდენს შენს სწავლასა და მეხსიერებაზე და გარკვეული დავალების შესრულებისათვის აუცილებელ უნარ-ჩვევებზე, სტრატეგიებსა და რესურსებზე.

(2) პროცედურული ცოდნა ან იმისცოდნა, როგორ გამოიყენო სტრატეგიები.

(3) პირობისეული ცოდნა დავალების დასრულების უზრუნველსაყოფად – იმის ცოდნა, როდის და რატომ გამოიყენო სტრატეგიები და პროცედურები.

მეტაკოგნიცია არის ამ დეკლარაციული, პროცედურული და პირობისეული ცოდნის სტრატეგიული გამოყენება მიზნების მისაღწევად და პრობლემების დასაძლევად.

მეტაკოგნიტური ცოდნა გამოიყენება აზროვნებისა და სწავლის რეგულირებისათვის. არსებობს სამი არსებითი უნარი, რომელთა საშუალებითაც ხორციელდება ეს პროცესი. ესენია: დაგეგმვა, მონიტორინგი და შეფასება.

დაგეგმვა გულისხმობს იმის გადაწყვეტას, რა დრო უნდა დაეთმოს დავალებას, რა სტრატეგიები უნდა იქნეს გამოყენებული, როგორ უნდა დაიწყოს დავალების შესრულება, რა რესურსები უნდა შეგროვდეს, რა თანმიმდევრობას უნდა მივყვეთ, რაზე არ დავკარგოთ დიდი დრო, რას მივაპყროთ განსაკუთრებული ყურადღება და ა.შ.

მონიტორინგი არის მოცემული მომენტის აღქმა, გაცნობიერება იმისა, „რას ვაკეთებ“. მონიტორინგი მოიცავს კითხვას: „გამოდის აქედან რაიმე აზრი? ზედმეტად ხომ არ ვჩქარობ? საკმარისად ვისწავლე?“

შეფასება მოიცავს აზროვნების, სწავლის პროცესებისა და შედეგების შესახებ შეფასებების გაკეთებას. „სტრატეგიის შეცვლა ხომ არ იქნება უპრიანი? დახმარება ხომ არ ვითხოვო? დავნებდე? არის ეს ნაშრომი დასრულებული?“

გამოყოფენ სტრატეგიათა შემდეგ სახეებს:

სტრატეგიის ტიპი	მაგალითი
მასალის გამეორების მარტივი სტრატეგიები	ფაქტობრივი მონაცემების რამდენჯერმე გამეორება
მასალის გამეორების რთული სტრატეგიები	ტექსტში მნიშვნელოვანი პუნქტების ხაზგასმა
ინფორმაციის დამუშავების მარტივი სტრატეგიები	ასოციაციების ფორმირება:
ინფორმაციის დამუშავების რთული სტრატეგიები	ანალოგიების ფორმირება, პერიფრაზირება, შედეგების შეჯამება, დაკავშირება
ინფორმაციის ორგანიზების მარტივი სტრატეგიები	დაჯგუფება, კლასიფიკაცია
ინფორმაციის ორგანიზაციის რთული სტრატეგიები	ძირითადი იდეის იდენტიფიკაცია, განზოგადებული ცნებების ამსახველი ცხრილების დამუშავება.
მასალის გაგების, შემოწმების სტრატეგიები	შეკითხვები თვითკონტროლისათვის, ძირითადი პუნქტების, თეზისების ჩამოთვლა, მიზნების დასახვა და ამ მიმართულებით საკუთარ წინსვლაზე თვალის მიდევნება.
აფექტური და მოტივაციური სტრატეგიები	შინაგანი მოტივაციის გამოყენება, „მე შემიძლია ამის გაკეთება უბრალოდ, დრო მჭირდება, ემოციათა მართვის ტექნიკები, დადებითი განწყობის შემუშავება“.

3. სოციალური სტრატეგია როგორც აღვნიშნეთ, ამგვარი სტრატეგიები ურთიერთთანამშრომლობაზეა აგებული. გთავაზობთ ჯგუფური მუშაობისათვის საჭირო მეთოდურ რეკომენდაციებს.

ჯგუფური მუშაობა

ჯგუფში მუშაობის დაგეგმვა

- ჯგუფში მუშაობისთვის აუცილებელია, რომ მოსწავლეები ხედავდნენ ერთმანეთს და ესმოდეთ ერთმანეთის; საჭიროა დავურიგოთ მასალა ჯგუფებს; სასწავლო საშუალებები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს.
- სამუშაო ფურცელზე მითითებები უნდა იყოს მოსწავლისათვის გასაგებ ენაზე და ზუსტად ფორმულირებული, რათა მათი შესრულება შესაძლებელი იყოს მასწავლებლის გარეშე.
- ჯგუფში მუშაობისას უნდა ვიფიქროთ არა მხოლოდ სასწავლო მიზნების მიღწევებზე, არამედ თანამშრომლობის უნარის განვითარებაზეც.

თანამშრომლობის ძირითადი პრინციპები

- ჯგუფის წევრებმა უნდა მოუსმინონ თანაჯგუფელებს, თითოეული უნდა მონაწილეობდეს მუშაობაში, აუცილებლობის შემთხვევაში უნდა ითხოვდეს და იღებდეს დახმარებას.
- მასწავლებელი თვალს ადევნებს, რომ თითოეულმა მოსწავლემ შეასრულოს განსაზღვრული როლი (ორგანიზატორ-ლიდერის, გამომსვლელის, განმაზოგადებლის, დროის მაკონტ-

როლებლის და ა.შ.), ამასთანავე სხვადასხვა დავალების დროს როლები უნდა შეიცვალოს.

როგორ დავყოთ ჯგუფებად?

- ჯგუფის ოპტიმალური სიდიდე – 4-5 მოსწავლე; დიდი მოცულობის დავალებისთვის, რომელიც დაყოფილია რამდენიმე სავარჯიშოდ, შესაძლებელია უფრო დიდი ჯგუფების შექმნაც.
- ჯგუფები მუდმივად ცვალებადი უნდა იყოს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ჯგუფისათვის მიცემული დავალება რამდენიმე დღის ერთობლივ მუშაობას მოითხოვს. კლასის დაყოფამ უცვლელ ჯგუფებად შეიძლება ჩაშალოს ამგვარი მუშაობის პრინციპი, რადგან ყველა მოსწავლემ აქტიურად უნდა იმუშაოს.

რას აკეთებს მასწავლებელი იმ დროს, როცა მოსწავლეები მუშაობენ?

- თვალი ადევნეთ ჯგუფების მუშაობას, მაგრამ არ უხელმძღვანელოთ მათ. მოსწავლეები მუშაობენ დამოუკიდებლად პირადი პასუხისმგებლობის განცდით. შეგიძლიათ მიეხმაროთ ჯგუფებს – გაცვალოთ ინფორმაცია მუშაობის პროცესთან დაკავშირებულ საკითხებზე. მუშაობისას შეეცადეთ, მიაწოდოთ ახალი იდეები.
- სთხოვეთ მოსწავლეებს გაუზიარონ ერთმანეთს თავიანთი მოსაზრებები, მოუსმინონ სხვებს და მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე დამოუკიდებლად გამოიტანონ დასკვნები.
- მუშაობის დროს გააკეთეთ კომენტარები. ინფორმაცია მოსწავლეთა გამოსვლის შესახებ უნდა იყოს კონკრეტული. ნუ მოერიდებით ხშირად, კონკრეტულად და ღიად კომენტირებას. ეს უნდა გააკეთოთ როგორც ჯგუფებად მუშაობის დროს, ასევე მიღებული შედეგების შეჯამებისას.
- თუ ჯგუფები ძნელად გასაკონტროლებელი ხდება, შეწყვიტეთ მუშაობა და განიხილეთ ეს საკითხი.
- მიუთითეთ, როგორი საქციელი ქმნის პრობლემებს, რომელი მოსწავლე არ ასრულებს თავის როლს და განმარტეთ, რომ ყველა პასუხისმგებელია დავალების შესრულებაზე. თითოეულ ჯგუფს 5 წუთით დაუნიშნეთ დამკვირვებელი. მოგვიანებით ეს დამკვირვებლები გამოთქვამენ თავიანთ შთაბეჭდილებებს. ჯგუფის მოქმედება მთელმა კლასმა უნდა განიხილოს.

4. რესურსებზე დაფუძნებული სტრატეგია ბუნებრივია ამ კომპონენტის აქტიურად გამოყენების გარეშე შეუძლებელია თანამედროვე სწავლების მიზნებისა და ამოცანების მიღწევა. უბრალოდ საინტერესო და შემოქმედებითი გაკვეთილის ჩატარება. გთავაზობთ რამდენიმე სახის რესურსის გამოყენებისათვის საჭირო მეთოდოლოგიურ რეკომენდაციებს.

წერილობით წყაროებზე მუშაობა

წერილობითი წყაროები მოსწავლის წიგნის ერთ-ერთი ძირითადი კომპონენტია. მათი დამუშავება ხელს უწყობს მოსწავლის კვლევით-ანალიტიკური უნარის განვითარებას, და შეესაბამება ეროვნული სასწავლო გეგმის ძირითად საგანმანათლებლო პრინციპებს რადგან მოიცავს ცოდნის როგორც დეკლარაციულ, ისე პროცედურულ კატეგორიას.

წერილობითი წყარო არის ის ძირითადი რესურსი საიდანაც მოიპოვება ისტორიული ცოდნა და მათი დამუშავების შედეგად შესაძლებელი ხდება წარსულის სურათის რეკონსტრუირება.

გასათვალისწინებელია ის ფაქტორი, რომ წყაროს ანალიზი, ტექსტის კარგად გააზრებას გულისხმობს, რადგან პასუხების დიდი ნაწილი ტექსტშივეა. წყაროზე მუშაობა გულისხმობს პასუხის ძიებას შეკითხვებზე რომელიც მის მიმართ ჩნდება.

- ვინ არის ავტორი? როდის ცხოვრობდა? საკუთარი გამოცდილების საფუძველზე წერდა თუ რაიმე სხვა ინფორმაციით საზრდოობდა? შეიძლებოდა თუ არა მოეხდინა ვინმეს/რამეს გავლენა ავტორზე, როდესაც ტექსტს ქმნიდა?
- რა სახის ნაწერებთან გვაქვს საქმე? მაგ. ქრონიკა, ნარატიული თხზულება, ლიტერატურული ნაწარმოები, სახელმწიფო დოკუმენტი, მოგზაურობის დღიური თუ სხვ.?
- სად და როდის ვითარდება წყაროში აღწერილი მოვლენები? რაზეა იქ საუბარი? რა დასკვნის გამოტანა შეიძლება?
- როგორია ავტორის თხრობის ტონი? რა მიზანს ისახავს ავტორი ამბის გადმოცემით? შეიცავს თუ არა ტექსტი ავტორისეულ შეფასებებს? იჩენს თუ არა მიკერძოებას? რისი თქმა სურს მკითხველისთვის?

გარდა ამ ზოგადი ინფორმაციისა, თითოეული წყარო ინფორმაციას გვაწვდის, კონკრეტულ ეპოქაზე, კონკრეტულ მეფეზე, სახელმწიფო თუ საეკლესიო მოღვაწეზე, რაიმე კონკრეტულ ბრძოლაზე ან თუნდაც ადამიანების ყოფა-ცხოვრებაზე. ამიტომ თითოეული წყარო მოითხოვს ტექსტის შინაარსიდან გამომდინარე კითხვის დასმას.

ილუსტრაციაზე მუშაობა

ილუსტრაციაზე მუშაობა და მისი ანალიზი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია, რომელიც ემსახურება ანალიტიკური აზროვნების განვითარებას.

ილუსტრაცია არის ნებისმიერი ვიზუალური სახის ნაბეჭდი, მაგ. კარიკატურა, პოსტერი, ნახატი, ფოტო, პლაკატი, საფოსტო მარკა და ა.შ.

ილუსტრაცია ყოველთვის ძვირფასი წყაროა, რადგან ზედ დატანილი შეიძლება იყოს, ისტორიული პირი, თარიღი, რამე ისტორიული მოვლენა/პროცესი. მოსწავლე ყურადღებით უნდა დააკვირდეს ილუსტრაციაზე გამოსახულ ყველა დეტალს. ილუსტრაციის ზოგად სიუჟეტს, თარიღებს, წარწერის ენასა და შინაარს. როგორც წყაროს ილუსტრაციასაც აქვს ზოგადი, უნივერსალური კითხვები:

- როდის არის შექმნილი ილუსტრაცია?
- რა პერიოდის ისტორიულ პერიოდს აღწერს ილუსტრაცია?
- ვინ არის ილუსტრაციის შემქმნელი და რა მოტივი ამოძრავებდა როდესაც ქმნიდა მას?

რუკაზე მუშაობა

რუკაზე მუშაობაც მოსწავლის წიგნისა და რვეულის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია და ემსახურება უპირველეს ყოვლისა ისტორიულ სივრცეში ორიენტირების უნარის განვითარებას.

რეკომენდებულ სავარჯიშოთა შორისაა ისტორიულ და თანამედროვე პოლიტიკურ რუკებზე

ერთდროულად მუშაობა, მათი შედარება. დადგენა ძველი სახელმწიფოების, იმპერიების ადგილას დღეს რომელი სახელმწიფოები მდებარეობენ.

გარდა ამისა, ისტორიული რუკა ბევრ ინფორმაციას გადმოგვცემს, ზედ დატანილია საზღვრების ცვლილებები, მიგრაციები. რუკაზე მუშაობა კი მოითხოვს მიღებული თეორიული მასალის დაკავშირებას პრაქტიკულ მუშაობასთან.

სანამ მოსწავლეები რუკაზე რუკებზე მუშაობას დაიწყებენ, აუცილებელია რუკის ლეგენდის განხილვა.

თემა: ქვის და ბრინჯაოს ხანა		
თემასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები:		**თემასთან დაკავშირებული საკვანძო შეკითხვები:** 1. რა მნიშვნელობა აქვს დმანისის არქეოლოგიურ ნაშთებს მსოფლიო ისტორიისთვის? 2. სად ცხოვრობდნენ და რას საქმიანობდნენ ადამიანები ქვის ხანაში? 3. როგორ წარმოიშვა საქართველოში განვითარებული სამიწათმოქმედო კულტურები 4. რა განმასხვავებელი ნიშან-თვისებები გააჩნდათ ბრინჯაოს ხანის კულტურებს? 5. რას გვიყვება აღმოსავლური წყაროები კავკასიაში არსებული დიდი გაერთიანებების შესახებ.
სამიზნე ცნება:	**მოსწავლემ უნდა გააცნობიეროს, რომ:**	
დრო	• პრეისტორიას/ქვის ხანას ისტორიკოსები ადამიანის გაჩენიდან დამწერლობისა და სახელმწიფოს შექმნამდე პერიოდს უწოდებენ. • ქვის ხანაში საზოგადოების განვითარებაზე დიდ გავლენას ახდენდა კლიმატური პირობები, ამიტომ არქეოლოგიური პერიოდიზაცია ითვალისწინებს გეოლოგიურ პერიოდების მონაცვლეობას. • მეცნიერებს შორის განსხვავებული მოსაზრება არსებობს იმასთან დაკავშირებით, თუ როდის გაჩნდა პირველი ცივილიზაცია/კომპლექსური საზოგადოება და რა არსობრივი მახასიათებლები ჰქონდა მას; • ქვის და ბრინჯაოს ხანაში საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებ ადამიანებს ინტენსიური კავშირები ჰქონდა მახლობელ აღმოსავლეთთან, შესაბამისად, საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაცია ახლოს მიუყვება მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიის/არქეოლოგიური პერიოდიზაციის სქემებს; • ძველი აღმოსავლეთის ხალხებთან ვხვდებით ისტორიის პერიოდიზაციის პირველ მცდელობებს (შეიქმნა დროის აღრიცხვის პირველი სისტემები (კალენდარი, წელთაღრიცხვა).	
სივრცე	• ქვის ხანაში ყველაზე მეტად დაწინაურებული იყო ახლო აღმოსავლეთის, ე.წ. „ნაყოფიერი ნახევარმთვარის“ ტერიტორია. „ნეოლითური რევოლუციის“ მიღწევები ევრაზიის სხვა მხარეებში სწორედ აქედან ვრცელდებოდა; • საქართველოსა და ამიერკავკასიის ტერიტორია ემეზობლებოდა, უშუალოდ ემიჯნებოდა არქეოლოგების მიერ „ნაყოფიერ ნახევარმთვარედ“ სახელდებულ სივრცეს; • ძველაღმოსავლურ პერიოდში „კომპლექსური საზოგადოება“ რამდენიმე ადგილას განვითარდა (შუამდინარეთი, ეგვიპტე, ხმელთაშუაზღვისპირეთი, სირია-პალესტინა, აღმოსავლეთ ევროპა, ჩრდილოეთ ირანი, პენჯაბი, ხუანხეს ხეობა) • ძვ.წ. IV-I ათასწლეულებში შუამდინარეთისა, ანატოლიის და ეგვიპტისა და ირანის ტერიტორიაზე არსებული ცივილიზაციებს ჰქონდათ კომუნიკაცია , ინდოეთისა და ჩინეთის ტერიტორიაზე არსებულ ცივილიზაციებთან მათ ამ ეტაპზე ურთიერთობები არ ჰქონდათ;	

	• საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებ ეთნიკურ ჯგუფებს ძველი აღმოსავლეთის სახელმწიფოებს შორის ყველაზე ინტენსიური ურთიერთობა ხეთებთან, მითანელებთან, ასურელებთან და ურარტუელებთან ჰქონდათ; • ძველაღმოსავლური პერიოდიდან არ შემორჩა რუკები, თუმცა სხვადასხვა ტიპის ტექსტების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ძველი აღმოსავლეთის სახელმწიფოები კარგად იყვნენ ინფორმირებული როგორც მეზობელ, ისე შორეულ სივრცეებზე. • ძველაღმოსავლური პერიოდიდან არ შემორჩა რუკები და მოგზაურების ჩანაწერები, რაც გვაფიქრებინებს, რომ გეოგრაფიული ცოდნა ფართო საზოგადოებისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი, თუმცა ტექსტების ანალიზიდან ჩანს, რომ სხვადასხვა სოციალური ფენების წარმომადგენლები (მაგალითად, ვაჭრები, დიპლომატები) კარგად იყვნენ ინფორმირებული არა მხოლოდ მეზობელი, არამედ ძალზე შორეული სივრცეების შესახებაც; • ძველი აღმოსავლეთის მეომარი სახელმწიფოების გეოგრაფიული ცოდნა რეგიონზე და მის მიღმა ივსებოდა როგორც სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობებით, ასევე მეზობელი და შორეული, ნაკლებად ცნობილი ქვეყნების/ხალხების წინააღმდეგ მოწყობილი სამხედრო კამპანიებით; • ქვისა და ბრინჯაოს ხანაში ამიერკავკასიაში მცხოვრებ ხალხებს ყველაზე ინტენსიური კავშირები ჰქონდათ მცირე აზიასა და ჩრდილოეთ შუამდინარეთში მცხოვრებ ხალხებთან. კავკასიის მოსახლეობის განვითარებაზე გარკვეულ გავლენას ახდენდა, ასევე, ხმელთაშუაზღვისპირეთისა და ევრაზიის სტეპებში მიმდინარე პროცესები.	
წყარო	• ქვის ხანაში საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ადამიანების შესახებ ინფორმაცია არქეოლოგიური მონაცემების საშუალებით მოგვეპოვება. გვიანბრინჯაოს ხანის პერიოდიდან კი არქეოლოგიურ მონაცემებთან საინტერესო ცნობებს ვიღებთ ლურსმული ფირფიტებიდან და ეპიგრაფიკული ძეგლებიდან; • ქვის, ბრინჯაოს და რკინის ხანის საზოგადოების კომპლექსურად აღსაწერად არქეოლოგები გამოყოფენ არქეოლოგიური კულტურებს; • მეცნიერები ხშირად დავობენ იმასთან დაკავშირებით, თუ რის საფუძველზე უნდა გამოიყოს არქეოლოგიური კულტურა და რა ისტორიულ პროცესებს უკავშირდება მისი წარმოქმნა, განვითარება, დაკნინება/დაცემა; • ლურსმული ფირფიტები და ეპიგრაფიკული ძეგლები სხვადასხვა ტიპის ტექსტებს გადმოგვცემენ (საკანონმდებლო ძეგლები, რელიგიური ტექსტები, სამეფო მატიანეები, ლიტერატურული ძეგლები, წერილები და სხვა), მათ მეცნიერები სხვადასხვა ინტენსივობით იყენებენ ძველაღმოსავლური საზოგადოების შესასწავლად.	

საზოგადოება	• ქვის ხანაში გვაროვნული თემი საზოგადოებრივი ორგანიზების ერთადერთი ფორმა იყო; • მაგია პირველყოფილი ადამიანის უმთავრეს მსოფლმხედველობრივ საფუძველს წარმოადგენდა, თუმცა მეცნიერებს შორის არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა პირველყოფილი რელიგიების არსსა და კლასიფიკაციის პრინციპებთან დაკავშირებით; • ძველაღმოსავლურ პერიოდში საზოგადოების მთავარ უჯრედს თემი წარმოადგენდა, ხოლო მეურნეობის წარმოების ფორმა -უმთავრესად კოლექტიურია; • ძველაღმოსავლური საზოგადოება თავისუფალთა და არათავისუფალთა სოციალურ ჯგუფებს შეიცავდა, სადაც თავისუფლების ყველა ტიპის შეზღუდვა მონობად აღიქმებოდა; • ძველაღმოსავლური კომპლექსური საზოგადოება კანონებით იმართებოდა, რომლის პირველი კოდიფიკაციაც სწორედ ამ პერიოდს უკავშირდება. • ძველაღმოსავლური საზოგადოების რელიგია მრავალფეროვანია - წარმოდგენილი უმთავრესად პოლითეისტური (ანთროპომორფული/არაანთროპომორფული) პანთეონით, ან დუალისტური რწმენით და თვით მონოთეიზმის ფორმითაც.	
ძალაუფლება	• პირველყოფილ საზოგადოებაში ძალაუფლებისთვის ბრძოლას არ ჰქონდა ინსტიტუციური ხასიათი; • ძველ აღმოსავლეთში დინასტიების, ქალაქების, ტერიტორიული იმპერიების ბრძოლა ძალაუფლებისთვის მჭიდროდ უკავშირდებოდა რელიგიასა და კულტმსახურებას; აქ საერო და სასულიერო ხელისუფლება ერთმანეთისგან გამიჯნული არ იყო; • სამეფო ძალაუფლების სიმბოლოებს მონუმენტური ძეგლები და ტაძრები წარმოადგენდა, რომელიც ტიპურია ძველაღმოსავლური სამყაროსთვის; • ძველაღმოსავლური პერიოდისთვის დამახასიათებელია მკვეთრად ცენტრალიზებული ხელისუფლება და ძალაუფლების ერთი პირის ხელში კონცენტრაცია იმის მიუხედავად, რომ სახელმწიფო მმართველობა წარმოდგენილია როგორც ქალაქ-სახელმწიფოების, ასევე ცენტრალიზებული სახელმწიფოსა და ტერიტორიული იმპერიების სახით.	
ისტორიული მოვლენა/პროცესი	• კაცობრიობის ისტორიაში პირველი სახელმწიფოები დიდი მდინარეების გასწვრივ ჩამოყალიბდა. • ძველაღმოსავლურ პერიოდში არსებობდა დიპლომატიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების გამართული სისტემა, რომელიც ძვ.წ. IV-III-II-I ათასწლეულებში სხვადასხვა ინტენსივობით ფუნქციონირებდა;	

	• ძველ აღმოსავლეთში სოციალურ-პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრა გადაჯაჭვული იყო მფარველ ღვთაებებთან და კულტმსახურებასთან; • ძველაღმოსავლურ პერიოდი სახელმწიფოს რამდენიმე ტიპს იცნობს - ქალაქ-სახელმწიფოებს, ცენტრალიზებულ მონარქიასა და სახმელეთო იმპერიას, რომელმაც შუა და ახლო აღმოსავლეთის ცივილიზაციური სივრცის ერთი ხელისუფლების ქვეშ გაერთიანება შეძლო; • ძველაღმოსავლურ ცივილიზაციებს მომთაბარე ხალხების შემოსევები დიდ საფრთხეს უქმნიდა. საქართველოს ტერიტორია ძველაღმოსავლური სამყაროს ჩრდილოეთ პერიფერიას წარმოადგენდა, ამიტომ ქართულენოვანი გაერთიანებების საერთაშორისო სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებში ჩართულობის შესახებ მინიმალური ინფორმაცია შემორჩა.		
კომპლექსური დავალებები (დასახელება)	**სამიზნე ცნებები და ქვეცნებები**	**საკითხები**	**საკვანძო შეკითხვები**
საგაზეთო სტატიის მომზადება	ცნება /ცნებები: წყარო, სივრცე, **დრო** ქვეცნება: ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერიტორია; არქეოლოგიური ძეგლები, არტეფაქტები, **არქეოლოგიური პერიოდები**	1. პირველი „ევროპელი ადამიანი“ დმანისში 2. როგორ ვითარდებოდა ქვის ხანის კულტურა საქართველოს ტერიტორიაზე	როგორ წარმოვაჩინო საგაზეთო სტატიის საშუალებით პირველყოფილი ადამიანის მიერ თრიალეთის პეტროგლიფების შემქმნელების ვინაობა და მათი შექმნის სავარაუდო მიზნები?
ისტორიული მატიანის შექმნა	ცნება/ ცნებები : **საზოგადოება, ძალაუფლება მოვლენა პროცესი** ქვეცნება : **ყოველდღიურობა, რელიგია, საზოგადოებრივი ორგანიზაცია, მიგრაციები**.	1. რატომ მიიჩნევა საქართველო მეღვინეობისა და მიწათმოქმედების ცენტრად? 2. როგორ	როგორ წარმოვადგინო მატიანეს მეშვეობით საქართველოს

			განვითარდა ბრინჯაოს ხანის დიდი კულტურები საქართველოს ტერიტორიაზე 3. როგორ გაჩნდა კავკასიაში ტომობრივი და სახელმწიფოებრივი გაერთიანებები?	ისტორია ენეოლითიდან რკინის ეპოქამდე?
გრძელვადიანი მიზანი **სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები**	**საკითხი/საკითხები:** 1. პირველი „ევროპელი ადამიანი“ დმანისში. 2. როგორ ვითარდებოდა ქვის ხანის კულტურა საქართველოს ტერიტორიაზე **ქვესაკითხები:** ჰომინინები, მიგრაცია, სამუშაო იარაღები, ნამოსახლარები, ნეოლითური რევოლუცია... **პალეოლითი, მეზოლითი, ნეოლითი** **ქვეცნებები:** ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერიტორია; არქეოლოგიური ძეგლები, არტეფაქტები, **არქეოლოგიური პერიოდები**	**საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები** როგორ წარმოვაჩინო საგაზეთო სტატიის საშუალებით პირველყოფილი ადამიანის მიერ თრიალეთის პეტროგლიფების შემქმნელების ვინაობა და მათი შექმნის სავარაუდო მიზნები?	**შუალედური სასწავლო მიზანი** **კომპლექსური დავალების პირობა**	
<u>**წყარო**</u> ა. ინფორმაციას წარსულის შესახებ ისტორიკოსები წყაროებიდან იღებენ; ბ. წარსულის შესწავლისას ისტორიკოსები სხვადასხვა ტიპის წყაროებს (ნივთიერი, ეთნოგრაფიული,	**კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპზები (რესურსები, აქტივობები):** **I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა** ეტაპი I – განსახილველი საკითხისა და კომპლექსური დავალების პირობის გაცნობა I ეტაპზე ყველა მოსწავლემ უნდა მიიღოს დავალება და შეათანხმოს, რა ფორმით წარმოადგენს დავალებას. შესაძლებელია კომპლექსური დავალების პირობის ადაპტირება მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით ამავე ეტაპზე უნდა მოხდეს შემოქმედებითი პროდუქტის განხილვა და ამ პროდუქტის არსში მოსწავლეების გარკვევა. **რესურსი/აქტივობა:** პირობისა და პროდუქტის გაცნობის შემდეგ მასწავლებლის მიერ უნდა მოხდეს			თრიალეთში, გამოქვაბულების დათვალიერების დროს, ერთ-ერთ მღვიმეში წააწყდი კედელზე ნახატებს – პეტროგლიფებს. გაეცანი მათ და მოამზადე საგაზეთო სტატია ამ გამოსახულებების შემქმნელებისა და მათი შექმნის სავარაუდო მიზნების შესახებ.

წერილობითი, ლინგვისტური, კინო-ფოტო-ფონოდოკუმენტები) ეყრდნობიან; გ. ყველა წყარო ერთნაირად სანდო არ არის. დ. წყაროებიდან მოპოვებული ინფორმაცია არაერთმნიშვნელოვანია, ამიტომ მათი ინტერპრეტაცია ისტორიკოსებს შორის დისკუსიის საგანია. <u>სივრცე</u> ა. გეოგრაფიული გარემო და გეოგრაფიული ცოდნა გავლენას ახდენს ადამიანთა საზოგადოების განვითარებაზე; ბ. კომუნიკაციის სიხშირე დიდი/მცირე ზომის სოციალურ-კულტურული სივრცეების ჩამოყალიბებას განაპირობებს; გ. კონკრეტულ ისტორიულ-გეოგრაფიულ არეალებს გარკვეული	გამოწვევის ფაზის მინიფორმატში გამოყენება შეკითხვებით: რა არის საგაზეთო სტატია? იცნობთ თუ არა საგაზეთო სტატიის მომზადების წესს? რა ფუნქცია აქვს საგაზეთო სტატიას? ამის შემდეგ მასწავლებელი კლასშივე უხსნის საგაზეთო სტატიის დანიშნულებასა და მისი შედგენის წესს, ან სთავაზობს მოსწავლეებს სახლში გაეცნონ ინსტრუქციას და უთითებს ბმულს: https://bit.ly/3PitXZP **II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი** **ნაბიჯი 1.** • რამდენად სანდო და მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა თრიალეთის პეტროგლიფების ძეგლი ქვის ხანის საზოგადოების შესახებ? (წყარო მ.წ. 1, 3); • რომელი წყაროების საშუალებით შეიძლება თქვენ მიერ გამოთქმული მოსაზრების გადამოწმება? (წყარო მ.წ. 2); • **რა ეტაპებს, პერიოდებს გამოყოფენ ისტორიკოსები ქვის ხანის ადამიანების განვითარებაში, რა მეთოდებზე დაყრდნობით ხდება ამ პერიოდების კლასიფიკაცია დროის თვალსაზრისით? (დრო მ.წ. 1-3)** **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ვირტუალური ტური - ქვის ხანის საქართველო https://bit.ly/3vevBDq; სახელმძღვანელოს პარაგრაფები **§§ 1-2; 3-4;** **კითხვები:** • რა ძირითად ნაწილებად ყოფენ მეცნიერები კაცობრიობის მიერ უძველესი დროიდან დღემდე განვლილ გზას? • რა განასხვავებს პრეისტორიულ და ისტორიულ ეპოქებს? • რომელია ადამიანის განვითარების ყველაზე დიდი პერიოდი ქვის ხანაში? • რატომ არის არქეოლოგია ერთადერთი საშუალება ქვის ხანის შესასწავლად? • შენი აზრით, რამდენად სანდოა მეცნიერთა მიერ გაკეთებული დათარიღებები, რა ფაქტორები მოქმედებს დათარიღების სანდოობასა და უზუსტობაზე? • როგორ შეცვალა დმანისის აღმოჩენამ საქართველოსა და მსოფლიოს ისტორია? • როგორ ცხოვრობდა და რას საქმიანობდა პირველყოფილი ადამიანი?	<u>**სტატიის მომზადების დროს ხაზგასმით წარმოაჩინე:**</u> • რამდენად სანდო და მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა თრიალეთის პეტროგლიფების ძეგლი ქვის ხანის საზოგადოების შესახებ? *(წყარო მ.წ. 1, 3);* • რომელი წყაროების საშუალებით შეიძლება თქვენ მიერ გამოთქმული მოსაზრების გადამოწმება? *(წყარო მ.წ. 2);* • თქვენ მიერ გამოთქმული მოსაზრების გარდა, კიდევ რა ჰიპოთეზა შეიძლება არსებობდეს თრიალეთის პეტროგლიფების ნიმუშების შემქმნელების ვინაობასთან დაკავშირებით? *(წყარო მ.წ. 4).* • რომელია ქვის ხანის გამორჩეული ნამოსახლარები და რატომ? *(სივრცე მ.წ. 1, 3);* • რა იცოდნენ ქვის ხანის მაცხოვრებლებმა იმ პერიოდის მსოფლიოს სხვა ქვეყნების შესახებ? *(სივრცე მ.წ. 2).* • რა ეტაპებს, პერიოდებს გამოყოფენ ისტორიკოსები ქვის ხანის ადამიანების განვითარებაში, რა მეთოდებზე დაყრდნობით ხდება ამ პერიოდების კლასიფიკაცია დროის თვალსაზრისით? *(დრო მ.წ. 1-3)*

ეკონომიკური, სტრატეგიული და კულტურული მნიშვნელობა აქვთ. **<u>დრო</u>** 1. **ისტორია დროში მიმდინარე ცვალებადობის შემსწავლელი დარგია;** 2. **კაცობრიობის მიერ განვლილი გზა სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქებად და პერიოდებად იყოფა;** 3. **სხვადასხვა ხალხს დროის აღრიცხვის განსხვავებული სისტემები ჰქონდათ.**	**ნაბიჯი 2** თქვენ მიერ გამოთქმული მოსაზრების გარდა, კიდევ რა ჰიპოთეზა შეიძლება არსებობდეს თრიალეთის პეტროგლიფების ნიმუშების შემქმნელების ვინაობასთან დაკავშირებით? (წყარო მ.წ. 4). **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** სახელმძღვანელოს პარაგრაფები **§§ 1-2; 3-4;** **ალტამირას გამოქვაბული** https://bit.ly/3vDwXbp **ლასკოს გამოქვაბული** https://bit.ly/3Ou3KWM **ტასილ ადჯერის მოხატულობა** https://bit.ly/3za0Twq **კითხვები:** • ასეთი ტერიტორიული დაშორების მიუხედავად, რა აქვთ საერთო ამ მოხატულობებს? • რას საქმიანობენ ამ ნახატებზე ასახული ადამიანები? • რამდენად სანდოდ და რეალურად მიგაჩნიათ ნახატებზე არსებული ინფორმაცია? • თქვენი აზრით ეს ნახატები, ხელოვნების ნიმუშებია, გამოცდილების გაზიარება, თუ უბრალოდ ბავშვების გართობა? **ნაბიჯი 3** • რომელია ქვის ხანის გამორჩეული ნამოსახლარები და რატომ? (სივრცე მ.წ. 1, 3); • რა იცოდნენ ქვის ხანის მაცხოვრებლებმა იმ პერიოდის მსოფლიოს სხვა ქვეყნების შესახებ? (სივრცე მ.წ. 2). **მეთოდოლოგიური რეკომენდაცია: ამ საკითხის დამუშავების დროს უმჯობესია პედაგოგმა გამოიყენოს შებრუნებული გაკვეთილის პრინციპი და მოსწავლეებს ინტერნეტრესურსების გაცნობა წინასწარ დაავალოს.**	

	მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები სახელმძღვანელოს პარაგრაფები **§§ 1-2; 3-4;** ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - უკბილო ჰომინიდის თავის ქალა https://www.youtube.com/watch?v=jPWmnFVHQho საწურბლიას მღვიმე https://www.youtube.com/watch?v=a8IcAbIvNlo ზოგადად სამეცნიერო სიახლეებისათვის https://bit.ly/3NUkg1X ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - „მზია“ https://www.youtube.com/watch?v=jm75KaPZ5wI კითხვები: • რატომ დაიწყეს ჰომინინებმა მიგრაცია? • რა სირთულის წინაშე აღმოჩნდებოდა პირველყოფილი ადამიანი ასეთი შორი მანძილის გავლის დროს? • რატომ დასახლდნენ ჰომინინები დმანისში? • რატომ დაიწყეს დმანისელმა ადამიანებმა საქართველოს ტერიტორიაზე გადაადგილება? • სად არის აღმოჩენილი უძველესი ჰომინინების ნამოსახლარები და რა გამოარჩევს მათ ერთმანეთისაგან? • რა ფაქტორები განაპირობებდა ადამიანების ერთ ადგილზე უწყვეტად დასახლებას? • ჰქონდათ თუ არა ურთიერთობა საქართველოს ტერიტორიაზე მაცხოვრებელ ჰომინინებს სხვა ტერიტორიაზე მაცხოვრებელ ჰომინინებთან და რა გვაძლევს მსგავსი დასკვნების საფუძველს? • რა ფაქტორებმა გამოიწვიეს ცხოვრების წესის გარდაქმნა ადამიანებში? • როგორ აისახა გარდაქმნები ადამიანის საცხოვრებელსა და საქმიანობის წესზე? კითხვების დამუშავების პარალელურად მოსწავლეები ავსებენ მოსწავლის რვეულში არსებულ კოგნიტურ სქემას.	

	მოსწავლეების მხრიდან კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები: • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, რა პროდუქტი შექმენი; • რა საკითხს შეეხება შენს მიერ მომზადებული დავალება? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენს მიერ შექმნილი კომპლექსური დავალებით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან?	

გრძელვადიანი მიზანი **სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები**	**საკითხი/საკითხები :** § 5 რატომ მიიჩნევა საქართველოს მეღვინეობის და მიწათმოქმედების ცენტრად? § 6-7 როგორ განვითარდა ბრინჯაოს ხანის დიდი კულტურები საქართველოს ტერიტორიაზე § 8-9 როგორ გაჩნდა კავკასიაში ტომობრივი და სახელმწიფოებრივი გაერთიანებები? **ქვესაკითხები:** შულავერ-შომუთეფე, გორა ნამოსახლარები, მტკვარ-არაქსისა და თრიალეთის კულტურები, ყორღანი, ვერცხლისა და ოქროს თასები, აიეტი, სიენი, სარდურ II, ვანი, სკვითები... **ქვეცნებები:** არქეოლოგიური ძეგლები, არტეფაქტები, ეპიგრაფიკული მასალა, ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერიტორია; ისტორიულ - კულტურული სივრცე;	**საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები** **როგორ წარმოვადგინო მატიანეს მეშვეობით საქართველოს ისტორია ენეოლითიდან რკინის ეპოქამდე?**	**შუალედური სასწავლო მიზანი** **კომპლექსური დავალების პირობა**

<u>საზოგადოება</u> 1. ისტორიულად, მრავალი საზოგადოება არსებობდა, მაგრამ თითოეულ მათგანს ახასიათებდა საერთო ნიშნები: მათ წევრებს ჰქონდათ საერთო იდენტობა, ინტერესი, საზრუნავი და თანხმდებოდნენ ქცევის წესებსა და ღირებულებებზე; 2. საზოგადოება იყოფა უფრო მცირე საზოგადოებრივ ჯგუფებად; 3. პატარა საზოგადოებები, უმეტესად, უფრო დიდი საზოგადოების ნაწილს წარმოადგენენ; 4. საზოგადოების წევრებს არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება აქვთ მრავალფეროვნების მიმართ.	**<u>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</u>** **I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა** **ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?** ეტაპი I – განსახილველი საკითხისა და კომპლექსური დავალების პირობის გაცნობა I ეტაპზე ყველა მოსწავლემ უნდა მიიღოს დავალება და შეათანხმოს, რა ფორმით წარმოადგენს დავალებას. შესაძლებელია კომპლექსური დავალების პირობის ადაპტირება მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით ამავე ეტაპზე უნდა მოხდეს შემოქმედებითი პროდუქტის განხილვა და ამ პროდუქტის არსში მოსწავლეების გარკვევა. **რესურსი/აქტივობა:** პირობისა და პროდუქტის გაცნობის შემდეგ მასწავლებლმა უნდა გამოიყენოს გამოწვევის ფაზა მინი ფორმატში და დასვას კითხვები: • რა არის მატიანე? • რა სტრუქტურული ერთეულებისგან შედგება მატიანე? • რა უნდა გავითვალისწინოთ მატიანის შექმნის დროს? ამ სახის პროდუქტზე საუბრის დროს პედაგოგმა დამატებითი ინფორმაციისათვის შეიძლება გამოიყენოს შემდეგი ბმული: <u>https://bit.ly/3RmYZkp</u> **რესურსი/აქტივობა:** **ნაბიჯი 1** • **რამ განაპირობა საქართველოს ტერიტორიაზე მიწათმოქმედების, მევენახეობის, სპილენძისა და ბრინჯაოს მეტალურგიის ჩამოყალიბება? რა გავლენას მოახდენდა იმ ეპოქის პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ განვითარებაზე ენეოლითსა და ბრინჯაოს ხანაში მომხდარი მოვლენები?** **მოვლენა პროცესი 1-4** • **იდენტობის რა საერთო მახასიათებლები გააჩნდა იმ ეპოქის საზოგადოებას, რა იყო იმ ეპოქის საზოგადოებრივი ჯგუფების ინტერესები და საზრუნავი, რომელი სოციალური ფენები იკვეთებოდა იმ ეპოქებში და რამდენად განსხვავდებოდნენ ისინი ერთმანეთისაგან? როგორი დამოკიდებულება ექნებოდათ იმ ეპოქის მაცხოვრებლებს სხვა საზოგადოების მიმართ?**	წარმოიდგინე რომ თქვენს სკოლაში ისტორიკოსები იყვნენ სტუმრად და წარსულის შესახებ საინტერესო ინფორმაციები მოგაწოდეს. დამშვიდობებისას მეცნიერებმა შეხვედრის მონაწილეებს სხვადასხვა არტეფაქტებისა და ისტორიული წყაროების ასლები დაუტოვეს და მომავალ შეხვედრამდე თითოეულ მოსწავლეს მისთვის გადაცემული მასალებით პატარა თხზულების დაწერა სთხოვეს. შენ ენეოლითისა და ბრინჯაოს კულტურების ყველაზე ცნობილი არტეფაქტებისა (მცირე ქვევრი, თამადის ქანდაკება, შავლაქიანი კერამიკის პატარა ჭრაქი, თრიალეთის თასის ასლი, ოქროს ლომის ქანდაკება, ბორნიღელეს დისკოსებრი გულსაკიდი, კოლხური ცულის ასლი...) და დიაოხისა და კოლხას შესახებ არსებული აღმოსავლური წყაროების ასლები შეგხვდა. ამ მასალების საფუძველზე დაგევალა დაგეწერა მცირე ისტორიული მატიანე საქართველოს ისტორიისა ენეოლითიდან რკინის ეპოქამდე. **ნაშრომის პრეზენტაციის დროს ხაზგასმით წარმოაჩინე:** • იდენტობის რა საერთო

<u>ძალაუფლება</u> 1. ძალაუფლებისთვის ბრძოლა ისტორიის განუყოფელი ნაწილია; 2. ძალაუფლებისთვის ბრძოლა მიმდინარეობს როგორც პიროვნებებს, ისე საზოგადოებრივ ჯგუფებს შორის. ბრძოლისას ისინი იყენებენ ქვეყანაში არსებულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სტრუქტურებს; 3. ძალაუფლების მოპოვებისა და შენარჩუნებისთვის აუცილებელი საშუალებებია რესურსების (ფინანსები, ადამიანური რესურსები) ფლობა, სიმბოლოები იდეოლოგია; 4. ზოგიერთ საზოგადოებაში ძალაუფლებას ერთპიროვნულად ფლობენ, ზოგან კი იგი დანაწილებულია ადამიანებს/საზოგადოებრივ ჯგუფებს შორის;	**საზოგადოება 1-4** **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** §§ 5; 6-7; 8-9 ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - დისკოსებრი გულსაკიდი **<u>https://bit.ly/3AKb1hZ</u>** გადაჭრილი გორა" - შულავერ - შომუთეფეს კულტურა **<u>https://www.youtube.com/watch?v=pxUDBTABaiE&t=784s</u>** "მაშავერას გორა" - შულავერ - შომუთეფეს კულტურა **<u>https://www.youtube.com/watch?v=5QyeO-Ew1cU</u>** მტკვარ - არაქსის კულტურა - "გუდაბერტყას ნამოსახლარი" **https://www.youtube.com/watch?v=Oseb9Z6rOqM&t=586s** თრიალეთის დიდი ყორღანები **https://www.youtube.com/watch?v=eRaVYF7Iho4&t=733s** ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - თრიალეთის ოქროს თასი **https://www.youtube.com/watch?v=7xrw5G6QmV8&t=132s** ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - ოქროს ლომი **<u>https://www.youtube.com/watch?v=dernGWPmsd4</u>** ქართული სახელმწიფოს წარმოშობა **https://www.youtube.com/watch?v=x79sZZ59kkM&t=609s** **მეთოდოლოგიური რეკომენდაცია.** დამატებით რესურსების მოცულობის გამო სასურველია ამ შემთხვევაში მასწავლებელმა გამოიყენოს შებრუნებული გაკვეთილის პრინციპი და ელექტრონული რესურსების ბმულები წინასწარ გააცნოს მოსწავლეებს **ცოდნის კონსტრუირებაზე ორიენტირებული შეკითხვები** თქვენი აზრით რა ფაქტორებმა შეუწყვეს ხელი საქართველოში მაცხოვრებელ მოსახლეობას ინტენსიური მიწათმოქმედების დაწყებაში? რა ეწოდებოდა დასახლების იმ ტიპს, რომელიც მიწათმოქმედების დაწყების შემდეგ გაჩნდა საქართველოში? რამ გამოიწვია დასახლების ამგვარი ფორმების გაჩენა? რა ტერიტორიაზე ვრცელდებოდა ადრესამიწათმოქმედო კულტურა და რატომ არის ის მსოფლიო ისტორიისათვის მნიშვნელოვანი? რამ განაპირობა ამ კულტურის სხვა უფრო განვითარებული კულტურით ჩანაცვლება?	მახასიათებლები გააჩნდა იმ ეპოქის საზოგადოებას, რა იყო იმ ეპოქის საზოგადოებრივი ჯგუფების ინტერესები და საზრუნავი, რომელი სოციალური ფენები იკვეთებოდა იმ ეპოქებში და რამდენად განსხვავდებოდნენ ისინი ერთმანეთისაგან? როგორი დამოკიდებულება ექნებოდათ იმ ეპოქის მცხოვრებლებს სხვა საზოგადოების მიმართ? *საზოგადოება 1-4* • როგორი იყო მმართველობის ფორმები ენეოლითსა და ბრინჯაოს ხანაში, რა წარმოადგენდა ძალაუფლების სიმბოლოებს, სავარაუდოდ რა საშუალებებით მოიპოვებდნენ და ინარჩუნებდნენ ძალაუფლებას? რა განასხვავებდა ამ ეპოქას სხვა ეპოქების მმართველობის ფორმისაგან? *ძალაუფლება 1-4* • რამ განაპირობა საქართველოს ტერიტორიაზე მიწათმოქმედების, მევენახეობის, სპილენძისა და ბრინჯაოს მეტალურგიის ჩამოყალიბება? რა გავლენას მოახდენდა იმ ეპოქის პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ განვითარებაზე ენეოლითსა და ბრინჯაოს ხანაში მომხდარი მოვლენები? *ისტორიული მოვლენა/პროცესი 1-4*

5. დემოკრატიულ სახელმწიფოში ძალაუფლების წყაროა ხალხი. **<u>ისტორიული მოვლენა პროცესი</u>** **1. ყველა ისტორიულ მოვლენას აქვს საკუთარი მიზეზი / მიზეზები და შედეგი / შედეგები;** **2. ისტორიკოსები ხშირად კამათობენ ისტორიული მოვლენების მიზეზების, შედეგებისა და მნიშვნელობის შესახებ;** **3. ზოგიერთ ისტორიულ მოვლენას ლოკალური, ზოგს კი გლობალური მნიშვნელობა აქვს;** **6. ისტორიული ფაქტები და მოვლენები ტიპოლოგიურად**	ენეოლითის შემდეგ წარმოქმნილ კულტურას ერთიანი მახასიათებლები გააჩნდა მთელი მისი არსებობის მანძილზე თუ განმასხვავებელი ნიშან თვისებები ჰქონდა? რა მასალაზე დაყრდნობით შეგვიძლია დავახასიათოთ თითოეული კულტურის თავისებურებანი და რამდენად სანდო იქნება ჩვენს მიერ გამოთქმული მსჯელობანი? რა განაპირობებს განსხვავებული მოსაზრებების წარმოშობას? რა განაპირობებდა დაახლოებით ერთსა და იმავე არეალში კულტურის ცვალებადობას?? როგორ აისახებოდა ამა თუ იმ კულტურულ ეპოქაში მომხდარი მოვლენები იმ დროინდელი საზოგადოების ყოფა ცხოვრებაზე და რაზე დაყრდნობით შეიძლება ამგვარ საკითხზე მსჯელობა? რა პოლიტიკური ცვლილებები განაპირობა ბრინჯაოში მიმდინარე ეკონომიურმა და ტექნოლოგიურმა მოვლენებმა? რომელი სახელმწიფოებრივი გაერთიანებები გაჩნდა საქართველოს ტერიტორიაზე? **ამ კითხვების დამუშავების პარალელურად მოსწავლეები ეცნობიან და ამუშავებენ სახელმძღვანელოში არსებულ კითხვებსა და კოგნიტურ სქემებს.** **ნაბიჯი 2** • **როგორი იყო მმართველობის ფორმები ენეოლითსა და ბრინჯაოს ხანაში, რა წარმოადგენდა ძალაუფლების სიმბოლოებს, სავარაუდოდ რა საშუალებებით მოიპოვებდნენ და ინარჩუნებდნენ ძალაუფლებას? რა განასხვავებდა ამ ეპოქას სხვა ეპოქების მმართველობის ფორმისაგან?** **ძალაუფლება 1-4** **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **სახელმძღვანელოს პარაგრაფები:** §§ 5; 6-7; 8-9 **თრიალეთის დიდი ყორღანები** https://www.youtube.com/watch?v=eRaVYF7Iho4&t=733s **თრიალეთის ვერცხლის თასი** https://www.youtube.com/watch?v=VknSljYQvuY	

ცოდნის კონსტრუირებაზე ორიენტირებული შეკითხვები და აქტივობები

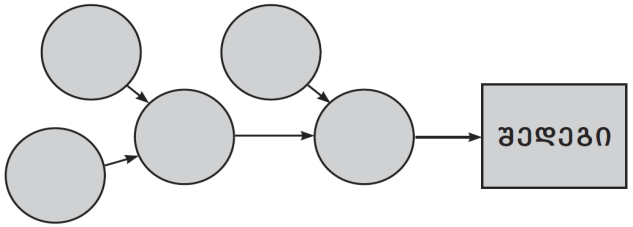

სთხოვეთ მოსწავლეებს, მიზეზ-შედეგობრივ ცხრილში გამოყონ ყველა ფაქტორი, რომელმაც ძალაუფლების ერთი პირის ხელში მოქცევა გამოიწვია.

ვისთვის შეიძლებოდა აეშენებინათ ასეთი მასშტაბის ყორღანი?

რა ფაქტორები განაპირობებდა სოციალურ იერარქიას იმდროინდელ საზოგადოებაში?

რატომ მეტყველებს ოქრო სოციალურ იერარქიაზე? სოციალური იერარქიის კიდევ რა სიმბოლოები გახსენდება სხვა ისტორიულ ეპოქებში? თანამედროვეობაში?

გაიხსენე, რომელ ქვეყანაში იყო ტრადიციად ჩამოყალიბებული გარდაცვლილი მმართველისათვის მასშტაბური სამარხის აგება?

სთხოვეთ მოსწავლეებს, აღწერონ თრიალეთის ვერცხლის თასზე გამოსახული რიტუალი და მოაწყონ მცირე დისკუსია/მსჯელობა, რამდენად შესაძლებელია, იმ ეპოქაში რელიგია ძალაუფლების ერთ-ერთი სიმბოლოდ გამოყენებულიყო. (მაგალითისთვის შეიძლება გაიხსენონ ეგვიპტე ან აღმოსავლეთის რომელიმე მმართველი).

ამ კითხვების დამუშავების პარალელურად მოსწავლეები ეცნობიან და ამუშავებენ სახელმძღვანელოში არსებულ კითხვებსა და კოგნიტურ სქემებს.

	ცოდნის კონსტრუირებაზე ორიენტირებული შეკითხვები თქვენი აზრით, რა ფორმით ურთიერთობდნენ საქართველოს ტერიტორიაზე მაცხოვრებელი ადამიანები ერთმანეთთან და სხვა ქვეყნების ხალხებთან? რა საშუალებებით ურთიერთობდნენ განსხვავებული კულტურების მატარებელი ადამიანები ერთმანეთთან? რა ფაქტორები განაპირობებდა იმ ეპოქის ადამიანების დაინტერესებას საქართველოს ტერიტორიით? რა განაპირობებდა ყველაზე მეტად მეზობლებთან ურთიერთობაში მათზე გარკვეული წარმოდგენების ჩამოყალიბება? როგორ ფიქრობთ, განსხვავებული კულტურების ადამიანების ურთიერთობა როგორ და რა ფორმით აისახებოდა ადამიანების ყოველდღიურ ყოფაზე? რა წყაროებზე დაყრდნობით და შეგვიძლია დავინახოთ განსხვავებულ კულტურათა ურთიერთობის დამადასტურებელი ფაქტები? **ამ კითხვების დამუშავების პარალელურად მოსწავლეები ეცნობიან და ამუშავებენ სახელმძღვანელოში არსებულ კითხვებსა და კოგნიტურ სქემებს.** **მოსწავლეების მხრიდან კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:** • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, რა პროდუქტი შექმენი; • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ მომზადებული დავალება? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი კომპლექსური დავალებით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან?	

<table>
<tr><td colspan="3">თემა: ანტიკური ეპოქა</td></tr>
<tr><td colspan="2">თემასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები:</td><td rowspan="3">თემასთან დაკავშირებული საკვანძო შეკითხვები:
1. როგორ აღიქვამდა ანტიკური სამყარო კოლხეთს?
2. რატომ უპირისპირდებოდნენ საქართველოს ტერიტორიაზე ერთმანეთს ბერძნები და სპარსელები?
3. რა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი ქართლის სამეფოს შექმნას?
4. რა ტიპის საზოგადოება ცხოვრობდა ქართლის სამეფოში?
5. როგორ შეიცვალა კავკასია პონტოსა და არმენიის გაძლიერების ფონზე
6. რა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი ქართლის სამეფოს გაძლიერებას?</td></tr>
<tr><td>სამიზნე ცნება:</td><td>მოსწავლემ უნდა გააცნობიეროს რომ:</td></tr>
<tr><td></td><td>• ანტიკური ეპოქა ასოცირდება ხმელთაშუაზღვისპირა ხალხების, განსაკუთრებით ბერძნული ელემენტის მიერ ჰეგემონობის მოპოვებასთან;
• ანტიკური ეპოქა ელინურ, ელინისტურ და რომაულ პერიოდებს მოიცავს. ეს დაყოფა გვიანდელია და სამეცნიერო ინტერპრეტაციის შედეგია.
• მეცნიერთა შორის ხშირია დისკუსია, თუ რომელი მახასიათებლებით უნდა განისაზღვრებოდეს ანტიკური ეპოქის დაწყება ან დასრულება;
• ელინური(ბერძნული)ისტორიის პერიოდიზაცია დაკავშირებულია ბერძენთა სამოსახლო სივრცეების, ცხოვრების წესის, კულტურული აღქმების და ძალაუფლების დომინანტური ფორმის ცვლილებასთან.
• რომის ისტორიის პერიოდიზაციას ძალაუფლების ფორმის ცვლილებით ვახდენთ და მეფეთა მმართველობის, რესპუბლიკის და იმპერიული მმართველობის პერიოდები გამოიყოფა.
• ანტიკურ ხანაში ბერძნულ-რომაული სამყაროსთან მჭიდრო კავშირის გამო ტიპური პერიოდიზაციის პრინციპები აქტუალურია ამ ეპოქის საქართველოსთვისაც.
• ბერძნებს და რომაელებს დროის აღრიცხვის განსხვავებული სისტემები ჰქონდათ, ამ მხრივ რომმა მეტად გაითვალისწინა წინამორბედი ცივილიზაციის (ეგვიპტე) გამოცდილება.</td></tr>
<tr><td></td><td>• ანტიკური სივრცის ცენტრს ხმელთაშუა და შავი ზღვის აუზები წარმოადგენდა.
• ბერძნულმა კოლონიზაციამ, ალექსანდრეს ლაშქრობამ და რომაულმა დაპყრობებმა გადამწყვეტი გავლენა მოახდინა ანტიკური გეოგრაფიულ-პოლიტიკური სივრცის ჩამოყალიბებაზე.
• გეოგრაფიულ-კლიმატურმა ფაქტორებმა დიდწილად განსაზღვრა ბერძენთა და რომაელთა ცხოვრების წესი და პოლიტიკურ-ეკონომიკური მოწყობის ტიპი.
• კავკასია ანტიკური სივრცის განაპირას მდებარეობდა და ამ სივრცის ინტეგრალურ ნაწილს წარმოადგენდა. ეს დასტურდება, როგორც პოლიტიკურ-ეკონომიკური კონტაქტებით, ასევე ისტორიოგრაფიული, არქეოლოგიური და ეპიგრაფიკული წყაროებით და მითოლოგიური ამბებით.</td></tr>
</table>

	• რომაულ-პართიული და რომაულ-სასანიანური დაპირისპირების პერიოდში კავკასია ორი უდიდესი იმპერიის ინტერესების კონფლიქტის სფეროს წარმოადგენს. • ანტიკური პერიოდის სხვადასხვა მონაკვეთში ბერძენ-რომაელთა დომინანტურობით აღნიშნული სივრცის პოლიტიკური და კულტურული ცენტრები იცვლება. • ანტიკურობაში ჩამოყალიბდა გეოგრაფია, როგორც მეცნიერება. ანტიკური გეოგრაფები თავისი ეპოქის სამყაროს საკმაოდ კარგად იცნობდნენ. მათი ინტერესების სფეროში კავკასიაც ხვდებოდა.	
	• ისტორიოგრაფია, როგორც წარსულის ანალიტიკურად შემსწავლელი მეცნიერება ძველ საბერძნეთში შეიქმნა და განვითარდა. ეს განპირობებული იყო ბერძნულ-რომაული სამყაროსთვის დამახასიათებელი სამყაროს ანალიტიკურად შეცნობის სურვილით. • ანტიკურობის შესახებ ძირითადად ისტორიოგრაფიული, ეპიგრაფიკული, არქეოლოგიური წყაროები მოგვითხრობენ. ასევე მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს მითოლოგია, ლინგვისტიკა და მხატვრული ლიტერატურა. ანტიკური წყაროების ანალიზის და ინტერპრეტაციის საკითხი მეცნიერთა შორის დისკუსიის საგანია. • ანტიკური ეპოქის საქართველოს ისტორიის რეკონსტრუქცია დიდწილად სწორედ ბერძნულ-რომაული წყაროების დახმარებით ხდება. • ანტიკური წყაროების სანდოობის ხარისხი განსხვავებულია. სანდოობის ხარისხს განაპირობებს წყაროს ტიპი, წერილობითი წყაროს შემთხვევაში ავტორის ინფორმირებულობა, მისი წვდომა პირველ წყაროსთან, მისი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი პოზიცია და ჟანრული თავისებურებები. • ისტორიული მოვლენების, ეთნოსების თუ მსოფლმხედველობის შეფასებაში ანტიკურ პერიოდში შექმნილი ბერძნულ-რომაული კონსტრუქტები (მაგ.: ბარბაროსი, ვანდალიზმი...) თანამედროვეობაშიც გამოიყენება.	
	• მთელი ანტიკური პერიოდის განმავლობაში დომინანტური ზღვის და ქალაქის კულტურაა. • პოლიტიკური მოწყობის ფორმების მრავალფეროვნების, გეოგრაფიული განფენილობის და პოლისური ურთიერთდაპირისპირებულების მიუხედავად, ბერძნულ სამყაროს მკვეთრად გამოხატული იდენტობის საშუალებები ჰქონდა, რომლებიც ელინურ კულტურულ თვითმყოფადობას ქმნიდა. • ანტიკური ეპოქისთვის სახასიათოა დასავლურ-აღმოსავლური კულტურულ-	

	ღირებულებითი დაპირისპირების კონტექსტში განვითარება. აღმოსავლეთი, რომელიც ერთიანდებოდა სპარსეთის იმპერიაში, ელინთათვის კულტურულ „სხვად“ მიიჩნეოდა. • ანტიკურ პერიოდში მოხერხდა ძველაღმოსავლური სივრცის უმეტესობის ელინური გავლენის ქვეშ მოქცევა; • ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქრობამ დიამეტრულად შეცვალა როგორც საზოგადოებრივი ცხოვრების ფორმები, ასევე დასაბამი მისცა ელინიზმს თავისი მკვეთრად გამოხატული იდენტობის საშუალებებით, რომელიც გლობალისტურ პრინციპებს ეფუძნებოდა. • ანტიკური საზოგადოება მონათმფლობელური საზოგადოებაა, რომლის ეკონომიკური და საზოგადოებრივი საჭიროებებისთვის მონურ შრომას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. • რესპუბლიკის პერიოდის რომაული საზოგადოება სოციალური და საზოგადოებრივი კლასების დაპირისპირების პირობებში ვითარდებოდა. • რესპუბლიკური პერიოდის რომაული საზოგადოება ნაკლებად გახსნილი იყო კულტურული მრავალფეროვნებისადმი. იმპერიული მმართველობის პერიოდში რომაული საზოგადოება გახსნილი, მულტიკულტურული და მულტი-ეთნიკური ხდება. • ანტიკური პერიოდის ხმელთაშუაზღვისპირეთისთვის ბერძნულ-რომაული პანთეონია დომინანტური, თუმცა ამ პერიოდშივე ხდება დუალისტური და მონოთეისტური რელიგიების აღზევება. • ანტიკური პერიოდის კოლხეთი და იბერიის საზოგადოება აღმოსავლური და დასავლური, ირანული და ბერძნულ-რომაული სამყაროების პოლიტიკურ-კულტურული გადაკვეთის მიჯნაზე ვითარდება.	
	• ანტიკური სამყაროსთვის დამახასიათებელია ძალაუფლების ძირითადი ფორმების კონცეპტუალური გააზრება და სახელმწიფოს პოლიტიკური განვითარების ფორმებზე ღია და ფართო დისკუსია. • პოლიტიკური ფორმების მრავალფეროვნება და განსხვავებული პოლიტიკური იდეებისა და სტრუქტურების დაპირისპირება ბერძნული პოლიტიკური კულტურის განუყოფელი ნაწილია; • კლასიკური ეპოქის ბერძნული და რესპუბლიკური პერიოდის რომაული სახელმწიფოს მოწყობის იდეალი ძალაუფლების დანაწილების პრინციპზე იდგა, აღმოსავლური იმპერიები კი ერთპიროვნული ძალაუფლების კონტექსტში ვითარდებოდნენ.	

	• დემოკრატია, როგორც მმართველობის ფორმა, ანტიკურობის პროდუქტია. • თანამედროვე სამყარო ძალაუფლების ფორმებისა და პოლიტიკური მოწყობის კუთხით დიდწილად ანტიკურ საფუძველზე დგას. • როგორც ბერძნული, ისევე რომაული პოლიტიკური კულტურა თავისი განვითარების გვიანდელ ეტაპზე ბევრ რამეს იღებს ძალაუფლების აღმოსავლური ფორმებიდან.		
	• ანტიკურ პერიოდში ბერძნულმა კოლონიზაციამ მოიცვა როგორც ხმელთაშუაზღვისპირეთს, ისე შავი ზღვის აუზი. • ანტიკურ ხანაში აღმოსავლური და დასავლური/ხმელთაშუაზღვისპირული სახელმწიფოები უპირისპირდებოდა ერთმანეთს; • ალექსანდრე მაკედონელის მოღვაწეობამ ელინური და აღმოსავლური კულტურების შერწყმას (ელინიზმს) დაუდო საფუძველი; • ანტიკურ ხანაში რომმა სამხედრო უპირატესობის ხარჯზე ევროპის, აზიის და აფრიკის ტერიტორიებზე განფენა მოახერხა, თუმცა აღმოსავლეთით მის გაფართოებას სასანიანური სპარსეთი შეეცადა. • ანტიკურ ისტორიაში გარდამტეხი ისტორიული მოვლენა-პროცესების მიხედვით იცვლება ძველი სამყაროს პოლიტიკური და კულტურული ცენტრები, გეოგრაფიული სივრცე და სოციალურ-ეკონომიკური გარემო, იქმნება ახალი სახელმწიფოები და იმპერიები. • ანტიკური ისტორიის მნიშვნელოვანი მოვლენების გამომწვევ მიზეზებზე, მათ შედეგებსა და ინტერპრეტაციაზე დისკუსია თანამედროვე სამეცნიერო კვლევებისა და დისკუსიების ორგანული ნაწილია. • ანტიკური ეპოქის საქართველოში მიმდინარე ისტორიული პროცესები მჭიდრო კავშირშია გლობალურ ისტორიულ მოვლენა-პროცესებთან. შეუძლებელია ანტიკური ეპოქის საქართველოს ისტორიის გლობალური კონტექსტის გარეშე აღქმა.		
კომპლექსური დავალებები (დასახელება)	**სამიზნე ცნებები და ქვეცნებები**	**საკითხები**	**საკვანძო შეკითხვები**
კედლის გაზეთი	ცნება/ცნებები: წყარო, სივრცე ქვეცნება: ნუმიზმატიკური მასალა, ნარატიული წყაროები, ისტორიულ გეოგრაფიული რეგიონი	**§ 10 -11 როგორ იქცა კოლხეთი ანტიკური სამყაროს ნაწილად?** **§ 12 -13 როგორ აისახა ბერძნულ-**	როგორ წარმოვაჩინო კედლის გაზეთის საშუალებით ოქრომრავალი კოლხეთის

		სპარსული დაპირისპირება დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოზე?	წარსული?
მოგზაურის დღიური	ცნება/ცნებები: წყარო, საზოგადოება, **ძალაუფლება** ქვეცნება: ნარატიული წყაროები და ნუმიზმატიკური მასალა; ყოველდღიური ყოფა, რელიგია **საზოგადოებრივი ორგანიზაცია**	**§ 14 -15 -16 როგორ შეიქმნა ქართლის სამეფო?** **§ 17-18 როგორ ცხოვრობდა ქართლის სამეფო?**	როგორ წარმოვაჩინო მოგზაურის დღიურში გაკეთებული ჩანაწერების მიხედვით ანტიკური სამეფოს ისტორია და ყოფა ცხოვრება
საგაზეთო სტატია	ცნება/ ცნებები: მოვლენა პროცესი, სივრცე, **დრო** ქვეცნება: ომი, ზავი, აჯანყება, ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერიტორია. **ანტიკური ეპოქა**	**§ 19-20 როგორ ცხოვრობდა კოლხეთი და ქართლი მითრიდატული ომების ეპოქაში** **§ 21 – 22 – 23 როგორ მოიპოვა ქართლის სამეფომ ლიდერობა კავკასიაში**	როგორ წარმოვაჩინო საგაზეთო სტატიით საქართველო რომის ურთიერთობების ისტორია?

გრძელვადიანი მიზანი **სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები**	**საკითხი : როგორ იქცა კოლხეთი ანტიკური სამყაროს ნაწილად?** **როგორ აისახა ბერძნულ-სპარსული დაპირისპირება დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოზე?** **ქვესაკითხები:** კოლონიები, კოლხური ფული, ანაბასისი... **ქვეცნებები:** ნუმიზმატიკური მასალა, ნარატიული წყაროები, ისტორიულ გეოგრაფიული რეგიონი	**საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები** როგორ წარმოვაჩინო კედლის გაზეთის საშუალებით ოქრომრავალი კოლხეთის წარსული?	**შუალედური სასწავლო მიზანი** **კომპლექსური დავალების პირობა**
<u>**წყარო**</u> ა. ინფორმაციას წარსულის შესახებ ისტორიკოსები წყაროებიდან იღებენ; ბ. წარსულის შესწავლისას ისტორიკოსები სხვადასხვა ტიპის წყაროებს (ნივთიერი, ეთნოგრაფიული, წერილობითი, ლინგვისტური, კინო-ფოტო-ფონოდოკუმენტები) ეყრდნობიან; გ. ყველა წყარო ერთნაირად სანდო არ არის. დ. წყაროებიდან მოპოვებული ინფორმაცია არაერთმნიშვნელოვანია,	**კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):** **I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა** **ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?** ეტაპი I –განსახილველი საკითხისა და კომპლექსური დავალების პირობის გაცნობა I ეტაპზე ყველა მოსწავლემ უნდა მიიღოს დავალება და შეათანხმოს, რა ფორმით წარმოადგენს დავალებას. შესაძლებელია კომპლექსური დავალების პირობის ადაპტირება მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით ამავე ეტაპზე უნდა მოხდეს შემოქმედებითი პროდუქტის განხილვა და ამ პროდუქტის არსში მოსწავლეების გარკვევა. **რესურსი/აქტივობა:** პირობისა და პროდუქტის გაცნობის შემდეგ მასწავლებლის მიერ უნდა მოხდეს გამოწვევის ფაზის მინი ფორმატში გამოყენება შეკითხვებით : მიგიღიათ თუ არა მონაწილეობა კედლის გაზეთის შექმნაში? ვინ იცით როგორია კედლის გაზეთი? რა მსგავსება და განსხვავებაა კედლის გაზეთსა და ჩვეულებრივ გაზეთს შორის? ამის შემდეგ საჭიროების შემთხვევაში მასწავლებელი უხსნის რას წარმოადგენს კედლის გაზეთი და აძლევს რჩევებს კედლის გაზეთის შესაქმნელად • შეარჩიონ გაზეთისათვის საჭირო ზომის ქაღალდის ზომა A2 ფორმატი	მეგობრებთან ერთად ინტერნეტში მუზეუმებზე ინფორმაციის მოძიების დროს გადააწყდი სიუჟეტს – დღე მუზეუმში – ოქრომრავალი კოლხეთი. მასში არქეოლოგიურ აღმოჩენებზე დაყრდნობით მოთხრობილი იყო კოლხეთის წარსული. სიუჟეტის ნახვის შემდეგ გადაწყვიტე, კიდევ უფრო მეტი გაგეგო კოლხეთის შესახებ, კლასელებისთვის კი ეს ყველაფერი შენ მიერ შექმნილი **კედლის გაზეთით** მოგეთხრო. **კედლის გაზეთის შექმნის დროს ხაზგასმით წარმოაჩინე:** 1. რა წყაროები არსებობს კოლხეთის ისტორიის შესასწავლად? რამდენად სანდოა წყაროებში მოცემული

ამიტომ მათი ინტერპრეტაცია ისტორიკოსებს შორის დისკუსიის საგანია. **<u>სივრცე</u>** ა. გეოგრაფიული გარემო და გეოგრაფიული ცოდნა გავლენას ახდენს ადამიანთა საზოგადოების განვითარებაზე; ბ. კომუნიკაციის სიხშირე დიდი/მცირე ზომის სოციალურ-კულტურული სივრცეების ჩამოყალიბებას განაპირობებს; გ. კონკრეტულ ისტორიულ-გეოგრაფიულ არეალებს გარკვეული ეკონომიკური, სტრატეგიული და კულტურული მნიშვნელობა აქვთ.	• ერთიანი სივრცე დაყონ საინფორმაციო ველებად (ამ შემთხვევაში ველებს წარმოადგენს კომპლექსურის ცნებების მკვიდრი წარმოდგენები **ნაშრომში ხაზგასმით წარმოაჩინე:** • კედლის გაზეთის შესაქმნელად დასჭირდებათ სურათების მოძიება, ამობეჭდვა და დაწებება, ან საკუთარი ხელით დახატვა • სურათები და დიაგრამები, ცხრილები, არ უნდა შეადგენდეს ტექსტის ¼ ზე მეტს **II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი** **მეთოდური რეკომენდაცია: სასურველია მასწავლებელმა მოსწავლეები რამდენიმე ჯგუფად დაყოს და დაავალოს კედლის გაზეთისათვის მასალების, ან თავად კედლის გაზეთისავე კლასში, გაკვეთილებზე მომზადება და ნაბიჯ-ნაბიჯ აწყობა. თემის დასრულების შემდეგ კლასში რამდენიმე ჯგუფის მიერ შედგენილი კედლის გაზეთი შეიქმნება** • რა წყაროები არსებობს კოლხეთის ისტორიის შესასწავლად, რამდენად სანდოა წყაროებში მოცემული ინფორმაცია და რა საკითხებზე შეიძლება განსხვავებული მოსაზრებების გამოთქმა? **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **§ § 10 -11;12 -13** **ოქრომრავალი კოლხეთი** **<u>https://www.youtube.com/watch?v=J_FkU5OhRY8&t=1447s</u>** **და** **<u>https://www.youtube.com/watch?v=16MJ7IzAm8c</u>** **ცოდნის კონსტრუირებაზე ორიენტირებული შეკითხვები** რა სახის წყაროებიდან გვაქვს ინფორმაცია კოლხეთზე? რა ინფორმაციას გვაწვდიან წყაროები კოლხეთის შესახებ? – **(ამ კითხვაზე პასუხი მასწავლებელმა შეძლება მოსწავლეებს დაავალოს ასოციაციური სქემის წარმოდგენით, ან ცხრილის სახით სადაც აღწერილი იქნება**	ინფორმაცია და რა საკითხებზე შეიძლება განსხვავებული მოსაზრებების გამოთქმა? *(წყარო 1-4)* 2. რა ეკონომიკური, პოლიტიკური და სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა კოლხეთის სამეფოს? *(სივრცე მ.წ. 1, 3);* 3. რა გეოგრაფიული წარმოდგენები ჰქონდათ კოლხეთის სამეფოს მცხოვრებლებს იმ პერიოდის სხვა ქვეყნების შესახებ? *(სივრცე მ. წ. 2)*

	კლასიფიცირებული წყაროებიდან მიღებული ცოდნა. **მაგ.: ნივთიერი წყაროების ცნობები/წერილობითი წყაროების ცნობები)** **ამის შემდეგ კლასი დაიყოს ჯგუფებად და მიღებული ინფორმაცია დაახარისხონ სფეროების მიხედვით, მმართველობა, ეკონომიკა, კულტურა, პოლიტიკა, საზოგადოებრივი სტრუქტურა და ა.შ.** რამდენად ობიექტურია, ან სრულყოფილია ამ წყაროებიდან მიღებული ინფორმაცია და რა ფაქტორებმა შეიძლება განაპირობოს ამგვარი მოსაზრების გაჩენა? **ნაბიჯი 2** რა ეკონომიკური, პოლიტიკური და სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა კოლხეთის სამეფოს? რა გეოგრაფიული წარმოდგენები ჰქონდათ კოლხეთის სამეფოს მცხოვრებლებს იმ პერიოდის სხვა ქვეყნების შესახებ? **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **§ § 10 -11;12 -13** **კითხვები** როდიდან და რატომ იქცა კოლხეთი ბერძნებისათვის საინტერესო ტერიტორიად? რა სახის ურთიერთობები ჰქონდა კოლხეთის სამეფოს ბერძნებთან? რა გავლენა მოახდინა კოლხეთის მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრებასა და კულტურაზე ბერძნებთან ურთიერთობამ? თქვენი აზრით, რატომ ვერ მოხერხეს აქ ჩამოსახლებულმა ბერძნებმა ისეთივე გაბატონებული მდგომარეობის მოპოვება, როგორიც ჩრდილო კავკასიაში ჰქონდათ? როგორ ახასიათებენ ბერძნები კოლხეთის სამეფოს და იმ ტერიტორიაზე მცხოვრებელ ხალხებს? რა განასხვავებდა კოლხურ სამეფოს აღმოსავლეთ საქართველოსაგან? გარდა ბერძნების კიდევ რომელ ხალხთან/სახელმწიფოსთან ჰქონდა ურთიერთობა კოლხეთს? წყაროებზე დაყრდნობით განსაზღვრე რა სახის ურთიერთობა აქვს კოლხეთის სამეფოს ირანთან? რამდენად გაამართლა ამ სახის ურთიერთობებმა?	

	თავისი გეოგრაფიულ მდებარეობის გათვალისწინებით, რა პრინციპით ურთიერთობს კოლხეთის სამეფო მეზობლებთან? რატომ იყო კოლხეთის სამეფო იმ ეპოქის გამორჩეული პოლიტიკური ერთეული? **მოსწავლეების მხრიდან კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:** • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, რა პროდუქტი შექმენი; • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ მომზადებული დავალება? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი კომპლექსური დავალებით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან?		
გრძელვადიანი მიზანი **სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები**	**საკითხები** **როგორ შეიქმნა ქართლის სამეფო?** **როგორ ცხოვრობდა ქართლის სამეფო?** **ქვესაკითხები:** აზო, ფარნავაზი,ქუჯი, მთისა და ბარის მოსახლეობა, სტრაბონი, სევსამორა... **ქვეცნებები:** ნარატიული წყაროები და ნუმიზმატიკური მასალა; ყოველდღიური ყოფა, რელიგია **საზოგადოებრივი ორგანიზაცია**	**საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები** **როგორ წარმოვაჩინო მოგზაურის დღიურში გაკეთებული ჩანაწერების მიხედვით ანტიკური სამეფოს ისტორია და ყოფა ცხოვრება**	**შუალედური სასწავლო მიზანი** **კომპლექსური დავალების პირობა**
<u>**წყარო**</u> ა. ინფორმაციას წარსულის შესახებ ისტორიკოსები წყაროებიდან იღებენ; ბ. წარსულის შესწავლისას	**კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):** **I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა** **ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?** ეტაპი I –განსახილველი საკითხისა და კომპლექსური დავალების პირობის გაცნობა I ეტაპზე ყველა მოსწავლემ უნდა მიიღოს დავალება და შეათანხმოს, რა ფორმით წარმოადგენს დავალებას. შესაძლებელია კომპლექსური დავალების პირობის		წარმოიდგინე რომ უცხოელი მოგზაური ხარ, რომელიც ანტიკური ეპოქის ქართლის სამეფოში, მცხეთაში მოხვდა და ამ ქალაქით მოიხიბლა. გადაწყვიტე ქალაქში ცოტა ხნით გაჩერება და ამ სამეფოს

ისტორიკოსები სხვადასხვა ტიპის წყაროებს (ნივთიერი, ეთნოგრაფიული, წერილობითი, ლინგვისტური, კინო-ფოტო-ფონოდოკუმენტები) ეყრდნობიან; გ. ყველა წყარო ერთნაირად სანდო არ არის. დ. წყაროებიდან მოპოვებული ინფორმაცია არაერთმნიშვნელოვანია, ამიტომ მათი ინტერპრეტაცია ისტორიკოსებს შორის დისკუსიის საგანია. **<u>საზოგადოება</u>** **ა.** ისტორიულად მრავალი საზოგადოება არსებობდა, მაგრამ თითოეულ მათგანს ახასიათებდა საერთო ნიშნები: მათ წევრებს ჰქონდათ საერთო იდენტობა, ინტერესი, საზრუნავი და თანხმდებოდნენ ქცევის წესებსა და ღირებულებებზე; **ბ.** საზოგადოება იყოფა უფრო მცირე საზოგადოებრივ ჯგუფებად; პატარა საზოგადოებები უმეტესად უფრო დიდი საზოგადოების ნაწილს წარმოადგენენ; **გ.** საზოგადოების წევრებს	ადაპტირება მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით ამავე ეტაპზე უნდა მოხდეს შემოქმედებითი პროდუქტის განხილვა და ამ პროდუქტის არსში მოსწავლეების გარკვევა. **რესურსი/აქტივობა:** პირობისა და პროდუქტის გაცნობის შემდეგ მასწავლებლის მიერ უნდა მოხდეს გამოწვევის ფაზის მინი ფორმატში გამოყენება შეკითხვებით : ამ ფაზის გააქტიურება სასურველია კოგნიტური სქემის-ასოციაციური რუკის - გამოყენებით: როგორი დღიურის შესახებ გსმენიათ? (პასუხები შეიძლება იყოს მეგობრობის დღიური, შთაბეჭდილების დღიური, იდეების გენერირებისათვის, ყოველდღიური განცდებისა და მოვლენების აღსაწერი, სამეცნიერო ექსპედიციების აღსაწერი ...) 1. გიწარმოებიათ თუ არა დღიური? 2. წაგიკითხავთ თუ არა რომელიმე დღიური? 3. რა მსგავსება და განსხვავებაა დღიურსა და მემუარებს შორის, რა უპირატესობა აქვს დღიურს? ამ თემის მოსამზადებლად სასურველია პედაგოგი დამატებით გაეცნოს ინტერნეტ რესურსს: http://mastsavlebeli.ge/?p=17654 **II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი** ნაბიჯი 1 **რა წყაროებზე დაყრდნობით შეიძლება ანტიკური ქართლის სამეფოს ისტორიის შესწავლა და რამდენად სანდოა წყაროებში მოცემული ინფორმაცია? შესაძლებელია თუ არა რომელიმე საკითხთან დაკავშირებით არსებობდეს განსხვავებული მოსაზრებები?** **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **§§ 14 -15 -16; 17-18** მეფე ფარნავაზი - საქართველოს ისტორია **<u>https://www.youtube.com/watch?v=_wIe6AWxAsU&t=590s</u>**	ისტორიისა და ხალხის ყოფა-ცხოვრების შესახებ უფრო მეტის გაგება და შესწავლა. პარალელურად, ჩანაწერების გაკეთება დაიწყე საკუთარ მოგზაურობის დღიურში, რათა არც შესწავლილი და არც ნანახი არ დაგავიწყდეს დღიურის შექმნის დროს ხაზგასმით წარმოაჩინე • რა წყაროებზე დაყრდნობით შეიძლება ანტიკური ქართლის სამეფოს ისტორიის შესწავლა და რამდენად სანდოა წყაროებში მოცემული ინფორმაცია? შესაძლებელია თუ არა რომელიმე საკითხთან დაკავშირებით არსებობდეს განსხვავებული მოსაზრებები? *(წყარო მ.წ. 1-4)* • რომელი სოციალური ფენები-საგან შედგებოდა ანტიკური ხანის ქართლის სამეფოს საზო-გადოება, რამდენად განსხვავ-დებოდა სხვადასხვა სოციალუ-რი ფენის წარმომადგენელთა ინტერესები და იდენტობის რა საშუალებები, საერთო საზრუნავი და ინტერესები გააჩნდა იმ ეპოქაში მცხოვრებ ადამიანებს? *(საზოგადოება მ.წ. 1-3)*

ხშირად აქვთ სტერეოტიპული წარმოდგენები სხვა საზოგადოებების („კულტურული სხვის“) შესახებ. **<u>ძალაუფლება</u>** **1. ძალაუფლებისთვის ბრძოლა ისტორიის განუყოფელი ნაწილია;** **2. ძალაუფლებისთვის ბრძოლა მიმდინარეობს როგორც პიროვნებებს, ისე საზოგადოებრივ ჯგუფებს შორის. ბრძოლისას ისინი იყენებენ ქვეყანაში არსებულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სტრუქტურებს;** **3. ძალაუფლების მოპოვებისა და შენარჩუნებისთვის აუცილებელი საშუალებებია რესურსების (ფინანსები, ადამიანური რესურსები) ფლობა, სიმბოლოები იდეოლოგია;** **4. ზოგიერთ საზოგადოებაში ძალაუფლებას ერთპიროვნულად ფლობენ, ზოგან კი იგი დანაწილებულია ადამიანებს/საზოგადოებრივ**	მთავარსარდალი - აზონი, ფარნავაზი https://www.youtube.com/watch?v=1BPlv9uwUz4 დღე მუზეუმში დიდი მცხეთა https://www.youtube.com/watch?v=o7nsJ_Z6Zas **კითხვები** რა ტიპის წყაროები მოგვითხრობს ანტიკური ეპოქის საქართველოს შესახებ? თითოეული წყაროს მიხედვით რას შეიძლება ემყარებოდეს წყაროს შესაბამისი ავტორის მონათხრობი (სხვათა ნაამბობს თუ თვალით ნანახს)? *რა ფაქტორები ქმნის წყაროს სანდოობას?* *რამდენად მნიშვნელოვანია სხვადასხვა წყაროს შეჯერება ისტორიული მოვლენების ანალიზის დროს* *რამდენად მნიშვნელოვანია წყაროში მოხსენიებული თითოეული პირისა და გეოგრაფიული ტერმინებისა და ლოკაციების იდენტიფიცირდება?* თითოეული წყაროს სანდოობის განსაზღვრისას იმსჯელე, თუ რა გარემოებამ განაპირობა შესაბამისი წყაროს ავტორის მიერ ფაქტების ამგვარად გადმოცემა? როგორ განვსაზღვრო მოცემულ წყაროთაგან რომელს ვენდო ან არ ვენდო? კომპლექსური დავალების შესრულების დროს სანდოობის ხარისხის მიხედვით რომელი ტიპის და რომელ წყაროს მივანიჭო უპირატესობა? წყაროებიდან გამოკვეთე საკითხები, რომელიც დისკუსიას გამოიწვევდა. **ნაბიჯი 2** • რომელი სოციალური ფენებისაგან შედგებოდა ანტიკური ხანის ქართლის სამეფოს საზოგადოება, რამდენად განსხვავდებოდა სხვადასხვა სოციალური ფენის წარმომადგენელთა ინტერესები და იდენტობის რა საშუალებები, საერთო საზრუნავი და ინტერესები გააჩნდა იმ ეპოქაში მცხოვრებ ადამიანებს? • როგორი იყო ძალაუფლების ვერტიკალი ქართლის სამეფოში? ერთი ადამიანის ხელში იყო მოქცეული, თუ რამდენიმე ადამიანს შორის იყო გამიჯნული? იყო რომელიმე ფენა, რომლის ფუნქციებშიც მეფის ძალაუფლების ნაწილის დანახვა შეგვიძლია? ძალაუფლება მემკვიდრეობით გადადიოდა თუ ხალხი იყო ამ ძალაუფლების მიმნიჭებელი, რა საშუალებებით ინარჩუნებდნენ მმართველები ძალაუფლებას და ვინ ეხმარებოდა ამ ძალაუფლების შენარჩუნებაში? (ძალ. 1-5)	• როგორი დამოკიდებულება ჰქონდათ იმ ეპოქის მცხოვრებლებს სხვა საზოგადოებების მიმართ? *(საზოგადოება მ.წ. 4)* • როგორ იყო ძალაუფლების ვერტიკალი ქართლის სამეფოში, მოქცეული იყო ერთი ადამიანის ხელში, თუ გამიჯნული იყო რამდენიმე ადამიანს შორის, იყო რომელიმე ფენა რომლის ფუნქციებშიც მეფის ძალაუფლების ნაწილის დანახვა შეგვიძლია? ძალაუფლება მემკვიდრეობით გადადიოდა თუ ხალხი იყო ამ ძალაუფლების მიმნიჭებელი, რა საშუალებებით ინარჩუნებდნენ მმართველები ძალაუფლებას და ვინ ეხმარებოდა ამ ძალაუფლების შენარჩუნებაში? *(ძალ. 1-5)*

ჯგუფებს შორის; 5. დემოკრატიულ სახელმწიფოში ძალაუფლების წყაროა ხალხი.	**მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **§§ 14 -15 -16; 17-18** მეფე ფარნავაზი - საქართველოს ისტორია **https://www.youtube.com/watch?v=_wIe6AWxAsU&t=590s** მთავარსარდალი - აზონი, ფარნავაზი https://www.youtube.com/watch?v=1BPlv9uwUz4 დღე მუზეუმში დიდი მცხეთა https://www.youtube.com/watch?v=o7nsJ_Z6Zas **კითხვები** ვინ გვაწვდის ცნობებს ქართლის სამეფოს სოციალური ფენების შესახებ და რამდენად რეალისტურია ეს ცნობები? სოციალური ფენების გარდა ქართლის სამეფოს რომელ სახელმწიფო მოხელეთა შესახებ გვაქვს ცნობები? რა ფაქტორები აერთიანებდა ქართლის სამეფოს მოსახლეობას? რა საერთო ინტერესები, საზრუნავი და იდენტობის გამომხატველი მახასიათებლები ჰქონდა საზოგადოების თითოეულ ფენას? **ნაბიჯი 3** როგორი დამოკიდებულება ჰქონდათ იმ ეპოქის მცხოვრებლებს სხვა საზოგადოებების მიმართ? **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **§§ 14 -15 -16; 17-18** მეფე ფარნავაზი - საქართველოს ისტორია **https://www.youtube.com/watch?v=_wIe6AWxAsU&t=590s** მთავარსარდალი - აზონი, ფარნავაზი https://www.youtube.com/watch?v=1BPlv9uwUz4 დღე მუზეუმში დიდი მცხეთა https://www.youtube.com/watch?v=o7nsJ_Z6Zas	

	კითხვები რატომ ხედავს ქართული საისტორიო წყარო არიან ქართლიდან მოსულ პირს დამპყრობლად და მიუღებლად? გამოთქვი აზრი: რამდენად შესაძლებელია აზოსა და ფარნავაზის დაპირისპირება ელინისტურ სამყაროში მიმდინარე დიდი კონფლიქტების გამომახილი იყოს? ახსენი შენი პოზიცია. რატომ აღიქვამს აზო ფარნავაზს უფროსად, რა პოლიტიკური და ეკონომიური ფაქტორები განაპირობებენ ამგვარი შეხედულების ჩამოყალიბებას? როგორია ანტიკური პერიოდის ქართლის სამეფოს შემადგენლობა? რა ფაქტორები განაპირობებს მის მულტიკულტურულობას? რამდენად აისახა ეს პროცესი საზოგადოების შეხედულებებზე განსხვავებული ხალხების მიმართ? რა კვალს ტოვებდა მულტიკულტურულობა ქართლის სამეფოს კულტურასა და ყოფაზე?	

გრძელვადიანი მიზანი **სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები**	**საკითხი/საკითხები :** როგორ ცხოვრობდა კოლხეთი და ქართლი მითრიდატული ომების ეპოქაში; როგორ მოიპოვა ქართლის სამეფომ ლიდერობა კავკასიაში **ქვესაკითხები:** მითრიდატე ევპატორი, ტიგრან II, პომპეუს, არტაგი, ფარსმან პირველი, ფარსმან ქველი... **ქვეცნებები:** ომი, ზავი, აჯანყება, ისტორიულ-გეოგრაფიული ტერიტორია. **ანტიკური ეპოქა**	**საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები** როგორ წარმოვაჩინო საგაზეთო სტატიით საქართველო რომის ურთიერთობების ისტორია?	**შუალედური სასწავლო მიზანი** **კომპლექსური დავალების პირობა**
<u>სივრცე</u> ა. გეოგრაფიული გარემო და გეოგრაფიული ცოდნა გავლენას ახდენს ადამიანთა საზოგადოების განვითარებაზე; ბ. კომუნიკაციის სიხშირე დიდი/მცირე ზომის სოციალურ-კულტურული სივრცეების ჩამოყალიბებას განაპირობებს; გ. კონკრეტულ ისტორიულ-გეოგრაფიულ არეალებს გარკვეული ეკონომიკური, სტრატეგიული და კულტურული მნიშვნელობა აქვთ. <u>**ისტორიული მოვლენა / პროცესი**</u> ა. ყველა ისტორიულ მოვლენას აქვს თავის მიზეზი /	**კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპზები (რესურსები, აქტივობები):** **I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა** ეტაპი I – განსახილველი საკითხისა და კომპლექსური დავალების პირობის გაცნობა I ეტაპზე ყველა მოსწავლემ უნდა მიიღოს დავალება და შეათანხმოს, რა ფორმით წარმოადგენს დავალებას. შესაძლებელია კომპლექსური დავალების პირობის ადაპტირება მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით ამავე ეტაპზე უნდა მოხდეს შემოქმედებითი პროდუქტის განხილვა და ამ პროდუქტის არსში მოსწავლეების გარკვევა. **რესურსი/აქტივობა:** პირობისა და პროდუქტის გაცნობის შემდეგ მასწავლებლის მიერ უნდა მოხდეს გამოწვევის ფაზის გააქტიურება შეკითხვებით : • რა არის სტატია? • რა სტრუქტურული ერთეულებისგან შედგება სტატია? • რა უნდა გავითვალისწინოთ სტატიის წერისას? • როგორ შევქმნა სტატია? • რა ნაბიჯები უნდა გადავდგა სტატიის შესაქმნელად *(სათაურის მოფიქრება, საკვანძო სიტყვები, სტატიის გეგმის შედგენა)?* • როგორ გამოვკვეთო სამეცნიერო სტატიის მახასიათებლები? • **რესურსი/აქტივობა:** ***გამოწვევის ფაზის შემდეგ სასურველია მასწავლებელმა გააცნოს მოსწავლეებს სტატიის დაწერის მოთხოვნები და მიუთითოს შესაბამისი ინსტრუქციის***	ხელოვნების გაკვეთილზე მასწავლებელმა საქართველოში რომაული არქიტექტურის ნიმუშებად ძალისის მოზაიკა და არმაზის აბანოების ნაშთები წარმოგიდგინათ. შენთვის ეს ნიმუშები უცხო იყო და გადაწყვიტე, დამატებითი ინფორმაცია მოგეძებნა ინტერნეტში. ნანახმა კიდევ უფრო დიდი ინტერესი გამოიწვია და გადაწყვიტე, რომისა და საქართველოს ურთიერთობები უფრო უკეთ შეგესწავლა, მოგემზადებინა **საგაზეთო სტატია** და საკუთარი ცოდნა და შთაბეჭდილებები შენივე კლასელებისათვის გაგეზიარებინა. **სტატიაში ხაზგასმით წარმოაჩინე** • რა ეკონომიკური, პოლიტიკური და

მიზეზები და შედეგი / შედეგები; ბ. ისტორიკოსები ხშირად კამათობენ ისტორიული მოვლენების მიზეზებისა და შედეგების შესახებ; გ. ზოგიერთ ისტორიულ მოვლენას ლოკალური, ზოგს კი გლობალური მნიშვნელობა აქვს; დ. ისტორიული ფაქტები და მოვლენები ტიპოლოგიურად შეიძლება დაჯგუფდეს პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური, კულტურული ნიშნით. დრო 1. ისტორია დროში მიმდინარე ცვალებადობის შემსწავლელი დარგია; 2. კაცობრიობის მიერ განვლილი გზა სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქებად და პერიოდებად იყოფა; 3. სხვადასხვა ხალხებს დროის აღრიცხვის განსხვავებული სისტემები ჰქონდათ.	***ინტერნეტმისამართი*** მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 7.1: როგორ იწერება სტატია - Living Democracy (living-democracy.com) **II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი** **ნაბიჯი 1** რა ეკონომიკური, პოლიტიკური და სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა ამიერკავკასიას რომის იმპერიისათვის? რა მიზეზების გამო შემოვიდა რომი კავკასიაში და რა შედეგები მოიტანა ასეთი მძლავრი იმპერიის კავკასიაში შემოსვლამ? რა ფაქტორების გამო შეიძლება მომხდარიყო რომის მოქმედებების სხვაგვარი ინტერპრეტაციები. **მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები** **§§ 19-20 ; 21 – 22 – 23** 1. https://bit.ly/3c0sVCF 2. https://bit.ly/3uCI97h 3. დღე მუზეუმში დიდი მცხეთა https://www.youtube.com/watch?v=o7nsJ_Z6Zas 4. დღე მუზეუმში ძალისის ნაქალაქარი https://www.youtube.com/watch?v=_c2WBG0arKc&t=88s 5. ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - ძალისას მოზაიკა https://www.youtube.com/watch?v=jMM0Sz4ByRc **მეთოდოლოგიური რეკომენდაცია – ვინაიდან ელ. რესურსების გაცნობა დიდ დროს მოითხოვს, ინტერნეტმისამართები წინასწარ, პირველივე დღეს გადაეცით მოსწავლეებს.** **კითხვები** რომელი სახელმწიფოების გავლენას განიცდიდა ამიერკავკასია ძველი წ. აღ.-ის პირველ საუკუნეში? იმსჯელე, რა ტიპის სახელმწიფო შექმნა მითრიდატემ - რა იყო მისი სტრატეგიულად ძლიერი მხარეები? რა მოვლენების შემდეგ გაძლიერდა ამიერკავკასიაში არმენიის სამეფო?	სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა ამიერკავკასიას რომის იმპერიისათვის? *(სივრცე მ.წ. 1-3)* • რა გეოგრაფიული წარმოდგენები გააჩნდათ იმ ეპოქის საქართველოს მცხოვრებლებს მსოფლიოს სხვა ქვეყნების შესახებ? *(სივრცე მ.წ. 2).* • რა მიზეზების გამო შემოვიდა რომი კავკასიაში და რა შედეგები მოიტანა ასეთი მძლავრი იმპერიის კავკასიაში შემოსვლამ? რა ფაქტორების გამო შეიძლება მომხდარიყო რომის მოქმედებების სხვაგვარი ინტერპრეტაციები. *(ისტ. მოვლენა/პროცესი მ.წ. 1- 3);* • რომსა და ქართლის სამეფოს შორის მომხდარი ფაქტები და მოვლენები წარსულში მომხდარ რა ტიპის მოვლენებთან შეიძლება შედარდეს? *(ისტ. მოვლენა/პროცესი მ.წ. 4)* • რამდენი ეტაპი შეიძლება გამოვყოთ რომსა და ქართლის სამეფოს ურთიერთობებში და რა იქნება არსებითი განმასხვავებელი მახიასიათებლები ამ ეტაპებს შორის? როგორ აღნუსხავდნენ დროს რომსა და ქართლის სამეფოში მათი ურთიერთობის დასაწყისში და ახალი წელთაღრიცხვის მეორე საუკუნეში? *(დრო 1-3)*

	რა ტერიტორიებს აკონტროლებდნენ არმენიისა და პონტოს სამეფოები კავკასიაში? იმჯელე, როგორ აისახებოდა არმენიის სამეფოს გაძლიერება ქართლის სამეფოზე? იმსჯელე, რა ეკონომიკური პოტენციალი ჰქონდა კოლხეთის სამეფოს? გაიხსენე ანტიკურობის წინარე პერიოდები (კლასიკური ეპოქა, ელინისტური ხანა) და იმსჯელე, რა ტიპის სივრცეა კავკასია და საქართველო. რა ადგილს იკავებს იგი კულტურულად და პოლიტიკურად ანტიკურ სამყაროში. გაიხსენე რა ფუნქციები გააჩნდა ქართლის სამეფოს? რა სტრატეგიულ უპირატესობას ანიჭებდა ქართლის სამეფოს მისი ერთ ერთი ფუნქციათაგანი? რა იყო პომპეუსის კავკასიაში ლაშქრობის მიზანი? ჩამოთვალეთ ყველა ის ახალი გარემოება, რაც პომპეუსის ამიერკავკასიაში ლაშქრობების შემდეგ ჩამოყალიბდა. თქვენი აზრით რამდენად სწორი იყო ასეთ მძლავრ იმპერიასთან არტაგის შებრძოლება? რტომ გააძლიერა პართიის კავკასიაში გამოჩენამ რომის ინტერესი ამ რეგიონისადმი? რა მოსაზრებების გამო გახდა ქართლი რომაელების მოკავშირე სომხეთისათვის ბრძოლაში? რატომ არ აისახებოდა დადებითად კოლხეთის სამეფოზე შეცვლილი გეოპოლიტიკური ვითარება? რატომ ჰქონდა ქართლის სამეფოს ხელსაყრელი მდგომარეობა განვითარებისა და გაძლიერებისათვის? **ნაბიჯი 2** რომსა და ქართლის სამეფოს შორის მომხდარი ფაქტები და მოვლენები წარსულში მომხდარ რა ტიპის მოვლენებთან შეიძლება შედარდეს? რა გეოგრაფიული წარმოდგენები გააჩნდათ იმ ეპოქის საქართველოს მცხოვრებლებს მსოფლიოს სხვა ქვეყნების შესახებ? • რამდენი ეტაპი შეიძლება გამოვყოთ რომსა და ქართლის სამეფოს ურთიერთობებში და რა იქნება არსებითი განმასხვავებელი მახიასიათებლები ამ ეტაპებს შორის? როგორ აღნუსხავდნენ დროს რომსა და ქართლის სამეფოში მათი ურთიერთობის დასაწყისში და ახალი წელთაღრიცხვის მეორე საუკუნეში	

	მკვიდრი წარმოდგენის დასამუშავებლად აუცილებელი რესურსები **§§ 19-20 ; 21 – 22 – 23** 1. https://bit.ly/3c0sVCF 2. https://bit.ly/3uCI97h 3. დღე მუზეუმში დიდი მცხეთა https://www.youtube.com/watch?v=o7nsJ_Z6Zas 4. დღე მუზეუმში ძალისის ნაქალაქარი https://www.youtube.com/watch?v=_c2WBG0arKc&t=88s 5. ექსპონატით მოყოლილი საქართველოს ისტორია - ძალისას მოზაიკა https://www.youtube.com/watch?v=jMM0Sz4ByRc **კითხვები** გაიხსენე, რა პოლიტიკას ატარებდნენ წინა ეპოქების დიდი იმპერიები საქართველოს მიმართ? რატომ იყო რომის მეგობრისა და მოკავშირის სტატუსი მისაღები ქართლის სამეფოსთვისაც? რა გარემოებები უწყობდა ხელს ქართლის სამეფოს დამოუკიდებელი პოლიტიკის გასატარებლად? გაიხსენე ელინისტური ეპოქაც და გააანალიზე როგორ უწყობდა გეოპოლიტიკური მდებარეობა ქართლის სამეფოს გაძლიერებას ხელს? თქვენი აზრით, რაზე მეტყველებს რომის იმპერატორის პოლიტიკა, როდესაც ის რომაელთა ხარჯებით ამაგრებს მცხეთის კედლებს? თქვენი აზრით, რაზე მეტყველებს საქართველოში აღმოჩენილი ორენოვანი წარწერები? საქართველოში აღმოჩენილი არქეოლოგიური მასალიდან გამომდინარე, რომაული კულტურა ფართოდ არის საქართველოში გავრცელებული – თქვენი აზრით, რა ფაქტორები უწყობდა ხელს ამ პროცესებს? როგორ ფიქრობთ, რა საშუალებებით ვრცელდებოდა რომაული კულტურის ელემენტები საქართველოში? როგორ ახერხებდა ქართლის სამეფო დამოუკიდებელი პოლიტიკის გატარებას ახალი წელთაღრიცხვის მეორე საუკუნეში? რა ფაქტორები უწყობდა ქართლი სამეფოს ამ პოლიტიკის გატარებაში ხელს? რატომ ამჯობინებდა რომის იმპერატორი სასაზღვრო დავების მშვიდობიანად მორიგებას?	

	ერთ-ერთი რომაული ეპიგრაფიკული წყაროთი ფარსმანის სტუმრობა იმ წლის ყველაზე გამორჩეული მოვლენა ყოფილა რომის იმპერიის ცხოვრებაში – გამოთქვით ვარაუდი: რატომ უნდა გამხდარიყო ქართველი მეფის სტუმრობა ასეთი მნიშვნელოვანი მოვლენა? **მოსწავლეების მხრიდან კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:** • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, რა პროდუქტი შექმენი; • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ მომზადებული დავალება? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი კომპლექსური დავალებით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან?	

ავტორის კომენტარები

ავტორის რეკომენდაციები მასწავლებელს:

პარაგრაფი 1-2 - რატომ მოვიდა პირველი „ევროპელი ადამიანი“ დმანისში?

- სასურველია, ყურადღება გამახვილდეს წყაროს ტიპებზე პრეისტორიული ხანის კვლევისას და ამ ისტორიული ეპოქის კვლევისა და შესწავლის სპეციფიკაზე.
- აუცილებელია, მოსწავლეს ზუსტად განემარტოს, ვინ არიან ჰომინინები და რომ მათ მრავალი განსხვავებული ტიპი არსებობს.
- მნიშვნელოვანია, ყურადღება გამახვილდეს პრეისტორიული ხანის საქართველოს კლიმატურ და გეოგრაფიულ მახასიათებლებზე, რათა მოსწავლე მივიდეს დასკვნამდე, რატომ ირჩევდა პრეისტორიული ხანის ჰომინინი საცხოვრებლად დმანისს.
- აუცილებელია, აქცენტი გაკეთდეს დმანისის აღმოჩენის ისტორიულ მნიშვნელობაზე.
- საჭირო იქნება, ზუსტად განემარტოს მოსწავლეს პრეისტორიული ხანის ადამიანისთვის იარაღების წარმოების, მათი დახვეწისა და გამოყენების მნიშვნელობა.

პარაგრაფი 3-4: როგორ ვითარდებოდა ქვის ხანის კულტურა საქართველოს ტერიტორიაზე?

- აუცილებელია, ყურადღება გამახვილდეს პრეისტორიული ადამიანისთვის კავკასიის ხელსაყრელ კლიმატურ და გეოგრაფიულ მოწყობაზე (მღვიმეები, იარაღისთვის საჭირო ნედლეული, ფაუნა).
- საჭიროა, მოსწავლემ ზუსტად აღიქვას საქართველოს სხვადასხვა რეგიონის გეოგრაფიული მახასიათებლები პრეისტორიული ადამიანის კონტექსტში და მოარგოს ის სხვადასხვა ეპოქის კლიმატურ მახასიათებლებს (მაგ: მეზოლითის დათბობა და ახალი გეოგრაფიული არეალების ათვისება).
- სასურველია, მოსწავლეს განემარტოს ნეოლითური რევოლუციის მნიშვნელობა კაცობრიობის განვითარების პროცესში და მივიდეს იგი დასკვნამდე, რამდენად ხელსაყრელ პირობებს სთავაზობდა საქართველოს ტერიტორია ნეოლითის ადამიანს.

პარაგრაფი 5: რატომ მიიჩნევა საქართველოს მეღვინეობის და მიწათმოქმედების ცენტრად?

- აუცილებელია, მოსწავლეს ზუსტად განემარტოს სამიწათმოქმედო კულტურის მნიშვნელობა, მისი მახასიათებლები და არსი
- სასურველია, აქცენტი გაკეთდეს, რამდენად განსაზღვრავდა იმ ეპოქის საზოგადოების განვითარებულობას ღვინის დაყენება.
- სასურველია, გააქტიურდეს წინარე ცოდნა და შულავერ-შომუთეფეს კულტურის ჩამოყალიბება დაუკავშირდეს მიწათმოქმედებისთვის ხელსაყრელ ბუნებრივ და კლიმატურ პირობებს.

პარაგრაფი 6-7: როგორ განვითარდა ბრინჯაოს ხანის დიდი კულტურები საქართველოს ტერიტორიაზე

- სასურველია, მოსწავლეს ზუსტად განემარტოს, რა განსხვავებებია ბრინჯაოს ხანის ცივილიზაციაში საქართველოსა და ძველ აღმოსავლეთში.
- კარგი იქნება, აქცენტი გაკეთდეს მიგრაციასა და ვაჭრობაზე, როგორც კულტურათაშორის დიალოგის უმნიშვნელოვანეს ფორმაზე.
- აუცილებელია, ზუსტად განემარტოს მოსწავლეს, რა საერთო ინტერესები და საზრუნავები ქმნის ერთიან კულტურას.
- აუცილებელია, მოსწავლე მივიდეს იმ დასკვნამდე, რომ მტკვარ-არაქსის კულტურა დიდ გეოგრაფიულ და კულტურულ არეალს მოიცავს და მხოლოდ საქართველოს ტერიტორიით არ შემოიფარგლება.
- კარგი იქნება მსჯელობის ორგანიზება საკითხზე, თუ რა არის სოციალური დიფერენციაციაა, რა ქმნის მის განმსაზღვრელ პირობებს და რა ფაქტორებზე დაყრდნობით ვმსჯელობთ სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქაში სოციალური დიფერენციაციის შესახებ.

პარაგრაფი 8-9: როგორ გაჩნდა კავკასიაში ტომობრივი და სახელმწიფოებრივი გაერთიანებები?

- კარგი იქნება, მოსწავლეს ზუსტად აეხსნას, რა ტიპის ძალაუფლება ახასიათებს ბრინჯაოს ხანის სახელმწიფოებს და იქვე განემარტოს კავკასიური ტომობრივი და სახელმწიფოებრივი გაერთიანებების სტრუქტურა.
- აუცილებელია, აქცენტი გაკეთდეს, რა ტიპის წყაროები გვაქვს ძვ.წ. II ათასწლეულიდან კავკასიის შესახებ.
- სასურველი იქნება, მოსწავლეს განემარტოს, რატომ ხდება კავკასია დიდი იმპერიების ინტერესის საგანი და გაიგოს, თუ როგორ იცვლება სივრცე ბრინჯაოს ხანის კოლაფსის შემდეგ.
- სასურველია, მოსწავლეს აეხსნას, თუ რა ტიპის რისკებს და საფრთხეებს ქმნიდა მომთაბარეთა შემოსევები.

პარაგრაფი: 10-11: როგორ იქცა კოლხეთი ანტიკური სამყაროს ნაწილად?

- სასურველია, აქცენტი გაკეთდეს, რა ტიპის წყაროები შემოდის ანტიკურ სამყაროში.
- საჭირო იქნება, მოსწავლემ დაინახოს ცხადი სხვაობა მითოლოგიურ და ისტორიულ წყაროებს შორის.
- სასურველია, მოსწავლეს ზუსტად განემარტოს კოლონიზაციის გამომწვევი ზუსტი მიზეზები და აეხსნას, თუ რა ტიპის ერთეულებს წარმოადგენენ ბერძნული კოლონიები საქართველოში და რა ურთიერთობები უნდა ყოფილიყო კოლონისტებსა და ადგილობრივებს შორის.
- კარგი იქნება, მოსწავლემ დაინახოს სხვაობა მითოლოგიურ და ისტორიულ კოლხეთს შორის.
- აუცილებელია, მოსწავლემ მივიყვანოთ დასკვნამდე, თუ რატომ იყო კოლხეთი საინტერესო სივრცე კოლონისტებისთვის.

პარაგრაფი: 12-13: როგორ აისახა ბერძნულ-სპარსული დაპირისპირება დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოზე?

- სასურველი იქნება, მოსწავლემ აღიქვას კავკასია, როგორც ორი დიდი კულტურისა და ცივილიზაციის გადაკვეთის სივრცე.
- კარგი იქნება, მოსწავლეს ხელი შევუწყოთ წყაროს დამუშავებასა და მის კრიტიკულ ანალიზში.

პარაგრაფი: 14-15-16: როგორ შეიქმნა ქართლის სამეფო?

- აუცილებელია, მოსწავლემ დაინახოს ქართლის სამეფოს შექმნასა და გლობალურ პოლიტიკურ და ისტორიულ კონტექსტს შორის კავშირი.
- საჭიროა, მოსწავლეს განემარტოს სახელმწიფოებრიობის ძირითადი ნიშნები და ფარნავაზის რეფორმები არსი.
- სასურველია, ფარნავაზის რეფორმებზე მსჯელობის დროს აქცენტი გაკეთდეს მისი, როგორც გამაერთიანებლის, ფაქტორზე.
- კარგი იქნება, ქართლის სამეფოს შემთხვევაზე დაყრდნობით მოსწავლეს ისტორიული ეპოქისა და პოლიტიკურ-გეოგრაფიული გარემოს ანალიზის გზით განემარტოს, თუ რა ფაქტორები ახდენს ძალაუფლების ფორმის ჩამოყალიბებაზე გავლენას.

პარაგრაფი: 17-18: როგორ ცხოვრობდა ქართლის სამეფო?

- სასურველია, მოსწავლემ აღიქვას დროითი ფაქტორები (პერიოდიზაცია, კალენდარი), როგორც კულტურის პროდუქტი.
- საჭირო იქნება, მოსწავლე მუდამ ხედავდეს პარალელებს გლობალურ პოლიტიკურ კონტექსტსა და ქართლის სამეფოში მიმდინარე მოვლენების შესახებ.
- სასურველია, აქცენტი გაკეთდეს, რა ტიპის საზოგადოება ცხოვრობდა ქართლის სამეფოში და რა კულტურულ გავლენებს განიცდიდა იგი.

პარაგრაფი: 19-20: როგორ ცხოვრობდა კოლხეთი და ქართლი მითრიდატული ომების ეპოქაში

- სასურველი იქნება, მოსწავლეს განემარტოს, რა ტიპის სახელმწიფო შექმნა მითრიდატემ და რა ადგილი ეკავა ამ სახელმწიფოში კოლხეთს. ყურადღება გამახვილდეს მითრიდატეს სახელმწიფოს სივრცულ მახასიათებლებზე.
- სასურველია, ნათლად განიმარტოს, რა პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესები ჰქონდათ დიდ რეგიონულ სახელმწიფოებს ქართლსა და კოლხეთში.
- სასურველია, მოსწავლე მივიდეს დასკვნამდე, თუ რა იყო კავკასიაში რომის შემოსვლის მიზეზი და მოტივი.

პარაგრაფი: 21-22-23: როგორ მოიპოვა ქართლის სამეფომ ლიდერობა კავკასიაში

- აუცილებელია, გაკეთდეს აქცენტი, რა ტიპის გეოპოლიტიკური წესრიგი უწყობდა ხელს ქართლის სამეფოს გაძლიერებას.
- კარგი იქნება, მოსწავლეს ნათლად განემარტოს კავკასიაში არსებული ყველა დიდი პოლიტიკური მოთამაშის ინტერესები.
- სასურველია, მოსწავლეს ნათლად ჰქონდეს გაცნობიერებული, თუ რა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი ქართლის სამეფოს გაძლიერებას და კოლხეთის კრიზისს.
- სასურველია, მოსწავლემ გააცნობიეროს, რას ეფუძნებოდა რომისა და ქართლის სტრატეგიული მოკავშირეობა.